

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

I Svensk=Amerika

Berättelser och Skisser

af

Johan Person.

WORCESTER, MASS.
KNUTSON & PERSONS FÖRLAG
1900.

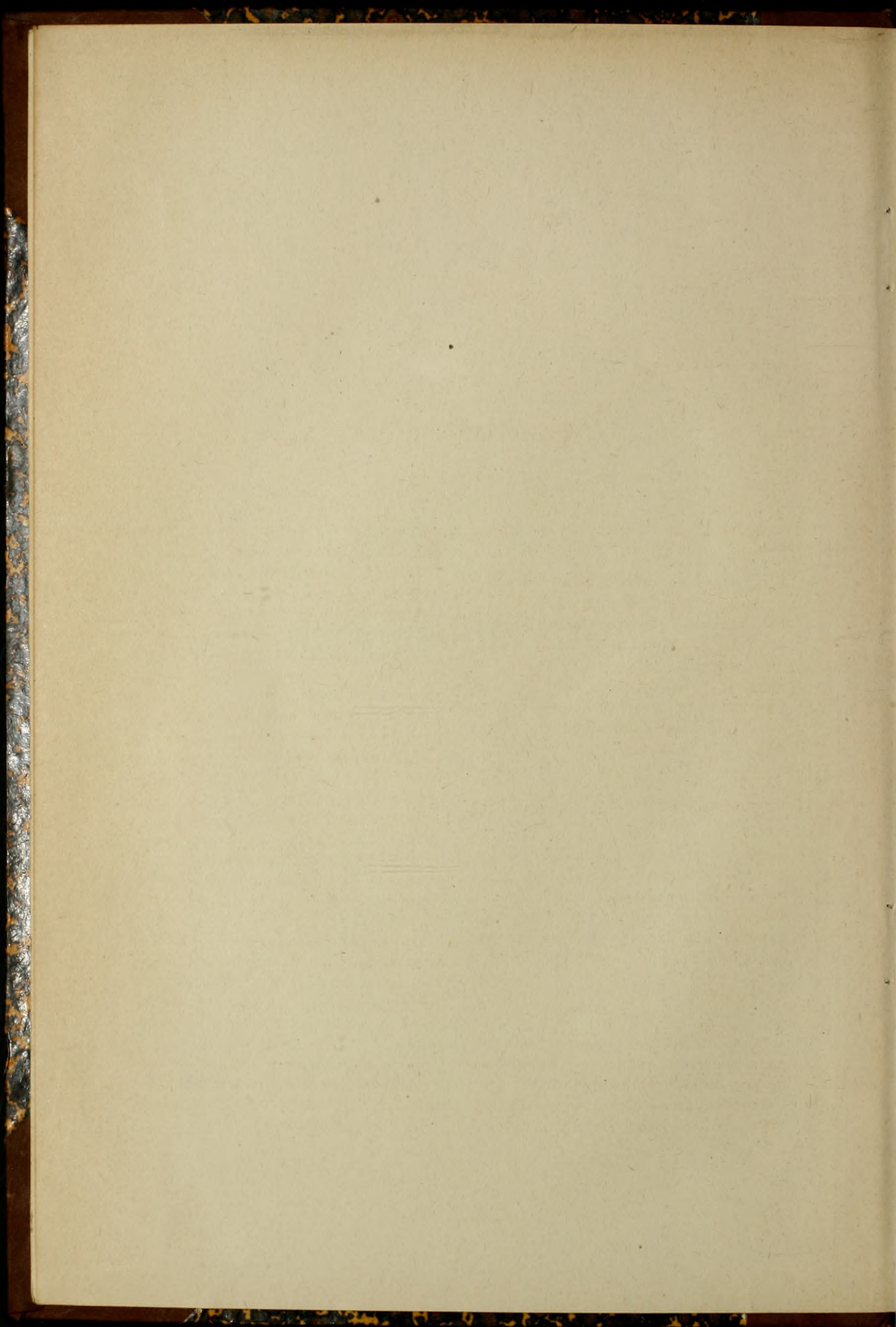
— COPYRIGHTED 1900 —

WORCESTER, MASS.
SKANDINAVIAS TRYCKERI
1900.

Vesterlandsfärden.

Vesterlandsfärden.

“Du gamla, du friska, du fjellhöga
Nord” —

den vackra fosterlandssången stämdes upp från däckets, under det ångaren sakta aflägsnade sig från landningsplatsen, der en mängd fladdrande, viftande, hojtande och några gråtande menniskor befunno sig. Den ljöd hänförande skön öfver det lugna vattnet och genljöd ännu mera melodiskt från de höga, skogkrönta stränderna på båda sidor. Särskildt den sista versen:

“Ack, jag vill lefva, jag vill dö i Norden” —

mätte — trots den uppenbara ironien deri vid tillfället — hafva förekommit de på stranden stående stämmingsfull, svärmisk, en smula vekt vemodig, blandad som den var med norskarnes och danskarnes:

“Ack, jeg vil leve, jeg vil dö i Norden.”

Under det de sista tonerna förklingade, bleknade qvällsolens rodnad på bergen och barrträdstopparne.

Från ångarens däck blef kusten allt mera otydlig. Snart välte allt ihop sig

i mörka massor — land, vatten, skyar och hafsdimma i ett kaos.

Rundt omkring syntes mörka gestalter som kämpade, brottades, vred sig i vända. Då och då reste sig, än här, än der, med en mäktig ansträngning en af dem högre än de öfriga, men drogs i nästa ögonblick åter ned i den ideligt vältrande massan.

Ombord råde en kulen stämning, förorsakad af skilsmessan, känslan af det obestämda, hafsbruset, maskinens oafbrutna, jemna men dock mödosamma bultande och den tätande skymningen öfver ödsligheten.

En af utvandrarne försökte genombryta den med ett dragspel, men gjorde den i stället ännu mera känbar. Också var dragspelet försedt med dallrande toner.

Icke heller åstadkom manskapets förberedelser för väntadt hårdt väder mot natten någon upplifvande verkan. Och rorgångaren i styrhytten ingaf en kuslig förnimmelse af ödet i mänsklig gestalt.

Knapt något af de många hundra ansigtetena såg gladt eller förhoppningsfullt ut. De flesta dolde sig också snart i hytter och kojor.

Med hårdt bultande hjerta kämpade sig ångaren fram bland de brottande, vridande, vältrande gestalterna.

*

Dagen derpå var solig och vacker med hög himmel och lugnt haf. Blott de långrullande dyningarne vittnade om föregående natts hårda väder, som dock icke varit någon storm enligt sjömansbegrepp...

Ett lösryckt stycke från Skandinavien flöt vesterut, hän mot Amerika...

De flesta utvandrarna voro på däck. Det var ett ifrigt bekantande dem emellan. En anmärkningsvärd jemlikhet rådde — åtminstone på förmiddagen. Den tillfälliga frånvaron af enskilda intressen underlättade inbördes närmande. Klasskilnaden var upphäfd — tills den åter skulle förekomma i det nya landet efter annan indelning. Och döden, den stora likställigheten, föreföll den vid landbacken vane mycket närmare här än annorstädes.

Dessutom är hvarje utvandrare ansedd som en pariah och bemötes på ungefär samma sätt af polismästaren vid resans början och immigrantinspektorn vid dess slut.

På eftermiddagen höjde sig emellertid en af dem öfver mängden. Det var han, som hade dragspelet med de dallrande tonerna. Han satte sig på ankarspelet och började en allmänt känd vals. Allt flera lockade han till sig, och de rörde sig par om par i takt med hans musik. Detta var på den öppna platsen för-ut om babord.

Här dansade ungdomen i trängande skock, glad, röd, varm, svettig och helt och hållet hängifven stundens nöje. Då och då ljödo gälla flickskratt, när ångaren krängde och de dansande kastades i klump mot relingen.

Bland dem, som dansade mest med hvarandra, märktes en ung man — vid

pass tjugu år — med ett visst något hos sig, som erinrade om barrskog och frisk luft, och en ungefär jemnårig flicka, nätt, smärt, med klara, kloka ögon, mycket ljust hår och skär hy. De voro två älskande.

Sven Erikson var bondson. Hans fars hemman var just icke stort eller inkomstbringande, men det hade gått i arf från far till son sedan urminnes tider och med detsamma hade följt lika många fördomar som med ett stort fideikommiss. När derför Sven, den äldste sonen, på förekommen anledning tillkännagaf för sin far, att Signe, soldaten Svärds enda dotter, som var hans barndoms lekkamrat och nu tjente på gården, var ett tycke, som visst icke var flygtigt utan skulle räcka för hela lifvet — då blef det brytning. Fadern var beslutsam. Så var sonen. Den förre var en hedersman, som blott ville göra, hvad han ansåg vara rätt, men hans åsichter voro gammalmodiga. Enligt hans förmenande borde en bondson gifta sig med en bonddotter och vara mensklig ordning undergifven. Så hade han sjelf gjort. Sven var närmare tidens lynne. Det själslif, som i generationer legat i träde, hade hos honom blifvit uppodladt i en ovanligt god folkskola, vidare i folkhögskola och slutligen af en kunskapsrik, ädel, högt begåfvad men frisinnad prest, hvilken just för sin frisinthet blifvit undangömd i den aflägsna skogsbygden. Fadern såg med glädje, att sonen erhöill en bättre uppfostran än han fått. Det var hans ärelystnad, att Sven en dag skulle blifva riksdagsman. Det hade kanske också gått i fullbordan — om icke Signe Svärd varit.

Efter brytningen beslöt Sven att resa till Amerika. Der skulle han på några år förtjena sig nog att köpa gård och grund; andra hade gjort det

före honom. Sedan skulle han komma hem igen till Signe. Men hon ville icke höra talas om det senare. Reste han till Amerika, ville hon också dit. Hon hade hört, att dugtiga flickor rönte efterfrågan der. De skulle hjälpas åt att bygga boet. Men de skulle icke stanna i Amerika som nybyggare. De skulle återvända hem, när deras gemensamma besparingar uppgått till en viss summa. Så beslöto de. När Sven omtalade det för sin far, sade denne: "Skyll dig sjelf", och när Signe kungjorde det för sin, sade han — gamle soldaten Svärd: "Du liknar din mor, du tös. Samma tag. Gud välsigne er!"

Så reste de; och vid ångarens afgång, då det sjöngs fosterlandssånger, hade de kanske med mera känsla och allvar än någon af de öfriga utvandrarne blandat sina stämmor i kören. Men på samma gång blickade de mera förhoppningsfullt än de flesta mot vester.

— — —

Detta unga fästefolk utgjorde sällskap nog för hvarandra. Men de kunde icke undgå att i de första dagarnes gemensamhetslif göra flera bekantskaper. Den förste, de lärde känna, var mr Andrew Johnson från St. Paul, Minn. Ehuru han var en af salongspassagerarne, trufdes han bäst bland utvandrarne för-ut.

Skrytsamhet ådagalade han ofta både i tal och uppträdande; men han dölde icke, att han var uppfödd på fattigvården, svultit och fått stryk som vaktpojke hos en nämndeman samt under det första drängåret utvandrat till Amerika, tack vare en äldre syster, som sändt honom biljett. Han snarare framhöll detta vid alla tillfällen — äfven sådana som icke kunde anses riktigt passa. Hemma i Minnesota var

han sträfsam och sparsam och kastade icke ut pengar onödigtvis. Men han hade den amerikanska idén att resa luxuöst, sak samma hvad det kostade. Och när han efter femton års bortovaro besökte Sverige, gick han som första klassens passagerare och tog in på första klassens hotell — der han icke alltid tog af sig skorna, innan han lade sig till sängs. Hans egentliga ärende i födelsebygden hade varit att på sin mors — gamla backstugusittaregummans — graf resa ett monument dubbelt så högt som nämndemannens och som kostade tre gånger så mycket som detta. När det var gjordt, anträdde han återfärden. -- --

Då Sven Erikson och Signe gjorde hans bekantskap, stod han med hatten på nacken och händerna i pistolfickorna och talade om Amerika för en grupp lyssnare.

Det var riktigt rörande att se, hur andäktiga de senare sutto, slöto sig tätare intill honom, knäpte i hop valkiga, krokfingrade händer och lade bekymmertyngda pannor i djupa veck, när hans ord — som ofta hände — voro svårfattliga.

Mr Johnson ljög icke — åtminstone icke i elak afsigt. Men öfverdrifter i form af liknelser hörde till hans tal, och de ljusblå, ärliga ögonens godtro hos många af hans åhörare frestade honom att framkalla häpnad.

En af de lyssnande, som sålt sitt stenbrutna hemman och med hustru och fem barn var på väg att söka en fruktbarare torfva, gjorde förfrågningar om jordmånen.

— Inte är den som der ni varit hemma, det kan ni betta på, försäkrade mr Johnson och såg på sitt guldur, som öppnades med lock, liksom bonddrängarnes messingssnusdosor. Hos oss i Minnesota är jorden så full af fetma,

att när man sätter plogen i den, är det som att skära i en fläksida.

— Dä' ä' la inte möjerligt?

Inkastet kunde vara både naivt och illparigt — svårt att säga hvilket.

— Is thas so? Jo, det kan ni, tamefasen, betta på.

— Hurusämöcke köstar dä te få sej en liten jorabit der? undrade en annan och stoppade nytt snus i munnen.

— Well, när jag startade in att farma, tog jag guvernementsland. Det är fritt — costs nothing. Nu är den piece'en jag tog en af de finaste farmarne i Minnesota och jag skulle lika att ha den tillbaka igen. Men jag sålde den, för jag har min stora business i St. Paul att tända till. Nu lär det inte finnas mycket fritt land, men det är plenty af cheap't. Konsten är bara att inte låta landsharkarne lura sig. De trodde en gång att de skulle försöka det med mig, men — you can't fool me, you know.

Det var icke utan att man afundades mr Johnson. Kanske var det mest därför, att han var bosatt, hade ett hem i det nya landet och att tanken härpå gjorde deras egen lösryckta, ovissa belägenhet så tydligt kännbar för utvandrarna.

Om Amerika och amerikanska förhållanden talades sedan mycket mellan mr Johnson och Sven. För Sven var bekantskapen ytterst intressant, både för mr Johnsons egen personlighet och för de upplysningar, han lemnade om det nya landet. Han var ju en svensk-amerikansk typ. Huruvida han också var en typisk svensk-amerikan kunde Sven naturligtvis icke veta, då han aldrig sett någon annan af detta folk. Men han trodde honom vara det.

Det fans många tilltalande sidor hos mr Johnson — och många frånstötan-

de. En frisk, qvick, till en viss grad humoristisk lifsuppfattning stack tidt och ofta fram. Stundom föreföll dock humorn hjertlös — den var alltid fri från sentimentalitet. Ett otvunget, okruserligt sätt gjorde, att man trufdes i hans sällskap. Men icke sällan slog det öfver till någonting, som föreföll Sven obehagligt — han, som var van vid svenska landsbygdens kruserlighet. Ju mera han lärde känna mr Johnson, desto flera motsäggande drag fann han hos denne, desto mera komplex och svårbegriplig föreföll svensk-amerikanen. Ena stunden kände han en obetyinglig lust att fatta hans hand och trycka den varmt; den andra greps han af nära nog afsky.

Hos mr Johnson tycktes allting hopblandadt — alldeles som det språk han talade.

— — —

De fleste af utvandrarna voro unga handtverkare och tjensteflickor, allmogesöner och allmogedöttrar. En ung man med hvit mössa — den svenska studentmössan — syntes också emellanåt ibland dem. Han höll sig dock på ett visst afstånd. Det var kanske för att detta afstånd skulle respekteras, som han under resan bar den hvita mössan. Den ingaf vördnad hos bondpojkarne och fruktan hos töserna. Hos de förra fins alltid stor respekt för lärdomen — tanken på presten griper dem vid åsynen af studenten — och hos de senare ha studenterna dåligt rykte om sig i fråga om sedlighet och dygd. Att ett af deras antal var utvandrare, ingaf ännu mindre förtroende. Nå g o t illa måtte han ha gjort, då han reste till Amerika — fattigt, förtryckt, okunnigt folks Amerika.

Hade de vetat, att han var frisinnad, frihetsälskande, svärmisk, full af framtidsdrömmar, illusioner och en osty-

rig lust — som dock ej bröt ut i handling — att kämpa för allt ädelt, rätt, sant, stort och skönt — således en helt vanlig yngling med alla de der egenskaperna, som försvinna med år och erfarenhet — så hade det nog varit förbi med fruktan och vördnad. Hade flickorna lärt känna honom, skulle det för dem hafva varit som att finna en af de första blåsipporna i Mars.

Helge Norgren kände icke mera af lifvet än hvad han läst om i böckerna och drömt om under hängbjörkarne i sommarferier. Nu drog han, som sago-ynglingarne, ut att söka lyckan.

Han var idealist — dertill en frisinnad sådan och för sina idéer hade han redan varit martyr — eller ansåg sig som sådan. För några svulstiga och omogna artiklar i en s. k. rabulisttidning hade han nemligen mist sina stipendier och därför måst afbryta sina studier. Det var orsaken till hans vesterlandsfärd.

Trots sin ungdomliga frisinthet och delvis på grund af drömmarens vanliga blyghet, blandade han sig icke mycket med utvandrarne. Han föredrog att "se på folklifvet". Denna filosofiska förnämhet — burlesk vid unga år — är ett aristokratiskt drag som, i de flesta fall omedvetet, tillegnas vid högre läroanstalter, äfven af de fattigaste kostgångare. Den är svår att frigöra sig från — i all synnerhet för dem, som nyligen blifvit flyttade från universitetets förberedande kurs till lifvets högre skola.

Emellertid blef Helge Norgren på ett eller annat sätt bekant med mr Andrew Johnson.

Mr Johnson var — som han ofta lät förstå — en "selfmade" man. Någon skolbildning egde han icke. Det förvånade emellertid Helge Norgren att

komma underfund med, huru mycket vetande han under den säkert hårda lifskampen i Amerika hunnit förskaffa sig. Det var vidtomfattande; men också var det ojemt och oordnad. Det påminte om tidningar. I vissa fall var det dock betydligt öfverlägset Helges. I fråga om t. ex. sitt lands inrikespolitiska förhållanden var den senare nästan alldeles okunnig, då mr Johnson deremot tycktes hafva fullkomligt reda på Förenta Staternas, som voro afskräckande invecklade. På andra områden återigen visade han sig lika okunnig, som då han var vaktpojke i Sverige.

För Helge ännu mera än för Sven Erikson föreföll svensk-amerikanen motsägande, invecklad, hopblandad och svårbegriplig. Det var ett intressant, men ett otillfredsställande studium. Mr Johnson var någonting alldeles nytt, någonting, som den svenske studenten, hvilken blifvit lärd att klassifiera allting, icke kunde finna någon passande plats för i sitt ordnade vetande.

Det vänskapliga förhållandet dem emellan tog dock inom kort ett hastigt slut. Efter att hafva lyssnat till saker och ting, hvarom han icke viste ett ord att säga, förde Helge på ett ganska fiffigt sätt tankeutbytet in på ett annat område, der han trodde sig skola återvinna sin öfverlägsenhet och tillfredsställelse. Men äfven här var mr Johnson hemma. Samtalet slöt på följande sätt — och är anmärkningsvärdt, därför att orden voro de sista som yttrades mellan Helge Norgren och mr Andrew Johnson:

— Ta nu t. ex. Victor Huugo eller Emil Sola, sa' mr Johnson.

— Victor Ygå och Dsolá, rättade Helge prompt.

— Jag kallar dem Huugo och Sola.

— Men de heta icke desto mindre Ygå och Dsolå.

— You may think you are smart, utbrast mr Johnson. Men — I tell you, hvad ni fått lära i era skolor, that don't go in America. Jag har lefvat här femton år och ingen spoling, som inte är torr bakom öronen, behöver försöka lära mig något. I tell you that right here. De må heta Pit for all I care hos er, men hos oss i Amerika heta de Huugo och Sola, och du är ingenting annat än en greenhorn och knappast det ännu, young man!

Dermed lemnade han Helge och denne var åter ensam.

Tänkte Helge Norgren nu på, att han allt mera närmade sig Amerika, eller kände han sig bara retad öfver mr Johnson?

Då han plötsligt såg sig omkring, varseblef han ett fint leende från ett vackert flickansigte. Hon — en ung dam som han icke sett förr — hade, der hon satt helt nära, hört det dumma meningsutbytet om en bagatell. Deras blickar möttes, innan hon hann gifva sina vackra, leende ögon en annan rigtning.

När sådana sympatiblickar växlas mellan ungt folk af olika kön, leder det vanligen till snar bekantskap, äfven i den mest stela och konventionella omgifning. Så mycket lättare ombord å en emigrantångare ute på det fria hafvet.

Hon hette Linnea — Linnea Svanberg. Hon reste i sällskap med en bekant familj från hemorten och hade fribiljett från en äldre bror, som var gift och bosatt i Chicago. Nyligen föräldralös skulle hon ut i världen, den nya världen. Kanske kunde hon bli bra gift der, mente släktingarne. Att göra ett godt parti i hemorten var hon för fattig till, tänkte de. Hvad Linnea

sjelf beträffar, så tänkte hon icke ett ögonblick på det ena eller det andra.

Det fans lifslust och lefnadsglädje i hennes välformade barm. Hon tyckte att lifvet var skönt och kände sig som en fogel som nyss börjat flyga. Hon skulle nog finna lyckan der borta i Amerika, trodde hon. Det var blott de onda som ej blefvo lyckliga i lifvet.

Det dröjde icke länge, förrän Helge och Linnea öppet och entusiastiskt — ehuru de voro af det tillbakadragna slaget båda två — talade om det nya lifvet, som nu, märkvärdigt nog, hägrade skönare än någonsin. De skapade tankeverldar som två barn.

Det är förvånande, hur mycken poesi det finnes i menniskor, blott de rättas komma tillsammans och locka fram den ur hvarandra.

Aftonsolen sjönk ned i hafvet och förgylde molnen som skockat sig i vester. Och rakt mot denna bländande glans styrde ångaren med Helge Norgren och fröken Linnea...

— — —

Ett par dagars stormigt väder med hög sjö och regnbyar gjorde slut på däcklifvet och bekantandet bland utvandrarne. Högst få af dem visade sig och då några kommo upp, voro de hvar för sig upptagna med sig sjelfva. Två af dem kunde stå vid relingen, så deras armbågar stötte vid hvarandra. Men de vexlade icke ett ord. Då dörren för nedgången till förrummet öppnades, trängde sig stundom några dallrande toner från ett dragspel upp och blandade sig med stormens dån och hafsbruset. Helge Norgren låg framstupa i sin "bunk" och egnade icke en tanke åt fröken Linnea. Signe Svärd i de ogifta qvinnornas afdelning framstötte ett par gånger ett quidande "Sven", men det var också allt. De flesta af utvandrarne voro i samma belä-

genhet. De tänkte icke på hvarandra och mycket sällan på sig sjelfva. Det var icke längre lefvande varelser som reste med en ångare, det var ångaren som var lefvande, en ofantlig hval, hvilken slukat en mängd småfiskar, som ännu icke voro riktigt döda i hans buk...

Men det blef åter soligt och lugnt med klarblå himmel, på hvilken endast vid horisonten syntes mörka skuggningar — rök af ångare — och hvita fläckar — solbelysta segel. Hafvet var djupare blått med ljusa ränder, der seglare nyss plöjt fram.

På däck var åter lif och rörelse. För-ut på ömse sidor om luckan voro de flesta passagerarne samlade. Om styrbord hölls bönemöte och om babord dansades det. Allt gick fredligt och oförargligt till. De dansande oroadade icke de bedjande och sjungande. Det inträffade till och med, att de andliga sångerna råkade ha samma melodier som valsorna och polkorna och då kunde de begagna samma musik. Den rödhåriga predikanten gjorde visserligen i sina böner ett par häntydningar på dem som "dansade åt h—e", men som ingen af dessa hörde det, förorsakade det ingen disharmoni.

Midt emellan dessa båda slag af människor var ett stort svalg — den öppna förluckan.

Det var väl blott en händelse, men egendomligt var det dock, att båda de motsatta rörelserna leddes af smålänningar. Karl Johan Petterson hette den som spelte dansmusiken och den rödskäggige predikanten Hultin. Han var ursprungligen en bonddräng från samma socken i Kronobergs län som Karl Johan Petterson. På ett uppbyggelsemöte i orten hade han blifvit "väckt" och hade sedan börjat grubbla och spekulera öfver religiösa ting.

Snart började han predika sin uppfattning — en egendomlig blandning af hvad han läst, tänkt, känt och fantiserat. Han fick ganska stor tillslutning. I synnerhet på qvinnor verkade hans intensiva utbrott hypnotiskt, då han "fick anden". Han utträdde ur det frikyrkliga samfund han tillhört och bildade en egen sekt. Hans följelagare började anse honom som ett slags apostel, trodde blindt på honom och lydde honom lika blindt. Det var ett slags hypnotism. Hans lära var i hög grad oordnad, motsägande och bizarr. Höga idéer i embryo, sanningar som finnas som instinkt i människosjälen, egendomliga, djupsinniga tankar, som man alls icke kunde förstå, hur han fått dem, utan genom ingifvelse — allt detta blandadt med lättro, vidskepelse och stundom krass materialism; sådant var hans religionssystem. Då han praktiskt tillämpade, hvad han lärde, kom han i kollision med lagen. Äktenskapets upplösning och ett gemensamt kärlekslif förorsakade oordningar, som samhället icke tålde. "Förföljelsorna" hade till följd, att Hultinarna slöto sig ännu mera tillsammans, afskilde sig ännu mera och visade allt flera bizarra sidor. Slutligen beslöt Hultin att utvandra till Amerika med sina anhängare — de voro vid pass ett fyrtiotal, till allra största delen qvinnor.

De väckte icke alls något uppseende ombord, ty de voro allesamman tysta, tillbakadragna och sökte intet umgänge eller att göra propaganda. Deras andaktsöfningar skilde sig icke till det yttre — under resan åtminstone — från andra sekters, och högst få egnade dem en tanke. Än en, än en annan af de religiöst sinnade bland de öfriga utvandrarne, metodister, baptister, valdenströmare och de som tillhörde

andra sekter, hade deltagit i deras andaktsöfningar, men åter dragit sig tillbaka, då de trott sig märka, att de ej voro "renläriga". Baptisterna höllo dem för att vara metodister, metodisterna trodde att de voro valdenströmare och dessa återigen gissade på "sjundedags-adventister". Karl Johan Petterson hade den åsigten, att de voro mormoner.

Sven Erikson och Signe stannade en stund och lyssnade, då de gingo förbi den lilla gruppen, som numera icke bestod af annat än nästan uteslutande Hultinare. Ett ovanligt nervskakande, konvulsiviskt predikosätt utmärkte Hultin vid detta tillfälle.

De hade icke stått der länge, förr än Sven märkte, att Signe började darra och se besynnerlig ut. Han hade en gång i hembygden varit vittne till uppskakande scener, när en väckelsepredikant farit fram der. Han hade sett "anden" falla på qvinnor. Med rask beslutsamhet, nästan häftigt, drog han Signe derifrån. Det var, som skulle han räddat henne från att drunkna — icke ett ögonblick att förlora.

Innan hon tycktes riktigt medveten derom, voro de öfver på andra sidan bland de muntra, glada, sorglösa, som dansade.

— Ska' vi ta oss en sväng, Signe? föreslog Sven.

Viljelöst följde hon honom och de svängde sig efter musiken af dragspelet med de dallrande tonerna. Så småningom kom det ljusare, lyckligare uttrycket åter i Signes ansigte. Hon var nu åter vaken och hennes ögon kloka och klara som vanligt.

Men der var den öppna förluckan — svalget.

Mera än ett dansande par kom hissande nära den samma, ehuru de i yran icke märkte faran. Så kommo

Sven och Signe. De snafvade! — de föllo! — och Signe hängde med mer än halfva kroppen öfver djupet! Det var ett underverk, att de icke föllo ner och satte lifvet eller åtminstone lem-marne till. Sven höll henne krampaktigt med ena handen. Lyckligtvis föll han så, att hans kroppstyngd icke kom på den fatala sidan af balansen.

De dansade icke mera. Men Signe, då hon hemtat sig från förskräckelsen, gick öfver till Hultins sida och drog Sven med sig.

De blefvo der mottagna som "bränder, ryckta ur elden".

Men förluckan blef pålagd och dansen fortgick senare på dagen, efter det afbrott, som den hotande olyckshändelsen framkallat. Bland de dansande märktes då också Helge Norgren och fröken Linnea.

Plötsligen ljöd ett skrik — ett hemskt, hjertslitande, ängsligt skrik: "Herre Jesus"!

Dansen tvärstannade.

Bland Hultinarie märktes en hysterisk rörelse. Det var derifrån skriket kommit. Så många som befunnit sig inom hörhåll skyndade dit.

Der stod Hultin, rak, lång, stel och höll sin genomträngande, hypnotiserande blick oafårligt, obarmhertigt fäst på en knäböjande qvinnoskep-nad. Det var Signe Svärd!

Hon kröp — kröp — asade sig på knä fram mot Hultin som i detta ögonblick såg hemsk, fasaväckande ut. Han tycktes vara något annat än människa — någonting öfvernaturligt och onaturligt. Och hon, som låg på knä, kröp — kröp emot honom, tjusad hvar gång hon såg upp af hans blick, som kom en att rysa. De öfriga Hultinarie gäfvos plats åt henne, delade sig i två leder och uppstämde en sång. Mellan dessa lefvande murar af bleka, sjun-

gande, nervspända kvinnor kröp hon framåt — kröp — kröp.

Sven lutade sig öfver henne, hade fattat henne om lifvet och försökte få henne med sig. Men dragen af en oemotståndlig kraft arbetade hon sig spasmodiskt fram. Hultin rörde sig icke, förr än hon kom så nära honom, att han kunde nå henne med handen.

Då reste sig Sven rak. De båda männen stodo ansigte mot ansigte. Mellan dem var den unga flickan, nästan metvetslös. De vexlade ett snabt, hasst ögonkast. Och med ett halvqväfdt utrop af raseri och smärta slog Sven med knutna handen Hultin midt i ansigtet!... Det blef dödsblekt, hvitt som lärft, och det ur näsan och munnen framträngande blodet, som droppade ned på däck, gjorde det hemskt att skåda. Men han rörde sig icke, lyfte ej handen till motvärn, fastän det glimmade till i hans ögon.

Signe var afsvimmad. Några af dem som skyndat till förde bort henne.

Uppträdet hade blifvit åsedt af ångbåtsbefälet och ett par af manskapet blefvo ditsända för att taga Sven i förvar, emedan han ansågs hafva stält till oredan. Männen, som kommo, voro norrmän och det blef ett vildt slagsmål mellan å ena sidan svenskar och å den andra norrmän och danskar, hvori både anledning och annat glömdes. Man slogs af nationalhat och kanske äfven af berserkaraseri — samma hysteri, som hos kvinnorna föranledde de andliga abnormiteterna, fast den gaf sig uttryck på annat sätt.

Karl Johan Petterson var tillstådes. Han slängde dragspelet till den närmast stående — som råkade vara mr Johnson — med tillsägelse:

— Se här! Ta' spelet! Men akta det väl!

Derpå seglade han in i högen med ett "tjo!" och "tjo!" och "tjo!"

— — —

Efter detta uppträde lägrade sig enformigheten öfver fartyget. Det började blifva allt solvarmare och en viss slapphet kom i blodet. Man satt och låg och hvilade sig. Både andaktsöfningarne och dansen hade afstannat — kanske blifvit förbjudna. Tiden började blifva lång.

— — —

På morgonen den nionde dagen möttes en mängd flytande madrasser. Det var ett säkert tecken att land var nära. De hade nemligen blifvit utkastade af någon emigrantångare som varit strax före. Snart fingo äfven utvandrarne ombord å denna ångare tillsägelse att kasta sina överbord.

Längre fram på dagen såg man Bartholdis frihetsgudinna på Bedloes Island. Det var en syn som fylde mångens bröst med så mycken entusiasm, att det hotade explodera.

Alla voro nu på däck. Allas ögon voro vända åt ett håll. Alla voro i andlös spänning.

Helge Norgren stod i klungan på "backen", dit så många som kunde få plats der hade trängt sig.

Vid åsynen af frihetsgudinnan, som tycktes ha kommit vadande ut i hafvet dem till mötes, kunde han icke längre hålla sig lugn.

Han sprang upp på gångspelet, tog af sig mössan — den hvita studentmössan — och brast ut i ett jublande:

— Hurra!

Hela utvandrareskaran greps af samma hänförelse.

— Hurra! hurra! hurra!

Och uppsprungen på gångspelet, högt öfver dem alla, stod Helge och svingade mössan. Vare sig det skedde af våda eller ej — nog af, den hvita

mössan dök som en fiskmås ned i hafvet.

— Hurra för mössan! skrek en.

— Hurra! hurra! hurraaa!

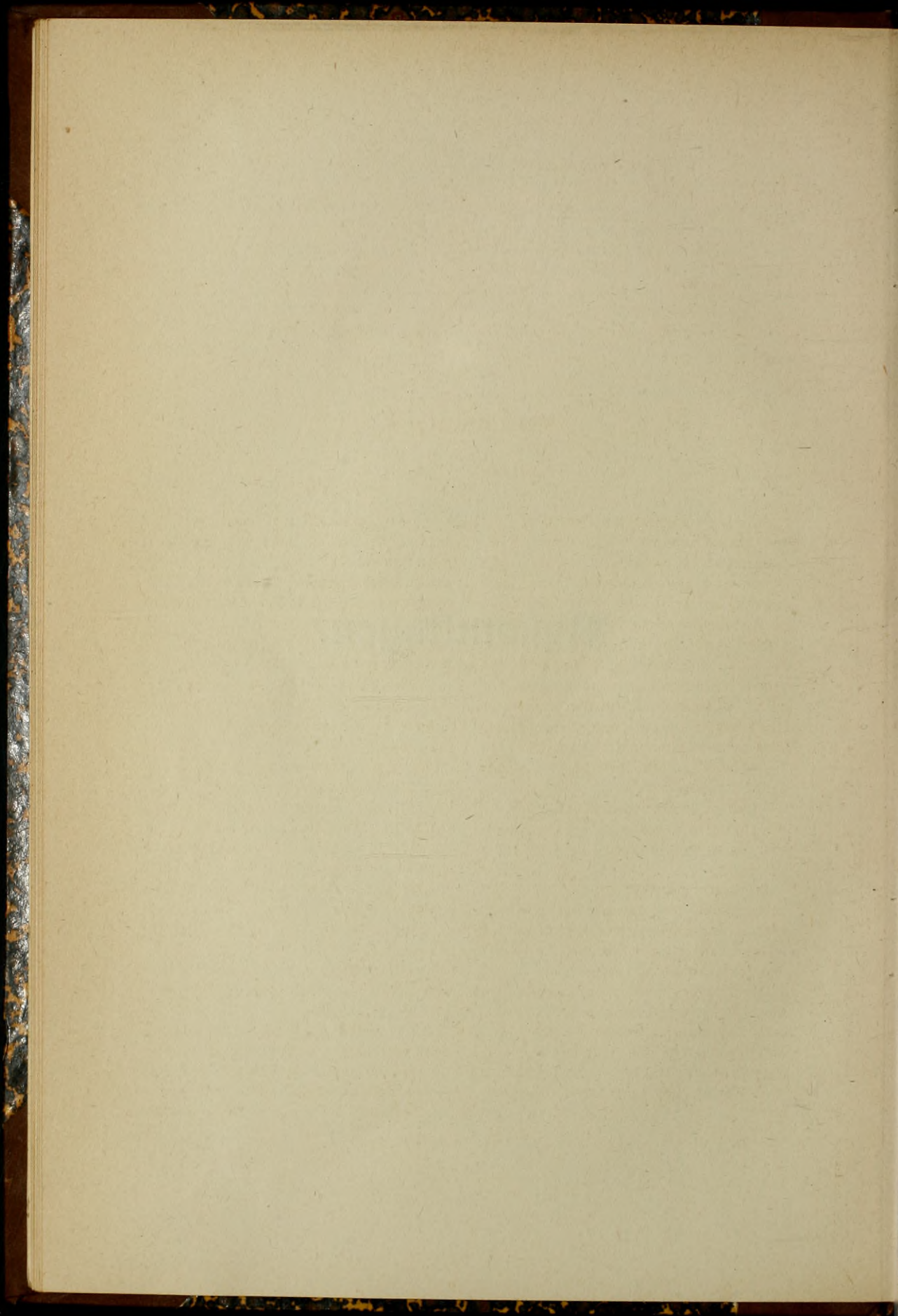
Sedan blef allt tyst — en andlös, undrande tystnad. Med hvarje minut växte New York och Amerika större inför deras ögon.

Den, som från stranden betraktade den inkommande emigrantångaren, förlorade den snart i vimlet af fartyg och båtar. Hvart tog den vägen? Till sin docka, helt säkert. Och dess lefvande laddning? Den försvinner väl som en droppe i hafvet bland de stora städernas vridande, vältrande, kämpandefolkmassa eller sprides som agnar för vinden ut öfver de vida prärierna i vester.

13
Hvkomlingen.

Åykomlingen.

Han hade visserligen skrivit, att han skulle komma. Men vidare viste man icke och afvaktade därför i allsköns lugn hans ankomst. Det skulle man ha gjort i hvilket fall som helst, ty i Amerika göres intet väsen af att någon skall komma, allra minst om det är en ung, medellös, aflägsen släkting. Derfor gick allt sin hvardagliga gång, till dess en afton den elektriska ringklockan surrade och skramlade — icke heller detta något ovanligt.

— Hallå? skrek mrs Anderson ned genom talröret.

I stället för att svara ringde det åter.

— Who is there? skrek mrs Anderson ånyo, och hennes stämman var skarp.

Återigen ringning.

Då snodde hon den blå och hvitprickiga wrappern omkring sig, så att den icke skulle "flipa i fronten", och gick ned för trappan till dörren.

Der stod, bredvid en kappsäck af mattväf, en ung man med ett hyggligt och rödblommigt utseende. Han lyfte artigt på hatten och bugade sig så omsorgsfullt, som om han varit i en balsal.

— Förlåt, bor herrskapet Anderson här?

— Yes, svarade mrs Anderson och tittade en mängd skarpa frågetecken mot honom.

Den unge mannen försökte nu le inställsamt men lyckades blott till hälften och stammade:

— Jag... förlåt... mitt namn är Gösta Petterson...

— Oh, that's so? Well — kom in!

— Är det fru Anderson jag har den äran...?

— Yes — kom in!

Hjertat sjönk ett par tum för hvarje steg Gösta Petterson tog i trapporna. Så der snävt hade han icke väntat sig blifva mottagen hos de rika släktingar, hvilka, efter hvad hans föräldrar och syskon sagt, utvecklat en bländande guldglans, då de voro på besök hemma i Sverige. Han tänkte...

Men nu hade han hunnit upp för trapporna.

— Step in here; in the parlor, sade mrs Anderson kort och viftade med handen åt en öppen dörr.

Gösta Petterson viste icke riktigt, hur han skulle tyda detta, som dels icke var svenska och dels icke öfverensstämd med de seder och bruk, vid hvilka han varit van. Detta gjorde,

att han kände sig tafatt och bortkommen på samma gång han var djupt sårad öfver att mottagandet icke var mera ceremoniöst.

— Här ser i alla fall snygt ut, reflekterade han, der han satt i parlorn. Der var ganska elegant, men icke trefligt, ty allt var så nytt. Det riktigt luktade fernissa. Och Gösta Petterson var van vid gamla, solida saker som gått i arf genom generationer och voro konstnärligt snidade samt tätt genomborrade med fina maskhål.

När han suttit en stund och funderat och försökt känna igen sig i den stora trymån, kom mrs Anderson in...

Nej, hon hade icke bevisat honom äran att göra toalett. Wrappern satt på och hennes venstra hand, prydd med guld- och diamantringar, fick göra tjenst som hake och hyska.

— Well, how do you like it in this country, mr Peterson?

Han smålog förvirrad.

— Hm...

— You don't speak United States?

— No — I — can — not — talk — very well — english...

— D'ä' all right. Han lär sig nog bye and bye, fast det inte är så isigt i början.

— Hur... förlåt... hvad var det fru Anderson...

— Vi säga inte fru utan missis och mäter.

— Jaså (med ett försök att bibehålla leendet), jag känner inte till sederna här ännu och jag får be om ursäkt. Hvad var det mäter... förlåt... missis Anderson ville fråga? Jag hörde inte riktigt.

Mrs Anderson höjde rösten:

— Jag bara undrade (ännu högre), hur han likade det här.

— Ja, svarade Gösta Petterson osäkert.

— He must be a little off, teaterhviskade mrs Anderson till en porslinsgubbe på en hörnhylla.

Det ringde åter och mrs Anderson försvann. Hon återkom i sällskap med en halfvuxen ung dam af det stojande slaget, som slängde ett nyfiket ögonkast åt Gösta Petterson, då hon passerade förbi den öppna dörren till parlorn. Efter ännu en stunds förlopp återkom hon i sällskap med mrs Anderson, ifrigt tisslande.

— My daughter, mr Peterson, presenterade mrs Anderson.

Gösta Petterson bugade sig utsökt artig och den unga damen räckte honom handen med ett:

— Happy to meet you, under det hon fixerade honom med sina nyfikna ögon, hvarefter hon slängde sig i en gungstol och började gunga i galopp.

Ehuru en viss trötthet lägrat sig öfver Gösta Pettersons ansigte, försökte han tvinga sig till en viss liflighet och började inleda en konversation, men denna inledning blef afbruten af ett fnittrande.

— Hon kan inte tala svenska, förklarade mrs Anderson med tydlig moderlig stolthet.

— I understand some of it, but the words are so yaw-breaking, I can't pronounce them, inföll miss Anderson.

Det ringde åter och den sist talande skyndade att öppna. Äfven mrs Anderson försvann och Gösta Petterson fick sitta solo och fundera ännu en liten stund, till dess en medelålders karl med tunga, men raska steg trädde in och gick rakt fram till honom.

— How do you do?

Det var mr Anderson, det förstod Gösta Petterson, och det var väl, det ty han fick ingen särskild upplysning om detta förhållande.

Mr Anderson började göra en mängd frågor om personer i gamla landet och tack vare detta fick den unge mannen tillfälle att tala bort det tvungna och obestämda i situationen. Ju mera han fick säga om det gamla hemmet, desto mera hemmastadd kände han sig, och tiden gick fort, till dess dottern kom in och tillkännagaf:

— Supper is ready.

Gösta Petterson var hungrig som en varg, och när han fick se det nätt och prydligt dukade bordet, kände han sig glad i själen. Men denna glädje fördunklades en smula, när han märkte, hur litet mat och hur många små kärll det fans på bordet. Litet nervös blef han också, då ingen bjöd honom att sätta sig och detta förbättrades icke af att familjen, nu tillökt med en son, hvilken som hastigast helsade, var inbegripen i liflig diskussion på engelska. Slutligen kom mr Anderson honom till hjälp.

— Ska' du inte tvätta dej?

Gösta Petterson blef röd som en pion i ansigtet och mycket förvirrad.

— Show him the bathroom, Garfield, sade mrs Anderson till sonen.

Denne marscherade och Gösta Petterson följde efter till badrummet, der ett badkar, ett väggfast tvättställ och en annan bekvämlighetsinrättning funnos. Här steg Gösta in och stängde dörren efter sig.

En stund stod han tveksam om hvad han borde göra. Kanske var det brukligt här i landet att bada före måltiderna. Emellertid vågade han sig icke på en så omständlig procedur, sak samma hurudan seden var. I stället tvättade han sig i ansigtet och af gammal vana blötte han håret grundligt. När det var undanstökadt, upptäckte han till sin fasa, att der icke fans någon handduk. Lyckligtvis hade han

sin näsduk. Men hur skulle han bära sig åt med det långa, stripiga, våta håret, när ingen kam eller hårborste stod att upptäcka? Han såg sig i spegeln och hans hufvud hade på honom nära nog samma verkan som en Medusas. Det var icke heller olikt ett sådant och ju mera han for igenom håret med utspärrade fingrar, desto mera påminde det derom. Emellertid hade en rätt lång tid förflutit och han måste ut...

Familjen Anderson stirrade på honom med alla sina ögon...

— Sitt der, sade familjefadern och pekade på en stol vid ena ändan af bordet.

Blodet rusade upp åt hufvudet på Gösta Petterson och gaf honom kraft till ett hastigt beslut.

— Förlåt, får jag be om en — kam, kom det med en säkerhet som endast yttersta förtviflan kan förläna.

— Go and get a comb, sade mrs Anderson till dottern och denna hemtade mycket ostentativt den begärda saken, hvarpå Gösta Peterson drog sig tillbaka till badrummet igen, under det flera små skratt kliade i hans öron. Det var kanske icke honom man skratade åt, men det tog han för gifvet. —

Ändtligen satt han till bords. Hade den unge mannen varit ensam och fått råda sig sjelf, skulle han ha ätit upp alla de "porkchops" som lågo på fatet, men nu delade mrs Anderson ut en liten portion på hvars och ens tallrik. Kring hvarje sådan voro spridda, liksom de många månarne kring Saturnus, en mängd små téfat och på hvart och ett af dessa låg en liten klick af någonting, som kunde bestämmas endast genom smaken. En stor kaffekopp af tjockt porslin stod bredvid hvar och en af denna samling. Gösta Petterson gjorde slut, först på hvad

som fans på tallriken — och det var snart gjort — och sedan det ena lilla tefatets innehåll efter det andra och sköljde slutligen ned det med kaffet. Derunder höllo hans öron vakt på svenska uttryck, men något sådant förekom icke under det lifliga, skrattblandade samtalet, som ofta afbröts af:

- Pass the potatoes!
- Please, pass the bread!
- Pass the butter!

När Gösta Petterson tömt kaffekoppen till hälften, märkte han, att de öfriga icke voro på långt när färdiga med måltiden. Sjelf var han ungefär så hungrig, som efter ett lätt smörgåsbord, och han önskade i sitt hjerta — eller magen eller hvar det var önskan uppsteg — att man ville bjuda honom något mera. Sista squätten i koppen försvann. Sedan återstod honom ingenting annat än att sitta der och vänta.

— Är mäster Petterson redan mätt? undrade mrs Anderson.

Hade han icke haft sin svenska höflighet med sig, skulle han hafva sagt

som sanningen var. Men nu svarade han, trots magens protester:

— Tackar... jag...

— Hjelp dig sjelf, sade mr Anderson.

— Pass the potatoes! — Pass the bread! — Pass the butter! kom det från olika håll.

Gösta Petterson satt der och var hungrig.

Lyckligtvis blef han, innan allt var slut, bjuden ett stycke "paj", hvilket han med uppjudande af hela sin motståndskraft åt så långsamt som möjligt för att inte komma före alla de andra.

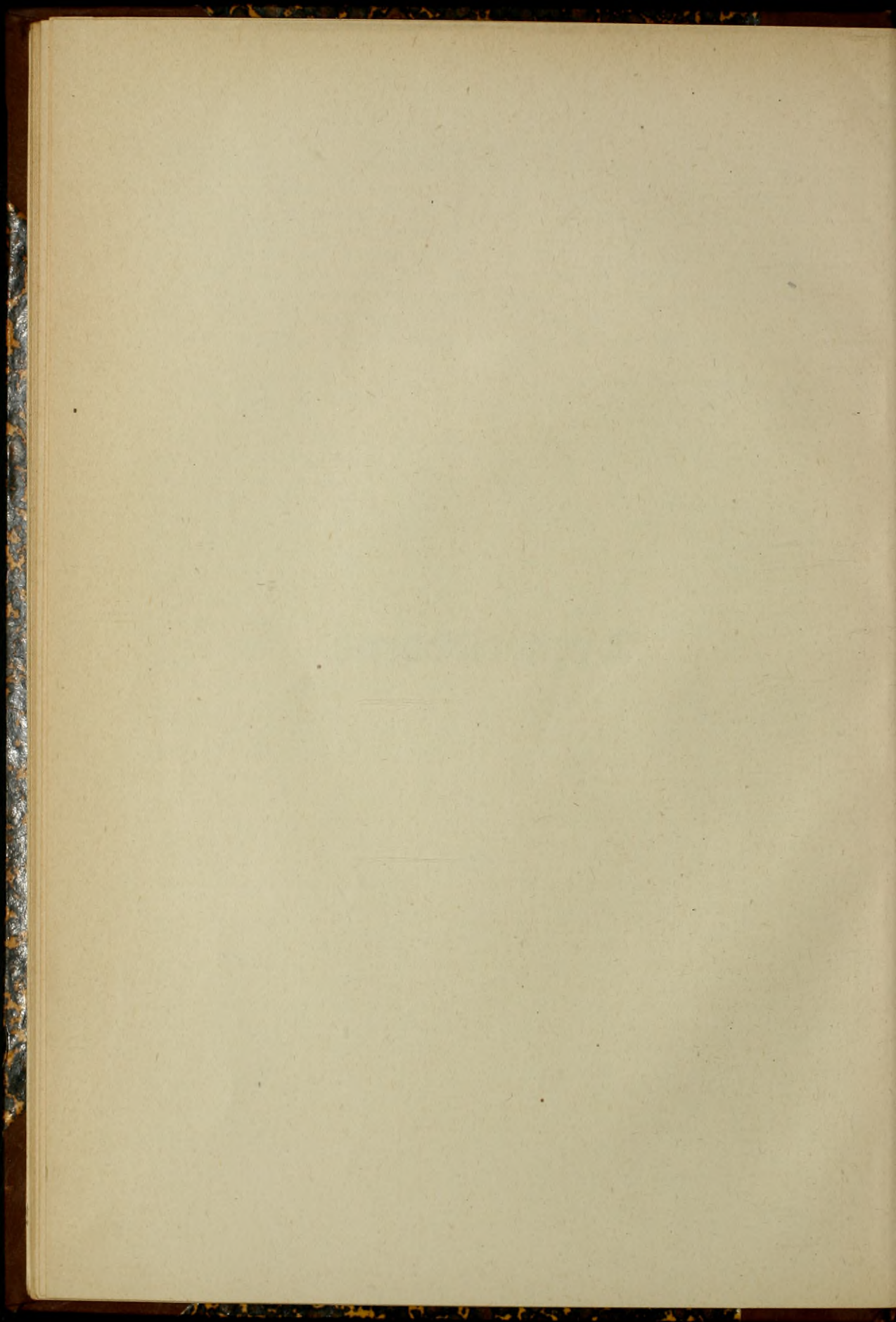
Efter denna minnesvärda, men otillfredsställande qvällsvard, hade han ett samtal med den rike slägtingen, mr Anderson, på hvilken hela hans framtid berodde. Hufvudsumman af de framtidsutsigter, denne erbjöd den nykomne, kunde sammanfattas i uttrycket:

— Hjelp dig sjelf!

Lyckligtvis följde Gösta Petterson det rådet och det gick bra. Annars hade han nog fått lägga sig hungrig flera qvällar än denna.

F¹³
Lyckoriddarne.

Lyckoriddarne.

Tåget stannade femton minuter vid en liten station, hvars halfva byggnad upptogs af ett ganska primitivt "lunch room".

Den lilla byn låg ett stycke bakom. Dess små hvita och grå trähus tycktes nyfiket närma sig, men vara för blyga att komma ända fram. Djerfvare voro några af dess barfotade barn med stora, söndriga halmhattar på sina huvuden. De dristade sig till ena gafveln af stationsbyggnaden, der de samlades i klump kring den kärra, som användes att transportera resgoods. En liten solbränd, liflig byting gick längs tåget, tätt intill vagnarne, med en korg på armen och skrek:

— Popcorn! Five cents! Fresh buttered popcorn... popcorn!

Det är vanligt att tågen stanna för middag vid dylika små platser, der de hungriga passagerarne nödgas patronisera antingen jernvägsrestauranten eller tågets "dining car". Nästan allt i Amerika sker efter uträkning.

Men äfven här kan slumpen vara framme.

En ung svensk, som ända från Minneapolis suttit inklämd mellan waggonsens fönster och en korpulent

herre, hvilken hela tiden pratat expansions-politik—och derunder sjelf svält ut allt mera — med två framför sittande personer, som skrikit och gestikulerat med knytnäfvarne, gick ut på perrongen för att röra de styfva lederna.

Borta vid lokomotivet varseblef han två medpassagerare — en ung, lång och en något äldre, undersätsig — hvilka tycktes fördjupade i betraktande af de höga drifhjulen och det intrikata underredet på den stora, flåsand maskinen. Han närmade sig dem.

Han hade icke varit här i landet så länge, att han förlorat den fina hörseln för svenska språket, och han uppsnappade snart, att detta användes dem emellan.

Den unge, länge, med sin grå filt-hatt, till fasonen liknande dem som förekomma afbildade bland annonserna i "Fliegende Blätter", hans tyska jägarjeppe med hornknappar och den allmänna karakteristiken gjorde, att han såg ut som en landtbrukselev och, närmare bestämdt, en skånsk landtbrukselev. Den andre kunde vara hvad som helst, från en hederlig skomakare till en förrymd grosshandlare.

Den, hvilken betecknats som iandtbukselev, blef varse den kommande, betraktade honom ett ögonblick med en viss tvekan och vände sig sedan tvärt till honom:

— Är inte ni svensk?

— Jo, jag har den äran, blef svaret.

— Ja, det kunde jag då ge mig sablarne på... Det var trefligt att träffa en landsman här i detta usla land... Mitt namn är Svedelius. Ni får ursäkta, att jag inte har några visitkort. Dem har jag glömt nå'nstans. Hvar tusan tror du, att jag kan ha lemnat dem? vände han sig till den bredvid stående undersätsige.

— I Green Bay antagligen. Der lemnade vi ju allting annat, svarade denne kort och tort.

— Ja, det kan, min lif, nog hända, skrottade den förre... Men hvem har jag nöjet skaka hand med?

— Jag heter Bernlund... från Vimmerby.

— Jaså... det var sablarne så roligt. Student?

— Ja... i Jönseping.

— Och jag i Helsingbårrg!... Det var då sablarne så roligt att träffa dig — ursäkta! — men vi måste bli bröder — om ni tillåter — tvärt på skifvan... och dermed drog han upp en flat, half-tömd whiskybutelj ur ena pistolfickan — han hade skaffat sig amerikanska byxor af det slag som kallas "jean pants" och som efter en kort tids begagnande skifta i höstens mångfaldiga färgtoner.

Brorskålen dracks på ett sätt som ej gerna kan betecknas annat än som äkta svenskt bondmanér.

— Det här är en olyckskamrat — Jonas Emanuel Petterson — f. d. hökare i Malmö, efter hvad han säger... men han ljuger så sablarnes, så. För resten är han ingen landsman — han är tun-

gus, presenterade Svedelius med det gemytliga öfversitteri, som tycktes utmärka honom.

— Skål, bröder, sa' Petterson och drack.

— Resa ni till Chicago? frågade nu Bernlund.

— Ja, hvart sablarne skulle man annars resa? undrade Svedelius.

— Ibland reser man upp till Michigans urskogar, inföll Petterson.

— Håll käften på dej, Pett'son, röt Svedelius, som tycktes känna sig sårad af denna anmärkning.

Efter ytterligare några minuters samspråkande i denna stil, ropade konduktören "all aboard!" och de tre reskamraterna stego in i rökvaggen.

— — —

Medan tåget bar dem fram med susande fart och kolslagget piskade mot vagnsfönstren, anförtrorde de nyblifna kamraterna hvarandra sina öden. Svedelius var den förste och mest friskspråkige.

Endast några månader förut hade han kommit hit till landet — så godt som direkt från Alnarps landtbruksinstitut, der han blifvit hållen, hufvudsakligen för att hållas i styr. Han hade god reskassa med sig och tack vare denna hade han lefvat glada dagar i Chicago, mest på East Chicago avenue, der han fann mycket sällskapliga landsmän. Ja, der hade sällskapligheten verkligen blifvit drifven till en konst, därför att man icke sysselsatte sig med någonting annat. Det var det glada stockholmslifvet — icke härledt från staden Stockholm i Sverige utan från Hotel Stockholm i Chicago. Han hade glömt att söka arbete, förr än det var för sent, ty han hade litat på ett rekommendationsbref, som han hade med sig jemte afgångsbetyget. Men han blef kuggad på både det ena och

det andra. Slutligen gick han till ett arbetskontor, hvarifrån man för den ringa summan af ett par dollars sände folk att hugga skog i Michigan. Der hade han råkat Petterson, den ende svensken som han vid detta tillfälle fann på arbetskontoret. Han kände sig synnerligen dragen till Petterson, ty förutom det, att äfven denne var en nykommen landsman, föreföll han att vara en intelligent person, ty han ljög så smakfullt. Särskildt slog det an, att han under de förflutna festveckorna blifvit frånrofvad ett par tusen dollars, som han hade med sig från Sverige för att här börja en affär med.

Uppe i Michigans urskogar högg Petterson en half förmiddag. Han lyckades icke fälla något träd, men hade så nära huggit båda benen af sig sjelf. Sedan gick han och lade sig bakom en storsten, förmodligen i afsigt att framdeles låta snöa ned sig och ligga der i ide öfver vintern. Emellertid hade han blifvit borttagen och sedan fått hjälpa kocken. Svedelius deremot hade huggit hela förmiddagen, men efter midnatten orkade han icke mera. Han hade ätit för mycket. Han slängde därför yxan långt inåt skogen och gick tillbaka till lägret, der han snörde i hop sin kappsäck och beredde sig att lemna hela eländet. Petterson kom inrusande från "kok-shanty't" och ville öfvertala honom att stanna ännu en liten tid, men då detta icke lyckades, följde han i stället med — lunkande efteråt under protester, ungefär som en Sancho Pansa efter en Don Quixote.

I Green Bay, dit de efter många mödor och strapatser slutligen anlände, sålde de allt hvad de hade, som de kunde finna köpare för, och nu voro de på väg till Chicago för att gå nya äfventyr till mötes.

Detta var i korthet innehållet af hvad Svedelius berättade för Bernlund. Hvad Petterson beträffade, så viste han det förut och egnade det föga uppmärksamhet.

Bernlund å sin sida hade gjort erfarenheter, sådana som förjaga ungdomliga illusioner, på en farm i Minnesota, der han vistats en hel månad. Men nu var det förbi och äfventyren kunde berättas på ett sätt som framkallade munterhet.

Ingen af de tre hade några bestämda framtidsplaner. Svedelius och Bernlund hade vilda framtidsfantasier blott och Petterson var "med om hvad som helst".

Innan tåget stannade i den nedrökta banhallen i Chicago, hade de tre lyckoriddarne svurit "partnership", hvilket kan anses motsvara ett tillfälligt fosterbrödrslag.

— — —

Det visade sig, sedan lyckoriddarne inlogerat sig på ett billigt skandinaviskt hotell och börjat lefva kommunistiskt, att Petterson hade det mest utvecklade födgeniet, Svedelius förmågan att framkomma med de dristigaste och omöjligaste förslagen och Bernlund för sin del var särdeles skicklig i att med illusionens blodguld förgylla upp det närvarande. Den senare fick därför hålla det allmänna humöret uppe, Svedelius ombesörja, att hoppets brasa brann, och Petterson fick skaffa pengar till bier, hemta det och laga, att han hade med sig några bitar af "frilunchen". Det gjorde han också mycket beskedligt. Blott en gång förlorade han tålmodet och det var, då Svedelius, som var mycket kinkig på maten, ville ha pepparrot i stället för senap till frankfurterkorfvarne.

En längre tid hade förflutit och lyckoriddarne hade icke utträttat något

annat än att hålla kropp och själ i hop — och det var Petterson som gjort det. Svedelius hade visserligen föreslagit, att de skulle göra en längre utflykt på de stora boulevarderna, der de ståtligaste husen befunno sig, och se noga efter på trottoaren, om icke tilläfventyrs någon af millionärerna eller deras fruar tappat sin plånbok eller portmonnä. De voro ute en hel dag och återkommo på qvällen förskräckligt uttröttade men utan att han funnit mera än några cigarrstumpar, dem den ekonomiske Petterson stoppat i fickan. Förslaget att skriva en roman hade också blifvit förkastadt, sedan hvarken Bernlund eller Svedelius ville åtaga sig det mekaniska arbetet och Petterson bestämdt vägrat att anskaffa hvitt papper. En plan, som icke var så tokig och som Svedelius utarbetade "con amore", var, att denne skulle utge sig för svensk baron och sålunda utan vidare svårighet gifta sig med en rik amerikansk arftagerska, i hvilket fall Bernlund skulle få bli betjent och Petterson kusk. Men dels var det så mycket krångel om det adliga namnet, hvilket Svedelius icke kunde få bombastiskt nog, och dels var det omöjligt att få passande kostymering åt honom, så han måste öfverge tanken på att spela denna roll. —

Plötsligt började de hvita flingorna flyga...

— Nu måste vi finna en utväg. Tänk, om boardingbasen kör ut oss på gatan nu! Vi som inte ha mera än en sommarrock oss emellan, utbrast Bernlund ängsligt, plötsligt skrämmd ut ur alla illusioner.

Svedelius var för tillfället renons på planer. Han hade öfverarbetat planläggningen på senare tiden.

Då framkastade Petterson, som annars inte var rik på förslag, ett, som allmänt ansågs för det bästa.

— Skrif hem till din far efter pengar, Svedelius, sade han.

— Ja, skrif hem till din far efter pengar, ekade Bernlund.

Ju mera fattigt och eländigt det blef för lyckoriddarne, desto mera hade Svedelius undfågnat dem med beskrifningar på rikedomen och lyxen i sin faders hus. Deraf detta förslag, som Svedelius i början gjorde en mängd invändningar emot, men som han slutligen gick in på.

Det visade sig, att detta företag var det bästa, som de hittills lagt hand vid, ty på grund af detta bref lemnade värden icke blott kredit för hyran, utan lånade Svedelius äfven en blank silfverdollar.

Vintern gick och våren kom — men inga pengar från pappa Svedelius. Lyckoriddarne hade slitit mycket ondt, men genom förenade hjeltemodiga ansträngningar hade de lyckats öfvervintra och kommo fram i vårsolen som... icke precis briljanta fjärilar, men ändock lifliga och rörliga.

— Det är märkvärdigt, att det icke kan hända oss något sådant der, som händer i nyheterna från Amerika i de svenska tidningarne, gick Bernlund och undrade, sedan de nyss kommit ut från det offentliga biblioteket, der de under vinterns lopp lagt upp vetande, medan de obarmhertiga elementen rasade derutanför.

— Ja, det är sablarne så konstigt, att man aldrig finner lyckan, då man söker henne, och att hon aldrig söker en, om man håller sig lugn, menade Svedelius.

Som man märker, hade de fått en viss filosofisk verldsåskådning. Endast Petterson var ännu oberörd deraf.

— Om vi skulle göra en titt upp till vårt gamla boardinghus? föreslog han.

— Ja, kanske din far skickat pengar, inföll Bernlund.

— Det kan nog hända, sade Svedelius. Men han trodde det icke.

De gingo dit och — verkligen! — der hade ett bref till Svedelius legat och väntat ganska länge. Det var från hans far och det innehöll — icke penningar, men barska ord och en biljett till Sverige.

— Adjö med er, pojkar! sade Svedelius och reste, så snart han möjligtvis kunde, tillbaka till Sverige igen.

— Jag skulle icke vilja vara i hans kläder, när han kommer hem, anmärkte den ene af de kvarvarande lyckoriddarne till den andre, när Svedelius försvunnit ur deras åsyn.

— Nej, den kostymen är lite mera genant der än här, blef svaret. För öfrigt, tillades det, stannar jag hellre i Amerika.

— I all synnerhet som vi äro nöskade, ja.

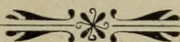
— — —

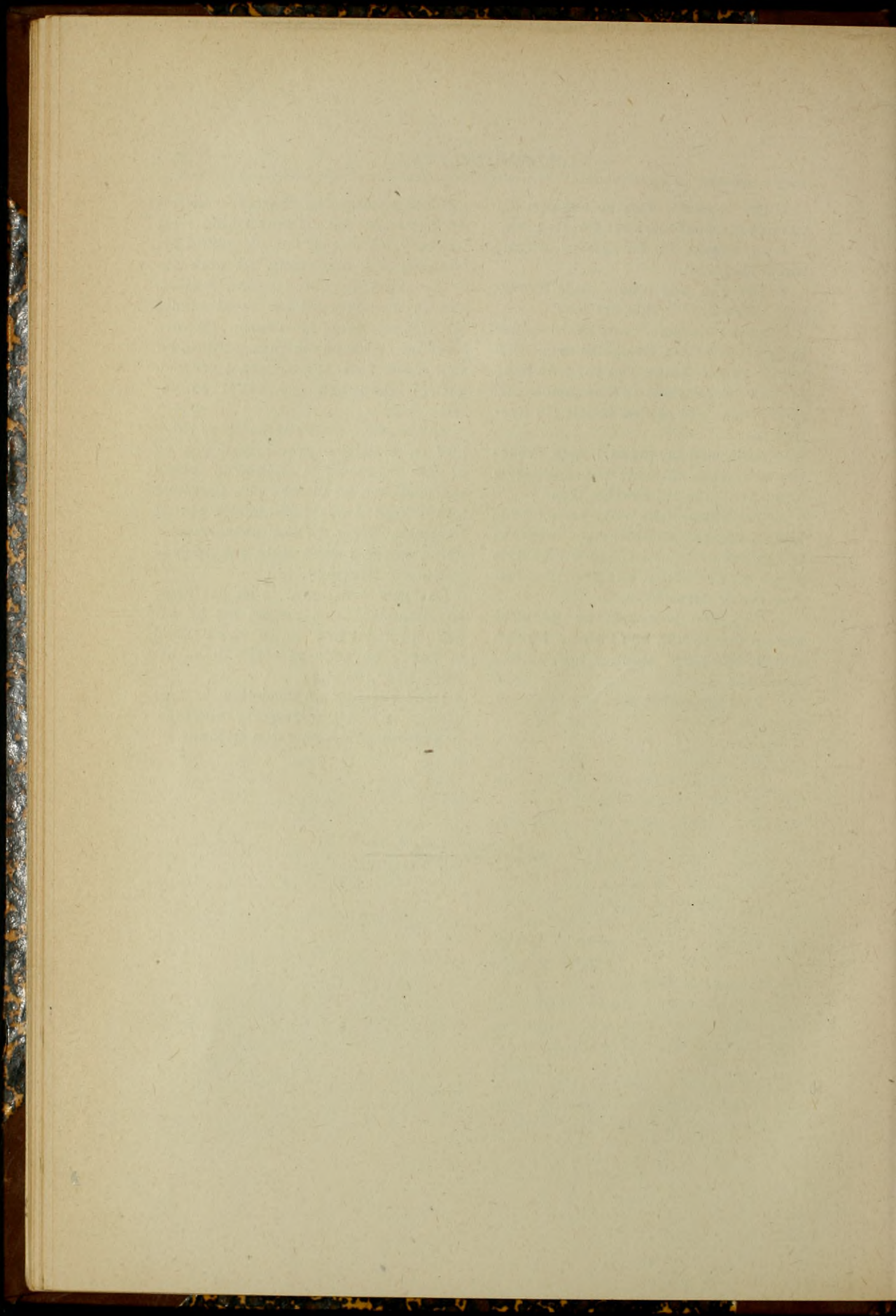
Redan samma dag skaffade emellertid Petterson sig en anställning i ett "grocery store" och var vid första aflöningen nog ädelmodig att utan säkerhet låna Bernlund några dollars, hvarpå denne begaf sig ut åt landet och fick arbete på farm igen. De voro hjertligt trötta på att vara lyckoriddare i dessa föga romantiska tider och gäfvo lyckan helt och hållet på båten.

Följden blef, att Petterson med tiden blef en förmögen groceryman och en af de framstående knösarne bland landsmännen på platsen och Bernlund kunde med årens lopp glädja sig åt hvetefält, öfver hvilka skördemaskinerna körde i sned linie och mejade miltal vid hvarje skörd.

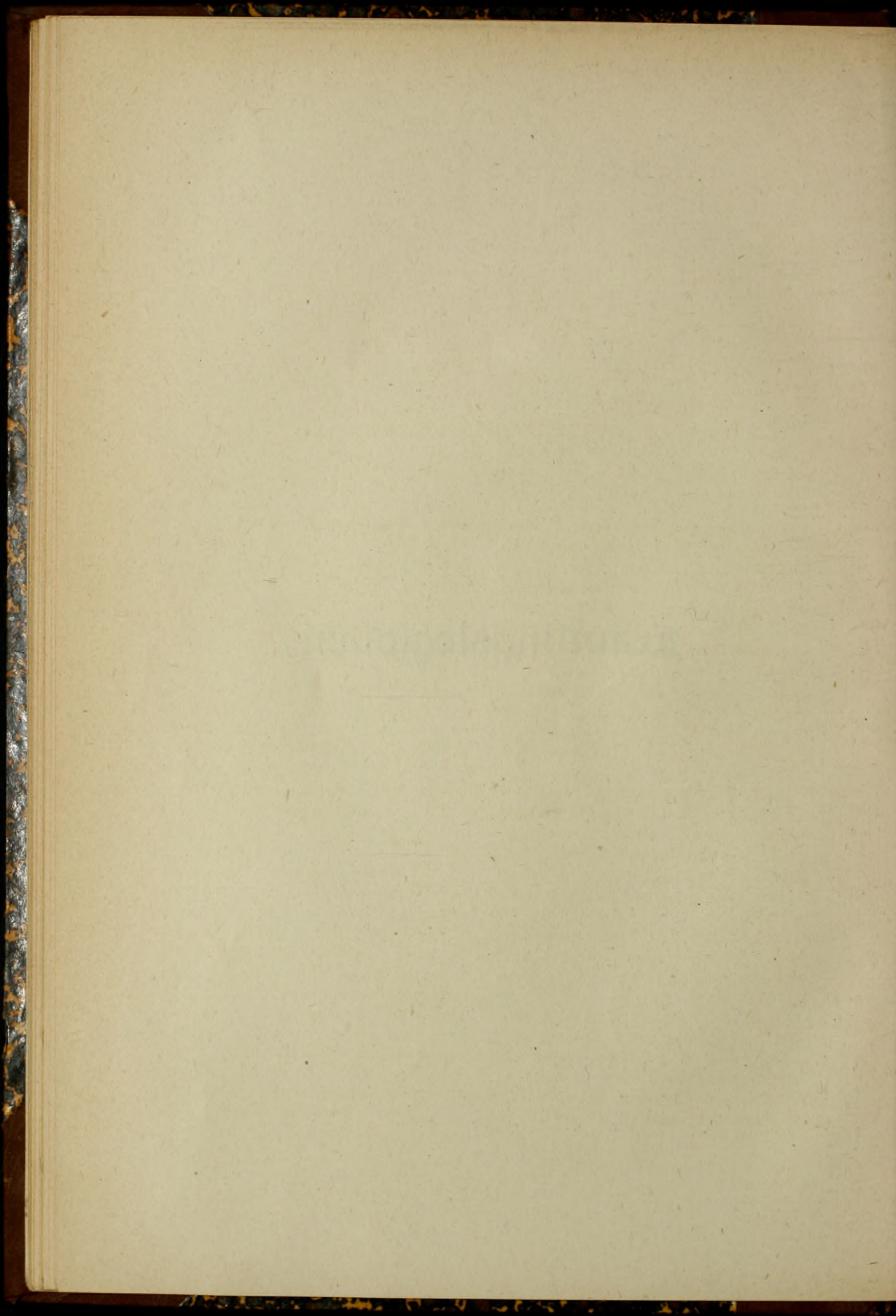
De "gjorde det bra", som det heter här i landet. Och mellan att ha tur och "göra det bra" är en viss skilnad — derför använda vi också dessa uttryck hvar för sig.

Hvad det blef af Svedelius, är icke bekant, och det intresserar oss föga, ty vi lefva på denna sidan Oceanen.

Främlingslegionen.

Främlingslegionen.

Karl Axelson skref hem till sina anhöriga i Sverige. Och då dessa fingo läsa, att han "nu fått arbete på en bank", gladdes de goda människorna öfver hans framgång — på samma gång de gjorde sig föreställningar som icke öfverensstämde med verkligheten. De hade naturligtvis ingen aning om att Karl smittats af den amerikanska galghumorn, hvilken angriper den svenske invandraren ganska snart och i många fall hindrar från förtviflan, vansinne och själfmord.

En del af Karls anhöriga förestälde sig att han satt och räknade pengar; andra åter trodde, att här i landet användes, i stället för pregladt mynt och sedlar, guldsand och att det tillhörde Karls sysselsättning att emellanåt skyffla sådan.

Dessa senare kommo sanningen närmast. Det fattades bara att i den sand, som han skyfflade, icke fans det minsta guldkorn.

"Banken" var en jernvägsbank, eller som det på stället hette — en "dump".

I det "största jernvägsnätet på jorden" knyts ständigt nya maskor eller lagas gamla. Och detta arbete är nästan det enda som finnes att få för

många af de nyligen invandrade — särskildt för dem, som i gamla landet förspilt sin tid med att inhemta kunskaper, andra än praktiskt användbara (i penningar lätt omsatta) specialkunskaper. De äro enkom danade till "rall-busar" i Amerika.

Det var därför alldeles i sin ordning att Karl Axelson efter en tids förlopp — en så lång tid som reskassan räckte — skulle befinna sig i en "railroad-camp". Det var nästan ett oundvikligt öde. Men att denna skulle vara belägen på norra Michigans skogbevuxna halfö var kanske en slump.

— — —

I sällskap med ett fyrtiotal andra af olika nationalitet och olika stadier af svält och trasighet hade han blifvit utskedd från ett svenskt arbetskontor i Chicago. Det lilla fickuret han fått på sin konfirmationsdag inbringade honom jemt de två dollars, som arbetskontoret fordrade i arvode.

Resan till platsen var fri. Men vid framkomsten till det ställe, der den nya banlinien förenade sig med den gamla, fingo de veta, att den "camp", till hvilken de voro utsända, var belägen ungefär tolf mil derifrån. Med si-

na knyten och svarta, tillbucklade kappsäckar, sträfvade de fram till fots längs den utstakade och på sina ställen upprödda banlinien.

Här och der stötte de på enstaka arbetare och skjul, tillhöriga dem, som tagit små stycken af graderingsarbetet på beting. De flesta voro svenskar, liksom flertalet af de vandrande, och de senare frågade vägen och dess längd.

Ett egendomligt förhållande med denna banlinie var, att ju längre de gingo längs den samma, desto längre blef afståndet till den "camp", som var målet. Efter ett par timmars vandring hade det ökat till femton mil.

Så kommo de till en flod, öfver hvilken det bygdes en hög bro. Endast skelettet till denna bro var uppfördt. Öfvergången var därför svår för de mindre modiga — och det voro de flesta. Endast ett par, tre af de allra djerfvaste gingo upprätta längs defotsbreda bjelkarne. De öfriga satte sig grensle öfver dem och asade sig fram under högljudt löje och spe från brobyggarna.

I skymningen kommo de ändtligen, hungriga och trötta, fram till det efterlängtade lägret, som bestod af en mängd träskjul, utvändigt "tapetserade" med tjärad papp. Det låg i en liten uthuggning af skogen och en från lukt af skunk utbredde sig deromkring.

Ingen tycktes här vänta några nya arbetare, och kontraktören, som för tillfället befann sig i närmaste stad, hade icke gifvit några tillsägelser om deras mottagande. Men det fans godt om arbete längre uppåt linien, under rättade man dem, då ett dystert moln lägrade sig öfver skocken. Hit voro de emellertid sände och här tänkte de stanna. De voro trötta — och hungriga. Hungriga ja! Det var från hun-

gern i det stora, rika Chicago de flytt hit upp. Den sved och värkte hos dem...

Sup — —per! Sup— per! Till det stora, hvita tältet midt i lägret — kyrkan i byn — strömmade folket, den ene springande i kapp med den andre, tränande vid ingången.

Lemnande bylten och kappsäckar skyndade de nykomna dit — alla besjälade af samma tanke, gripna af samma känslor, drifna af samma behof. De knuffades, snafvade, rusade och deras ögon voro vidt uppspärrade, blodsprängda. Mat! mat!

I tältdörren hejdades de af kocken. Han höll en revolver mot dem.

— Back!

De ryggade tillbaka. Matångorna, som slog emot dem, förorsakade en slags svindel och åsynen af det lilla, ohyggliga vapnet, som fixerade dem med sina sex svarta ögon, sände krypande känslor åt deras pinade maggropar. De lade icke märke till hur många de voro, hvar och en tänkte endast på sig sjelf.

Inne i tälten var det icke en enda, som egnade dem uppmärksamhet. Alla voro helt och hållet upptagna med hvad de sjelfva hade för sig — att äta.

Då de kommo ut, först en, så ett par och slutligen skockvis, sågo de en tyst, dyster hop nedslagen på marken i närheten. Flere stannade och inledde samtal. De nykomne fingo nu veta, att "boarden" hölls, icke af kontraktören, utan af en svensk kock. Att denne vägrat dem tillträde, berodde på, att han icke hade någon säkerhet för att få betaldt för hvad de äto, alldenstund de icke arbetat der och det vore oviss, om de ens finge, eller om alla ville, arbeta der följande dag. Hade de pengar, kunde de nog få qvällsvard.

Men pengar hade ingen af dem.

En jettestor karl i mångfärgad mac-kinaw-jacka och säcktrasor lindade om fötterna i stället för skor, befalde dem kort:

— Come on!

Utan att veta hvad det gälde, följde de honom lydigt. Han gick raka vägen till köksskjulet, stälde sig i dörröppningen och ropade på kocken.

— Oskar! ge dem här qvällsmat. Sätt det på min räkning.

Det senare sade han i låg ton, så att ingen annan än kocken hörde det,

De fingo mat och åto med glupskhet, utan att ana eller försöka utgrunda, hvem som bestod den. Då de voro mätta, kände de dock tacksamhet mot den, som — enligt hvad de trodde — gjort sitt inflytande gällande, vare sig han nu var någon slags förman eller han blott egde den råa styrkans auktoritet.

Karl kom i samtal med honom efter qvällsvarden och derunder yttrade den jettelike:

— Jag är skogsbuse. Att jag kommit hitut bland rallarne beror på att jag i våras reste ned till Chicago. Jag hade nära tre hundra dollars, när vi bräckte upp camp, och jag fick i skallen att fara till Chicago och roa mig. Man måste ha lite förlustelse, när man legat i skogen hela vintern. Men jag har aldrig haft så lite lifvadt som i Chicago. Allt hvad jag fick för mina pengar var ett par glas bier på Clark street. När jag vaknade på morgonqvisten, låg jag bakom en soplår i en gränd och var pank. Jag fick inte ens nöjet att rensa ut saloonen, som jag varit inne på, när jag somnade, ty det var mig omöjligt att finna den. Emellertid träffade jag på "bossen" här, som var dernere för att få folk, och fick följa med honom hitupp. Här är jag "boss" för "clearing-gangen". Men till hösten går jag in i skogen igen och nästa år tar jag

mitt fülle i Duluth som vanligt eller också på något annat ställe än i Chicago.

— — —

De nykomne tillbringade natten bäst de kunde i skjulen, der de sofvo på marken. På morgonen erhöilo ett par af dem — de mest grofbygda — arbete på stället; de öfriga fingo gå hvar till de ville. Dessa skildes åt; en stor del begåfvo sig på återvägen; en annan — åtta stycken, bland dem Karl Axelson, fortsatte till nästa "camp" ett par mil längre norrut. Hvilken lycka de öfriga hade, är icke bekant, men dessa åtta blefvo alla antagna till arbete och fingo strax börja.

— — —

I början var det rätt svårt för Karl, ty den svenska akademiska utbildningen är just icke egnad att inge någon vidare håg för och duglighet till kroppsarbete. Allra värst var det den första förmiddagen, men han tänkte på — middagen.

Den första veckan värkte det otäckt i ryggen och om morgnarna voro lemmarna som fastrostade i lederna. Men det gick öfver så småningom och då han blifvit så pass förtrogen med arbetet och den amerikanska arbetsmetoden (ett något oegentligt namn, då det icke fans en enda amerikan ibland dem) att han kunde humbugga smått, var det icke alls farligt. Det var tvärtom nyttigt, ty hans matsmältning, som börjat blifva förstörd af brist på mat, kom i godt skick. En följd härafvardt, att lynnet också blef godt. Det föreföll honom sjelf alldeles otroligt, att han en kort tid förut umgåtts med sjelfmordstankar.

Han ansåg icke sitt närvarande tillstånd som någon olycka. Det kom sig af att han gått hungrig, husvill och rådvill bland sina landsmän i Chicago,

och hvad som åstadkom en förändring från detta — till och med en hastig död — kan icke gerna anses för annat än lycka.

Han mådde godt. I synnerhet var det en fysisk njutning utan like att efter qvällsvarden ligga i välbehag och halfslöhet och smälta maten. Han hade alltid ansett fyllandet af magens behof som något rått, groft, ett nödvändigt ondt och en ful fläck i tillvaron. Han hade haft hela sin uppmärksamhet fäst på sjäslifvet, som var skönt och upphöjdt. Nu lefde han hufvudsakligen för frukost, middag och qvällsvard och slet litet ondt på mellanstunderna, därför att det var nödvändigt för att få dessa tre njutningsstunder.

Tiden fick helt enkelt stå stilla eller gå hvarst den ville, och tankarne fingo hvila sig i fred.

— — —

Det var ett slags främlingslegion, denna han nu tillhörde.

Ingen enda amerikan, hvarken infödd eller naturaliserad, fans här — om icke möjligen några af förmännen tillhörde det senare slaget. Ingen egentlig kroppsarbetare, åtminstone ingen van jernvägsarbetare, var ibland dem. Men "förfelade existenser" saknades icke.

Adliga och t. o. m. högadliga namn doldes under de plebejiska Peterson, Olson och Johnson. Det var emellertid något som man aldrig bråkade med att taga reda på, och att berätta lefnadshistorier var icke brukligt, när man var tillsammans inne i skjulen eller sträckte sig kring stockelden utanför, då det började blifva kallt om höstqvällarne. Man spelade kort i stället eller talade om det som var roande. Det var också omöjligt att se det på dem. Den yttre lackeringen går af så fort i sådan omgifning.

"Barn-bossen" — en smålänning — som tillhörde en af de högre "befälet" på stället, var den ende, som med stolthet erinrade om, hvad han varit i Sverige. Der hade han varit kusk hos grefve **stjerna på **holm och haft gullgaloner. Folk lyfte på mössan för honom, sade han, ty de trodde honom vara antingen en kung eller en länsman. Emellertid var hans närvarande ställning förenad med större så väl inkomster som auktoritet ehuru mindre yttre glans.

En dag hände sig, att denne bland ett par nykomna rekryter till denna främlingslegion igenkände en af de yngre grefvarne **stjerna, f. d. löjtnant vid Lifgardet till häst. I saknad af all tystlåtenhet som han var, gjorde "barn-bossen" snart detta förhållande kändt. Grefven försvann plötsligt och spårlost. En del af "busarne" yttrade då sina misstankar om att der kanske funnes flere grefvar än denne i sällskapet, andra åter tego, de flesta voro af den åsigten, att det inte anginge "barn-bossen", om så kungen af Sverige komme dit.

Detta var det enda tillfället, då något tal om börd och härstamning förekom.

"Främlingslegionen" var, som dess beryktade militära namne, sammansatt af många nationaliteter. Det öfvervägande antalet var antingen svenskar eller irländare. De förre kallade sig med ett gemensamt namn "släktingar" — förmodligen därför att "släkten är värst" — och de senare kallades af dessa "skomakare" — utan någon anledning, som kunde förklaras.

Dessa båda nationaliteter hade afskilt sig från hvarandra och bebodde hvar sitt särskilda skjul, hvilka dock lågo tätt intill hvarandra. Invånarne i det ena bestodo visserligen icke ute-

slutande af svenskar, lika litet som de i det andra voro endast irländare; men ingen "skomakare" fans i "slägtingarnes" skjul, ej heller någon "slägting" i "skomakarnes".

Hos "slägtingarne" voro nästan alla Sveriges landskap representerade och deras representanter benämndes efter dem. Smäländingar funnos två, och liksom för att uppehålla den jemvigt som säges förekomma öfverallt i verldsordningen, funnos der äfven två skåningar.

Den ene kallades den "lifvade småländingen". Hvad som särskildt utmärkte honom var ett dragspel med dallrande toner och en kortlek, som hvar och en bedyrade vara märkt på något mystiskt sätt, men som man dock använde hvar qväll, därför att den ende andre kortleken försvunnit på ett sätt, som om hin håle tagit den. Som mynt var ytterst sällsynt i lägret, användes torkade bönor, hvarför kortleken i dubbel måtto gjorde skäl för benämningen "bönboken". Den togs fram hvar qväll, och hvar qväll var den "lifvade småländingen" vinnande.

Den "snåle småländingen" kallades den andre. Man påstod, att han var en förmögen man, egde hus både i Vexjö och Chicago och hade råd att lefva som herreman, om han ville. Detta ville han dock synbarligen icke — om nu förmögenheten var annat än inbillning. Han såg verkligen minst förmögen ut af hela sällskapet — och de skulle alla hafva blifvit häktade som "tramps", derest de plötsligt uppenbarat sig i ett samhälle, der det fans ordningsmagt. Hans fotbeklädnad af gamla stöfvlskaft och ofvanläder med groft tillyxade träbottnar var det mest klassiskt primitiva i handslöjd man kunde få se. Trots sin egen klumpiga fotbeklädnad var han ganska skicklig

skoflickare och som han var utan konkurrent i lägret, förtjente han betydligt. Han var också den ende som ej stod på spänd fot med "skomakarne", hvilka voro hans bästa kunder. Förtöjd var han, gnodde jemt och föraktade ingen förtjenst, hur liten den än var. Derjemte utmärkte han sig genom att äta mest af alla i lägret. Men så hade han också det största födgeniet.

De båda skåningarne särskildes som "den tjocke" och den "dumme". Den sistnämde ansågs dum, därför att han för det mesta teg eller också likgiltigt och makligt höll med på hvad man än sade. Det skedde dock mera af en viss välbehaglig stoicism än af dumhet — ty hur det var, lyckades man icke på något sätt lura honom.

— Han är bara dum i mun, inte' i skall'n, blef snart det allmänna ömdömet, uttryckt af "dalmasen", som sjelf visst inte var dum, hvarken i mun eller skalle.

Utom "stockholmaren" och "göteborgaren" funnos flere från Stockholm och Göteborg och de särskildes genom de yrken de uppgifvit sig haft. Dessa voro t. ex. "bagarn", "sockerbagarn", "plåtslagarn", "gardisten" och "presten".

Af de landskap, som icke voro representerade, märktes Lappland och af yrken fans icke det vällofliga skraddaryrket.

— — —

Det var icke helt och hållet blott arbete och matsmältning för Karl Axelsson häruppe bland "hemlocks" och "tamaracks".

Om söndagarne vaknade hans själ upp. Då fick han lust att ensam begifva sig in i den djupa skogen.

Ingen götisk katedral förmår inge en så högtidlig stämning som den tysta

barrskogen — tyst, utom det egendomliga, hemlighetsfulla suset deruppe, högt öfver ens hufvud — med dess pelarrader af höga, raka stammar och bågvalf af allvarligt mörkgrönt.

Härinne höll han sin gudstjenst, och när han på söndags qvällen kom tillbaka till lägret, hade hans ansigte det drömmande, frånvarande, inåtvända uttryck, som man finner hos själsmenniskor och dem som en längre tid vistats i ensamhet i skogarne.

— — —

Midt under det allmänna goda lynnet och välmåendet kom plågan — en af de egyptiska landsplågorna.

Visserligen hade för en längre tid förut varseblifvits, hur en och annan plötsligt ryckt till, gjort nervösa rörelser med händerna än här, än der, smugit sig ut, haft ett skamset, undvikande uttryck i ögonen eller på annat sätt betett sig besynnerligt — men man hade icke anat, hvad som skulle komma.

Man kunde snart märka att det gjordes ombyte oftare, tvättades oftare och att den stora grytan, som hängde mellan tre stöttor i lägret, begagnades allt oftare.

Slutligen kunde det icke döljas längre. Lägret var fullt af — löss.

Hittills hade det åtminstone hos "slägtingarne", der en anmärkningsvärd renlighet rådde, icke kunnat upptäckas något sådant. Men då väderleken började blifva kallare, männen höllo sig inomhus, yllekläder uttogos från kommissariatet, det eldades stekhet i kaminen och de erhöillo dubbla filter för sina sofkbunkar — då kommo de och förökade sig med fruktansvärd hastighet. Det blef en förtviflad kamp mellan menniskor och ohyra — men ohyran segrade.

Icke ett ögonblick sedan han kom till läget hade Karl filosoferat öfver sitt

närvarande lif eller längtat till något annat. Men nu — nu kände han sig så usel, så sjunken, så utkastad att han grät, grät bittert i smyg. Det var lössen.

Ett lurande missnöje, en småaktig retlighet började göra sig gällande i lägret. Den ene afundades den andre för de lumpnaste småsaker, man blef förnärmad vid minsta anledning, trätor voro icke sällsynta och slagsmål förekommo ofta. Man märkte att "bossen", som af namnet att döma, var irländare, gaf irländarne allt det lättare arbetet och man fann svenskarne mera tillbakasatta än andra. Det grodde och grodde och mol och mälte. Slutligen bröt det ut i blodig fejd, som förnyades vid minsta tillfälle. Ifrån att hafva varit nära nog ett lustläger under eftersommaren, blef det mot vinterns början ett riktigt ormnäste. Det var lössen.

Man började afsky hvarandra, därför att man afskydde sig sjelf, och längtan att komma derifrån blef allmän och orolig. Det blef knorrande, därför att man ännu icke fått någon aflöning.

Men kontraktörerna voro angelägna om att linien skulle vara färdig, förrän den skarpa vinterkölden och det stora snöfallet kommo. Derför aflönade de icke arbetarne förr än de fått arbetet afslutadt. De viste af erfarenhet, att så snart männen fingo pengar, lemnade de lägren och för tillfället var det icke lätt att anskaffa arbetsfolk. I alla händelser vore det förenadt med tidspillan och kostnader.

För öfrigt behöfde de inga pengar. Mat och husrum fingo de på kredit och likaså kläder, tobak och diverse småartiklar, som tillhandahöllos i kommissariatet — fast till högt pris. Det senare, priset, kunde ursäktas med att det var en dryg dagsresa till närmaste

stad och äfven der var ingenting billigt.

Det enda de behöfde pengar till var spritdrycker — och det var just dem kontraktörerna tänkte på, då de höllo aflöningen inne.

En del af dem, som särskildt vinlagt sig om att sätta sig in i jernvägsarbetet — bland dem "den lifvade småländingen" — togo nu på beting mindre stycken — stations — dels hvar och en för sig, dels i bolag af fyra och fem.

De öfriga fingo ännu en tid pinas i lägret — pinas med sig sjelfva, hvarandra och lössen.

— — —

Karl hade på senare tiden legat sjuk — mest sjuk till humöret — och försummat ganska många arbetsdagar. Med "board-bill" och hvad han tagit ut från kommissariatet hade han icke många dollars till godo.

En söndags morgon, ganska solig och varm för att vara så sent på året, gick han ut i skogen längs en uthuggning, hvarigenom man forslat timmer. Det var hans mening att lemna lägret — gå ifrån alltsammans! Hvarthän? Det viste han icke och det bekymrade honom ej heller.

Slutligen kom han till en liten insjö. Der vägen slutade, låg ett blockhus, som tydligen bebotts af karlar som arbetat vid timmerflottningen. Nu var det obebodt och hade förmodligen varit så en längre tid — kanske ett par år. Han gick in och undersökte allting. Inne i huset och utomkring funnos alla de bekvämligheter som kunna åstadkommas af skogseremiter. Ingenting var förstördt. Troligtvis hade ingen människa varit här sedan dess invånare lemnat.

Det fans godt om villebråd i skogen rundt omkring. Ett par stycken flyende rådjur hade Karl uppfångat en

skymt af. Nere ifrån sjön luktade det fisk ända upp på backen. En till hälften sjunken kanot låg vid stranden.

Karl greps af en häftig — — nej, vemodig åtrå. Den som hade en bössa, ammunition, fiskredskap, ett par tunnor mjöl och några nödvändighetsartiklar och redskap! Han skulle vilja stanna här — lefva ett naturlif — fri och bekymmerslös.

Hvad människan dock i sjelfva verket behöfde litet! Och hur lycklig och nöjd hon kunde lefva! Men hon skulle, förstås, vara med inne i civilisationen, vara slaf på ett eller annat sätt, vrida sig, vända sig, vändas och jägta, jagas, plåga, plågas och — lida nöd. Han erfor en ousäglig afsky för allt hvad kultur och samhällslif hette och hade blott en önskan — att få lefva ett naturlif, ensam i frid och ro.

Men — de fördömda skunkarne hade varit här också! Det var omöjligt att uthärda lukten. Och så tillstundade vintern. Det hade redan varit hårda frostnätter.

Och värst af allt — han började nu blifva hungrig. Tiden hade flytt, medan han suttit på en bänk inne i det öfvergifna blockhuset och fantiserat.

Det gälde att skynda, om han skulle hinna tillbaka till lägret till aftonvardsdags.

— — —

Aflöningsdagen kom. Arbetet hade icke hunnit blifva fullt färdigt, innan det begrofs under flera fots snö. De senaste dagarne hade man måst hålla sig hemma i lägret på grund af den hårda väderleken. Derunder hade slagsmål förekommit och en af "slägingarne" låg i sin "bunk" med ett ohyggligt knifsår i nacken. Det hade varit omöjligt att forsla honom in till staden.

På Karls andel kom en mycket liten summa — ännu mindre än han väntat. De flesta hade fått — eller ansågo sig hafva fått — mindre än hvad med rätta tillkom dem. Det var en förfärlig uppståndelse, en gräslig villervalla. Lägret var förvandladt till ett sannskyldigt Bedlam — och der fans alkohol, som dracks med vatten. Ingen viste hvarifrån det kommit. Fan sjelf hade väl varit der med det; han är ju påpasslig.

Clerken och förmännen hade förskansat sig i kommissariatet med revolverar och Winchester-gevär. En skrålande skara belägrade dem.

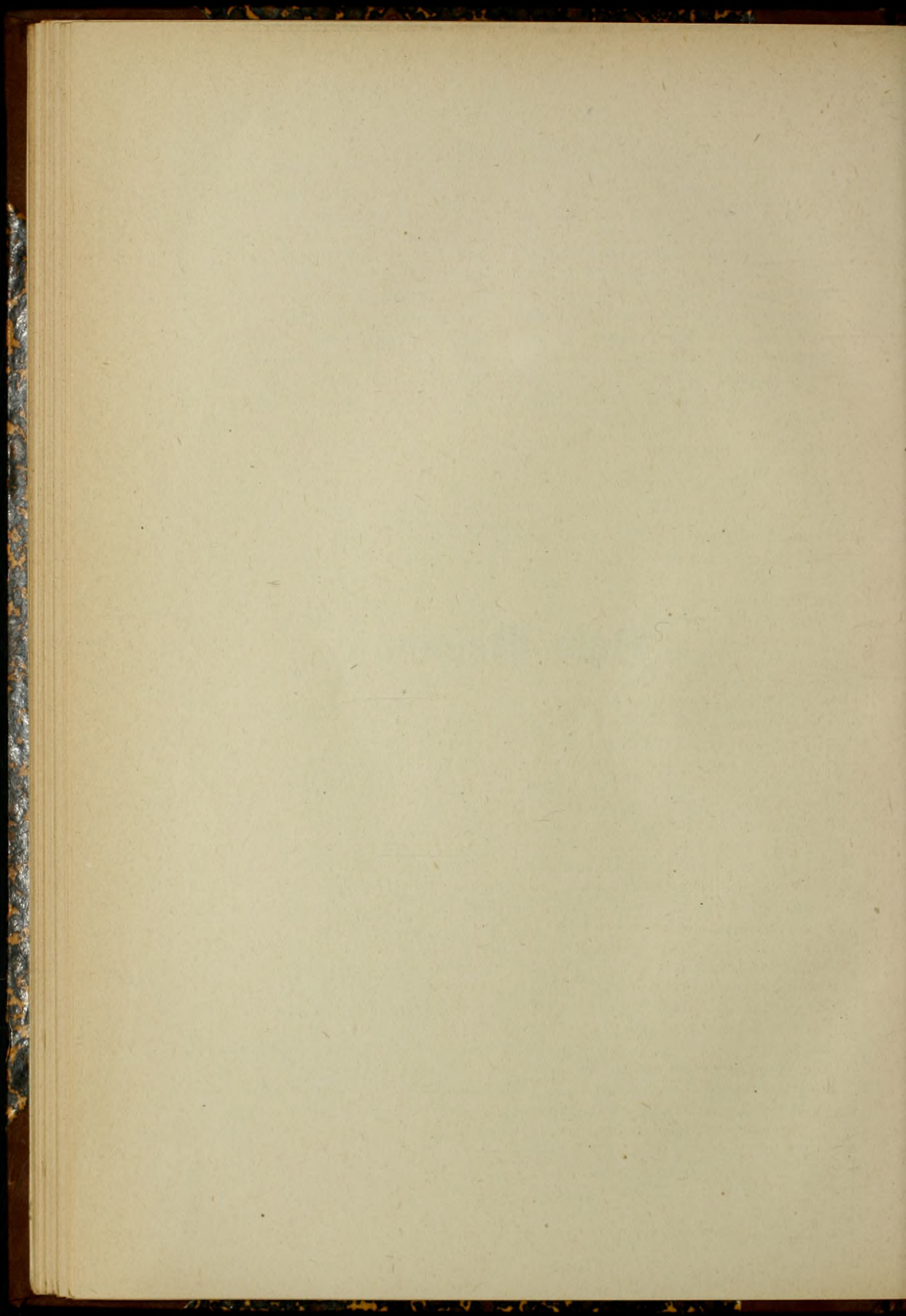
Så stodo sakerna, då Karl Axelson och ett tiotal af hans kamrater lemnade lägret mot nattens inbrott och upp till knäna i snö sträfvade fram längs den nyanlagda banlinien mot den tjugu mil derifrån belägna jernvägsstationen. Deras lösen var:

— Till Chicago! Till Chicago!

13
Hels Nelson.

Nels Nelson.

Några mil från en af de små county-städerna i södra Illinois låg Joe Davis' farm vid en hjulspårsargad väg, som på båda sidor omgafs af höga, oklipta häckar.

Boningshuset var nästan alldeles doldt af den lilla fruktträdsskog, som fans deremellan och vägen. Då man såg det skymta fram mellan träden, förestälde man sig ett litet slott eller åtminstone ett mycket ståtligt corps-de-logi. En, som nyligen kommit från Sverige, skulle hafva gjort det, helst om han fått veta att de vågiga prärier-na, så långt ögat kunde se, betäckta af hvitgult hvete, långbladig majs och här och der afmejningar med jette stora höstackar, tillhörde Joe Davis. Men denna föreställning skulle hafva försvunnit vid framkomsten till boningshuset — ett enkelt, för längesedan hvitmåladt trähus med piazza utanför framsidan och ena gafveln — samt gifvit rum för en annan — att derinne var lika torftigt som inne i en svensk bondstuga med lika torftigt yttre. Äfven denna föreställning skulle emellertid visa sig vara oriktig. Parlorn — detta karakteristiskt amerikanska rum — var möblerad med samma lyx som

hos burget folk i städerna. Der funnos mjuka, bekväma soffor och gungstolar samt i ett hörn ett elegant piano. Tjock, mjuk brysselmatta täckte golfvet. Det enda derinne, som såg godtköpsaktigt ut, var taflorna på väggarna. De bästa af dem voro två porträtt i svartkrita af Joe Davis och hans hustru; men äfven de voro skäligen tarfliga. Sämst var en tafla, som stod på ett staffli på en alltför bemärkt plats — en pastell, föreställande ett landskap i enkla, skrikande färger. Annars var allt bekvämt och behagligt för ens sinnen. "Sitting"-rummet var knapt mindre väl möbleradt och ännu mera hemtrefligt än parlorn. En kammarorgel och ett stort, fullproppadt bokskåp, åt hvilket Encyclopædia Britannica gaf en solid pregel, upptogo här en stor del af utrymmet. I båda dessa rum låg en mängd vackra "rugs" kringströdda på golfven. "Dining"-rummet var rymligt, enkelt, nästan ödsligt, men derfor framvistes så mycket bättre ett stort glasskåp med porslin och silfver och det långa bordet, betäckt med snövit duk, som stod midt på golfvet och under hvilket enkla trästolar stodo inskjutna. Golfvet här

var bart och hvitskuradt liksom ute i köket, der en ofantlig "range" med dess nickelplätering stod och glimmade. Öfre våningen upptogs af sofrum. Dessa voro obefläckade hvita och derinne förvandlades tröttheten till njutning. De, som vilja lära känna samhällets grundval, den jordbrukande befolkningen, i de olika länderna, borde icke försumma att titta in i sofrummen. Ett renligt folk har framtiden för sig; de utlevade ligga i smuts. Och att soffa i en välmående amerikansk farmares snygga sofrum och mjuka, snöhvita säng, förutsätter ett bad efter dagens arbete i mullen...

Den brännade sommarsolen hadegått ned och en sval aftonvind flägtade, skakade då och då ned ett äpple från de frukttungda träden och satte vindmöllan mellan boningshuset och den rödmålade ladugården i hastigare rörelse.

En ung man med ofantlig vidskyggig halmhatt på hufvudet och två stora spannar fulla med mjölk i händerna, kom nedifrån inhägnaden, der korna voro samlade, gick öfver gården, som var tätt beströdd med "corncoobs", och upp till skjulet under vindmöllan, som pumpade upp vatten ur en artesisk brunn.

Nere bland äppelträden gladdes och stojade barn kring en slänggunga. Hästar i en inhägnad hage bortom ladugården galopperade omkring i frihetsyra.

Dörren till köket stod öppen och derinne sysslade efter qvällsvarden en liten mager qvinna med svarta, skarpa ögon och ett fint, blekt, intelligent ansigte, som för att vara en qvinnas var kanske något för hårdt i profil. Hennes qvicka vändningar och hastiga ryck skulle hafva förefallit nervöst oroliga, om de icke varit så säkra.

En ung Herkules stod och diskade porslinskärl.

Skynda på, Frank! uppmanade den lilla qvinnan kort, bestämdt och rätt skarpt, i det hon ryckte till sig en tallrik ur högen och började torka den med en hastigt roterande rörelse. Och verkligen! Den unge Herkules rörde sig strax hastigare, lik en maskin, hvars dragrem blifvit lagd på större hjul. På samma gång smålog han mot henne och sade:

— Tänk om du vore i Sverige, du ma!

— I hvad? frågade hon och klipte med ögonen.

— I Sverige, säger jag; derifrån Nels är. Vet du, hvad han talade om för mig härom dagen? Jo, att der — i Sverige — få qvinnorna mjölka kor och det skulle anses som en stor skam, om en man hjälpte till att diska kärren. Och der arbeta dessutom qvinnorna ute på fältet.

— Prat, Frank!

— Nels brukar inte ljuga.

— Nej, deri kan du ha rätt. Jag mins nu också, att mr Thompson hade hos sig för en tid sedan en nykomling som visst var svensk, och när mr Thompson ville lära honom att mjölka, gick den unge mannen sin väg, högst förtörnad. Det är ju löjligt. Men hur kan det också vara en skam för män att diska kärn, när det icke är en skam för qvinnor? Det kan jag rakt inte begripa. Och hvad beträffar, att qvinnor uträtta de tunga sysslorna, så är det ju förhållandet hos alla folk som stå på en lägre bildningsgrad.

— Emellertid vidhåller Nels, att folkbildningen är mycket högre i hans hemland än här. Det tror jag då inte, men han tyckes sjelf vara ett bevis för sitt påstående, om det är som han säger att han är född och uppfostrad på en farm der.

— Nels är ett undantag, inföll mrs Joe Davis. Man finner inte många sådana utlänningar.

— Det må vara. Men flere af de bäste och mest intelligente farmarne här omkring äro ju svenskar. Mr Johnson t. ex. och mr Olson, mr Nelson, mr Turnqvist m. fl.

— De äro amerikaniserade... Och mrs Olson kände sig riktigt förnärad, när jag för en tid sedan utan minsta afsigt att sära råkade häntyda på hennes svenska börd. Det bevisar ju tydligt, att deras nation är sämre än vår, Du har aldrig hört, att någon skäms för att vara amerikan.

— Nej, det skryter man då med, så att det förslår. För öfrigt är jag, liksom alla andra, öfvertygad om, att det icke fins något land på jorden, som kan jämföras med Amerika, och jag har redligen försökt omvända Nels till samma tro. Jag har nu verkligen lyckats få honom så långt, att han medger det vara sant i fråga om farmare. Det är ändock en början.

Under samtalet hade arbetet gått fraskt undan, och den unge Herkules — Frank Davis, som till hösten skulle inträda i högskolan och kanske derefter vid West Point, då hans far var god vän med distriktets kongressmän, eller också studera lagfarenhet som så många andra uppåtsträfvande unge män; Frank Davis, hvilken liksom alla lofvande ynglingar, amerikaner födde, höll i sin hand en chance att få styra den stora republiken — han hade nu slutat diska kärlen efter qvällsvarden åt sin mor, den lilla magra, kloka, skarpa mrs Joe Davis.

I det samma kom Nels in. Han hade utträttat sina "chores", hvartill hörde att mjölka korna. Sedan han besvarat några af mrs Davis' korta, direkta frågor och utbytt några ord med

Frank, gingo båda de unge männen ut till tvättbänken nära vindmöllan och företogo en brisk tvagning. Det hvita tvällöddret yrde omkring deras kraftiga, rödbruna nackar.

Under det de stodo der, kom Joe Davis, kastade af sig sin vidskyggiga halmhatt, fylde ett af tennfaten med vatten och började, äfven han, att gå hårdhänt åt sitt hufvud, som påminde om en romersk senators.

Innan de ännu slutat denna tvagning, kom en liten hvitklädd, barhufvud flickstumpa springande till dem med handdukar.

Der de stodo, dessa tre män, med rentvagna ansigten, bara hufvuden och skjortorna uppknäpta kring muskulösa halsar, voro de en härlig syn för ögon som fågnas af det friska, kraftiga, manliga och naturliga. Joe Davis — med yfvigt, gråsprängdt hår, örnnäsa och ett djerft ansigte, hvare alla linier tydde på hård men käck kamp, men ingen enda på sorg och lidande, storväxt, skulderbred, en bild af viljetyglad kraft. Han skulle kanske ha sett hård ut, om icke ett karakteristiskt drag af humor alltid funnits kring hans mun och i de mörkbruna ögonen. I Franks, hans sons, ansigte bokstafligen sken intelligensen genom den solbrynta hyn. Det såg nästan för ungdomligt ut för hans breda axlar och gjorde icke på långt när samma intryck af kraft som hans gestalt. Han hade Davids hufvud på Goliats kropp. Nels, den svenskfödde drängen, mindre än någon utaf dem men dock reslig, stod bredvid dem, allvarlig, lugn och trygg. Hans ljusa hår syntes ännu ljusare mot den solbrända halsen och i hans blå ögon tycktes uttrycket vara än förståndigt än tungsint drömmande. Och öfver dessa tre odlare i Vestern hvälfde sig himmelens kupol såsom kopian deraf

öfver hufvudena på representanterna i den stora republikens lagstiftande församling i Capitolium.

— — —

Det var fjerde sommaren Nels Nelson var på farmen. Joe Davis hade lärt känna honom, då han, nyligen invandrad, arbetade hos en svensk-amerikansk farmare i grannskapet. Nels hade villigt antagit hans anbud om plats, mindre för den högre lön Joe Davis utlofvat än för andra orsaker. På sin landsmans farm hade bemötandet varit allt för mycket blandadt med den tidigare invandrarens dryghet och öfversitteri gentemot den landsman som kommit senare. Bättre då — tänkte Nels — att komma till vildt främmadt folk, der man blir helt och hållet förbisedd än der man städse betraktades med plågsam ringaktning.

Hos Joe Davis blef det emellertid annorlunda än han erfarit. Då han bestått proftet af skarpa, skrutinerande iakttagelser och blifvit ansedd värdig förtroende, var detta obegränsadt. Han fick också göra bekantskap med en likställighet, hvarom han icke haft en aning och som i början förvirrade alla hans begrepp. Sjelf hade han visserligen aldrig tjenat som dräng i gamla landet, der hans far egde hemman, men han viste, hur en sådan hade det der och på hvilket trappsteg han fick stå.

I familjens umgängeskrets, som var stor i anseende till arealen men med ett jämförelsevis ringa antal invånare, hade Nils blifvit införd och mottagen med en otvungen hjertlighet som icke ett ögonblick kunde misstagas för öfverordnades okrukerlighet mot den underordnade. Sällskapslivet på den amerikanska landsbygden var ju okrukerligt, otvunget, ledigt. Det var kanske icke så intressant att iakttaga som

det svenska med dess många seder och bruk, men det var så mycket mera intressant att deltaga i.

Och Nels kunde snart nog göra detta, tack vare grundliga teoretiska kunskaper i engelska språket, parade med godt språköra. Äfven hans från onyttigheter fria folkhögskolebildning kom honom väl till pass, ehuru naturlig intelligens, ledighet att uttrycka sig och tidningsläsning här gjorde sig mera gällande än gedigna kunskaper.

Fans det en och annan som lät undfalla sig något föraktfullt om "utländingen", så att Joe Davis hörde det, tog denne alltid med värme Nels' parti och förklarade, att om han också vore en "Swede", så var han dock en "civilized Swede". Af detta framgick, att Joe Davis ansåg honom som ett undantag från svenskarne. Nels å sin sida bildade sin föreställning om amerikanerna efter Joe Davis.

Frank och Nels hade blifvit de bästa vänner. Den senare hade icke behöft tillgripa någon förödmjukande inställsamhet för att vinna eller bibehålla denna vänskap. Icke heller hade han några skäl för afund, ty Frank, ehuru son i huset, tjente som dräng der med samma betalning som Nels, och i arbetet fick han visst icke lyfta lättaste ändan — snarare tvärtom, då han var större och starkare än Nels. Visserligen kunde Frank icke helt och hållet dölja det stolta medvetandet af att vara född amerikan. Men då han i Nels mera såg den blifvande amerikanen än utländingen, antog hans sätt snarare en beskyddande karakter — likt en äldre skolgosses mot en nybörjare — än en föraktande, och detta borde icke såra en som ej var allt för kitsligt känslig. Nels var icke detta.

— Du bör ta ut dina medborgarepper nu, förmanade Frank.

— Och köpa eller hyra en farm för de pengar du sparat ihop, tillade Joe Davis.

— Och gifta dig med en af flickorna häromkring, inföll den lilla, magra, kloka, skarpa mrs Davis, hvilken som qvinna ju skulle ha sista ordet.

Af dessa tre råd hade Nels ursprungligen föresatt sig att icke följa något — i synnerhet icke det tredje. Det var en särskild historia, som han icke var hågad att omtala. Mrs Davis hade visserligen trott sig kunna upptäcka en hemlig hjertesorg hos Nels och hade också en gång yttrat något derom till sin man. Men han skrattade åt fruntimmers romantiska fantasier och förklarade, att alla skandinaver voro tungsinta af naturen utan någon annan anledning.

Var det så att Nels erfarit en hjertesorg — hvem har väl icke det vid tjuguar? — så plågades han dock icke af sådana hysteriska känslor som utgöra motiven i skildringar af olycklig, otillfredsstäld och till sitt begrepp sväfvande kärlek. Han härstammade från svensk allmoge och den döljer alla känslor så väl, att intet menskligt öga förmår upptäcka dem. Deraf deras tungsinta allvar.

Emellertid visade han sig märkbart likgiltig för de unga flickorna, af hvilka det fans både många och vackra i trakten. Men detta skulle möjligen kunna hafva haft sin orsak i hvad han hört på sin landsmans farm — att ingen infödd amerikanska någonsin bryr sig om en invandrare.

Med mindre han är af aristokratisk börd — kunde det hafva tillagts, ty märkvärdigt nog går en af gamla världens allra äldsta idéer ännu i arf på qvinnolinien i den nya.

Ett annat fall, i hvilket Nels tycktes vara mycket likgiltig, var det religiösa

eller åtminstone kyrkliga. Joe Davis och hans familj voro metodister och försummade icke att infinna sig till mötena om söndagarne. Det fordrades då, att Nels skulle vara med och han satte sig icke deremot. Blott då man ville förmå honom att ingå i Y. P. C. E.-föreningen, der farmarflickorna voro de tongifvande, vägrade han tvärt. Frank försökte öfvertala honom. Han viste ju, att de ungas sällskapslif rörde sig kring kyrkan. Och dessutom hade man så trefligt och alla de vackra flickorna funnos i Y. P. C. E.

I detta fall var Nels emellertid halstarrig.

Om Nels' fullständiga amerikanisering lade man sig synnerligen vinn hos Joe Davis. Lifvet på landet är allt för enformigt utan någonting som uppträffas ens sinne. Och det man der intresserar sig för, går man vanligtvis fram till målet med.

Den der amerikaniseringen föreföll i början ganska lätt, ty Nels tyckte sjelf hjälpa till med alla krafter. Men just som han var på kuppen att helt och hållet fälla allt gammalt, visade han plötsligt en märkbar reaktion. Han så att säga tvekade på tröskeln till det allra heligaste.

Var det fosterlandskärleken som uppreste sig? Knapt troligt — då han varit i Amerika i fem år och hade det bra. Fosterlandskärleken är — utom vid högtidliga tillfällen, då det hålles festtal — blott vanan vid ett ställe der man trifs; samma känsla, om också något förädlad, som kommer en katt att fästa sig vid huset, der han får mat, mera än vid dess invånare. Både menniskan och katten kunna emellertid så småningom vänjas vid nya bostäder; och då den förra vistades de senaste fem åren i ett land och sluppit svälta der, är det vanligen detta som är före-

målet för hennes fosterlandskärlek. För öfrigt är det en helt och hållet egoistisk känsla. Af ett högre slag är den både hos människor och djur mera allmänt utbredda stamkänslan, släktkänslan. Men hos svenskarne är denna svagt utvecklad. Det kunde således knapt vara den heller som anfäktade Nels.

Hvad kunde det då vara som hindrade honom från att följa de tre råden — blifva medborgare, skaffa sig jord och gifta sig?

Förhållandet — hela hemligheten som mrs Davis gerna skulle velat veta — var följande:

Nels Nelson hade rest till Amerika med den bestämda föresatsen att icke bosätta sig der, icke amerikanisera sig och icke gifta sig med någon annan än sin läskamrat, hembyns vackraste tös, Elna. Han skulle skrapa till sig några smulor af den stora rikedom i Amerika. Sedan skulle han fara tillbaka till barndomslandet och lefva lyckligt, der det är idylliskt.

En stund efter tvagningen vid tvättbänken och sedan de bytt om kläder, kastade sig Frank och Nels utan tecken till trötthet efter den solstickande dagens arbete upp på hvar sin häst och redo in till staden.

De brukade göra den ridten flera qvällar i veckan utan att egentligen ha något annat ärende i staden än att i butikerna träffa andra unge män och utbyta tankar. Det var i synnerhet politik och bollspel dessa gälde. Nels intresserade sig i början icke synnerligen mycket för den förra, ty han hade i minne de gamla, pratsjuka gubbarnes politiska kannstöperier i gamla landet. Men snart märkte han, att det här icke var fråga om onyttigt prat om påfven i Rom och kejsaren i Ryssland utan

om republikens angelägenheter. Dessa angingo dem som diskuterade derom, och hvar och en af dem hade en röst med i laget vid afgörandet. Och här funnos de som voro mera betydande än som blott och bart röstberättigade medborgare. En ung farmareson af Franks vänner, som om sommaren arbetade hos sin far på farmen och om vintern idkade lagstudier, var en erkänd republikansk ledare i county't och som skicklig "stumpspeaker" kunde han göra sitt parti väsentliga tjänster före det stundande presidentvalet. Att det politiska tankeutbytet således icke var ett blott och bart tidsfördrif, ingaf Nels bättre tankar derom. Anorlunda var det med bollspelet, som diskuterades ännu hellre och lifligare. Det tyckte han vara barnsligt. Och det var obegripligt. Att en hel nation som en skock skolpojkar med entusiasm egnade sig åt bollspel och på samma gång med stora steg gick hän att blifva en af de mäktigaste nationerna på jorden — det kunde han icke se något sammanhang i. Emellertid ville han ändock vara med i laget, om också politik och bollspel voro för honom ändamålslösa labyrinter — —

Med snabba, trippande steg buro de små, härdiga, långsvansade och oskodda hästarne dem uppför Main st. till postkontoret.

Derifrån begaf han sig sedan ensam på återvägen. Frank hade fått syn på en viss ljusröd solhufva, som utöfvade en synnerlig dragningskraft på honom.

Nels hade i innanfickan på sin tröja ett bref, hvars kända handstil på utanskriften gjorde det till tortyr för honom att icke genast få öppna det.

Det behöfdes således inga omständliga ursäkter för den tillfälliga skilsmessan å någondera sidan.

Så snart Nels kommit utom staden,

lät han hästen gå i sakta mak, tog upp brevet ur bröstfickan, der det legat och bränt honom i hjertat, bröt det, läste...

Hvad?

Icke ett ryck i ansigtet på Nels för-rådde någon sinnesrörelse. Det var som förstenadt. Men blekt var det...

Han gaf hästen ett rapp, så att en lång ryl svälde upp på länden. Hästen gjorde ett skutt och satte sedan af som en pil längs vägen öfver prä-rierna.

Rapp på rapp föll. Vildare och vil-dare bar det framåt. Ej sedan india-ner jagade efter flyende bufflar hade det ridits så vildt häröfver.

Allt mera stegrades det vansinniga raseriet, allt tyngre flåsades det, allt häftigare yrde fradgan. Rapp på rapp!

Men karlen härstammade från en seg svensk bondslägt och hästen från de hvirfvelvindar som burit vilda india-ner på sina ryggar öfver samma prä-rier, innan de mäktiga plogarne för-drefvo dem.

Derför dukade ingen af dem under, innan den rasande kraften var uttömd. De tvärtom mådde bättre efteråt, både människa och djur.

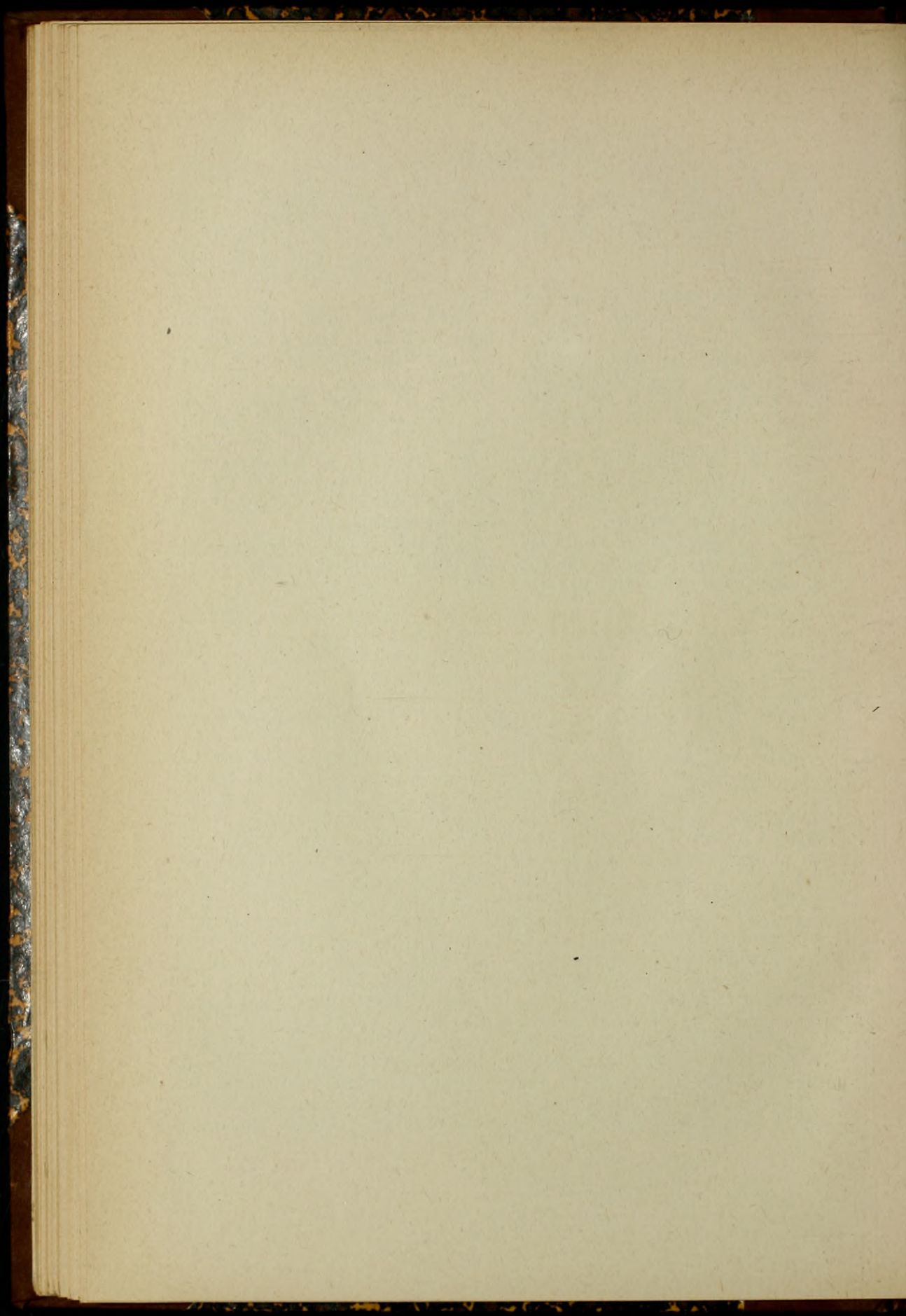
Någon tid derefter förvånade han Joe Davis och dennes familj med att följa de tre råden tätt efter hvarandra.

Han uttog sina medborgarepapper, reste till Oklahoma och skaffade sig ett stycke land samt gifte sig der med en halfblodsindianska.

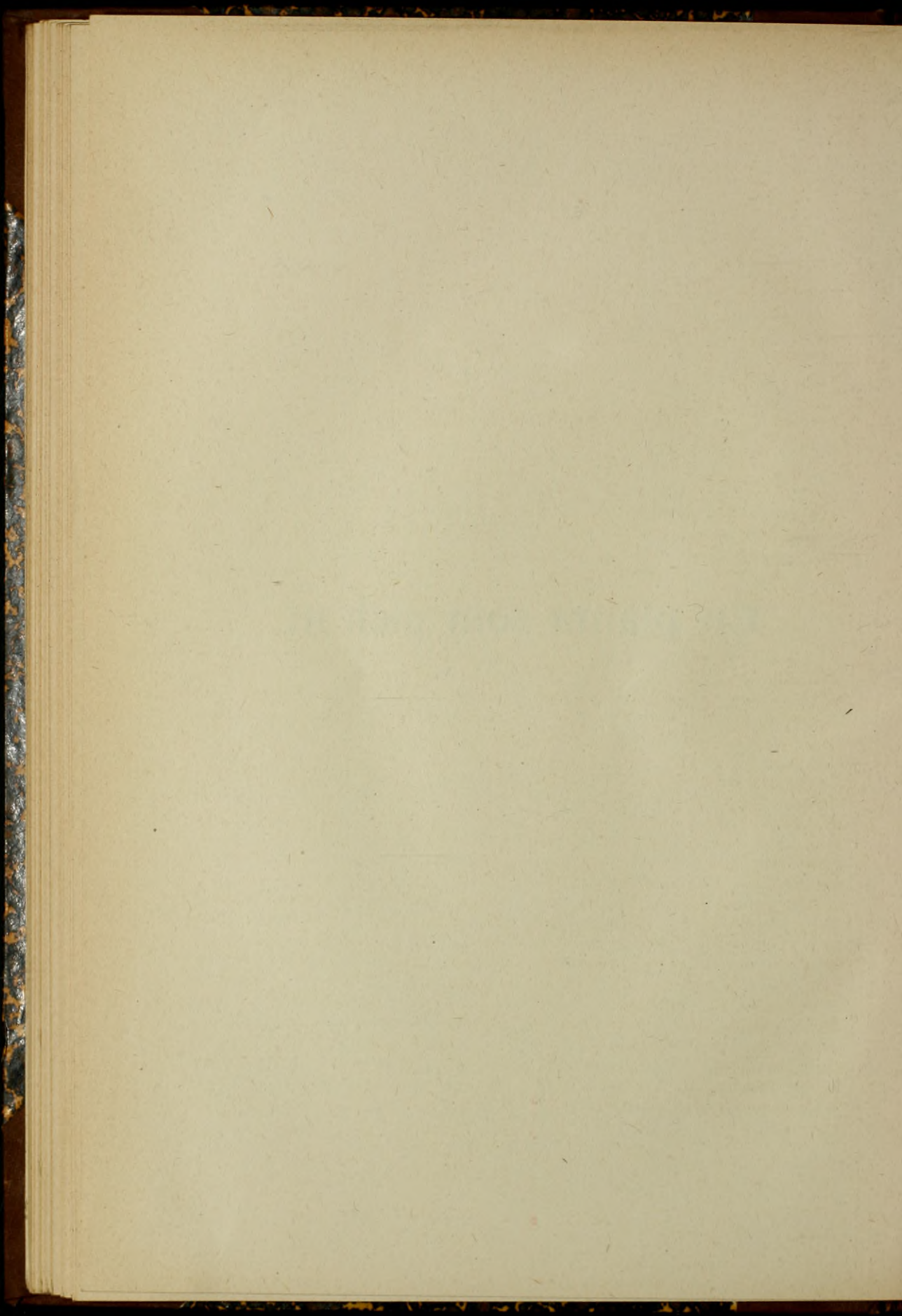
Oklahoma hade då nyligen upplåtits för odling och allting började på nytt der.

En planta som gick ut.

En planta som gick ut.

Om en idealist är hvad Nils Berghöök var, då är rätta platsen för honom i gamla Europa, der man förstår sig på idealism och har tid att egna sig deråt, eller också på en annan planet.

Derjemte bör han vara i besittning af en liten förmögenhet, antingen ärfd eller vunnen på lotteri. I annat fall kan det hända, att det går honom som Nils Berghöök.

Denne kom från Sverige, så snart han tagit studentexamen — hvilken han tog med glans och sköljde ned med mycken punsch. Hans hufvud var fullt af många kuriösa idéer, som han bestämmt icke inhemtat af den vanliga lärokursen. En del af dessa voro kanske medfödda och hans ansvarighet för dem den samma som för arfsynnen. Det kunde icke sättas i fråga, att han icke var intelligent. Som de flesta intelligenta personer var han också hvad folk, som icke ser längre än till det yttre, kallar lat. Intelligens och flit följas sällan åt — till stor skada för de intelligenta. Dessutom fans ett annat drag hos honom — han egde en märkvärdig förmåga att absorbera, men saknade totalt egenskapen att kunna

återgifva. Han påminde i det fallet om den svarta färgen, som alls icke är någon färg.

Hvad han erfarit under de två första åren af sin vistelse i Chicago vet jag icke, ty han var icke meddelsam. När jag lärde känna honom, var han "sodavattensclerk" på ett mindre apotek. Hans lön var sex dollars i veckan jemte fri bostad i en kammare bakom apoteket. Det senare kunde knapt kallas en bekvämlighet. Hvarje natt väcktes han fler gånger ur sina skönaste drömmar — han drömde mycket, både då han sof och var vaken. Oftast var det någon som ville köpa frimärken; stundom var det en som på grund af vissa omständigheter måste be om att få titta i City Directory efter sin adress; aldrig var det fråga om medicin för en döende eller något dylikt, mera allvarligt. Det förtörnade Berghöök, och det hände, att han svor för sig sjelf, när den irriterande nattklockan gaf alarm i midnattens stillhet. Men han skyndade alltid att få byxor på sig och öppna. Det var ett obehagligt "job" äfven för den som icke är idealist, intelligent och lat. Men det oakadt kände han sig icke miss-

nöjd med sin lott. Det kom sig deraf, att han icke var ärelysten; men också till en stor del deraf, att han kunde lägga undan tre dollars hvarje vecka. Detta kunde han, därför att han var vis på sitt sätt och hade få behof.

När han sparat ihop trettio dollars, tog han helt plötsligt afsked — detta ehuru etthundratusen personer beräknades vara arbetslösa i Chicago den vintern. Men det oaktadt resignerade han, som om han gjort tillräckligt med arbete i sina dagar och nu förtjente att njuta sitt "otium cum dignitate", och nämde icke ett ord derom till sin principal.

Han kom och helsade på mig samma dag. Han hade en diger bok i fickan, och sedan han stoppat och tändt en pipa, lade han sig på soffan och läste igenom denna bok från början till slut. Dertill åtgingo två dagar. Sedan skaffade han sig en annan från lånbiblioteket. Det fortgick på detta sätt, till dess snön smälte på våren. Då begaf han sig ut och blandade sig med Chicagos nervöst orolige invånare, som en bland dem men icke af dem. Han kom icke tillbaka på en vecka. Derunder flyttade jag.

Några dagar senare återsåg jag honom i Chicago Public Library. Om återseendet glädde honom, vet jag icke, tror det knapt, ty det tycktes misshaga honom att blifva störd. Hvad han läste var Gibbons' "Decline and Fall of the Roman Empire". Han studerade icke detta verk i någon särskild afsigt. Han studerade för öfrigt icke — han absorberade som vanligt.

Det var vid tiden för bibliotekets stängning för dagen, hvarför jag fick sällskap med honom derifrån. Det fans intet skäl att undandraga sig detta, ty han var alltid snygt klädd och ville aldrig låna pengar.

Under vägen fick jag veta, hur han lefde. Han hade råkat en gammal bekant från sin hemtrakt — som för öfrigt också var min — och hos denne, som var gift, hade han hyrt en sängkammare för en dollar i veckan. Han hade betalt tjugu dollars i förskott, hvilket försäkrade honom om tjugu veckors hemvist — och mera, ty han hade fått löfte om kredit "så länge han ville". Födan beräknades, högt tilltaget, till tio cents om dagen. Det mentala absorberandet, som var högst betydligt, kostade ingenting, enär Public Library är fritt. Kläder var han mycket aktsam om och var för öfrigt väl försedd med sådana från Sverige. Hans närmaste framtid tedde sig sålunda bekymmerslös. Derfor var också hans ansigte friskt och fylligt. Det är nemligen icke mat som gör en människas kinder runda; det är belåtenhet — åtminstone var förhållandet så med Nils Berghöök.

Från Public Library gingo vi norrut och kommo till Lake Shore. Det var en behaglig afton efter en het somrardag. Månens sken låg härligt öfver Lake Michigan. Vi satte oss på en soffa vid embankementet. Berghöök talade icke mycket. Han var aldrig språksam — en orsak hvarför han icke hade några vänner. Vi kunde icke hetas vara det; vi voro endast bekanta — eller snarare, han var bekant med mig; med honom lyckades det mig aldrig att blifva det.

Vid ljuset af den klara augustimånen och ljudet af böljornas sakta plaskande mot embankementet betydde det föga, om Berghöök var språksam eller ej. Han hade sina tankar och jag hade mina. Plötsligt rycktes jag emellertid upp ur mina af Berghöök som sade:

— Hör du?... Den, som vore ensam

långt ute på en obebodd ö!... Jag har ofta tänkt på det... Det vore ju inte så omöjligt... Vill du vara med om att uppsöka en obebodd ö?

Jag betackade mig och anmärkte på samma gång, att om man ville lefva ensam på en obebodd ö, borde man icke ha någon annan i sällskap med sig.

Han framkastade sitt förslag på allvar. Det viste jag, ty han skämtade aldrig. Och min första tanke var, att det icke stod rätt till med hans förstånd — en upptäckt som knapt förundrade mig. Emellertid kunde jag icke annat än erkänna, att om han — till följd af månens inflytande — var galen, så fans det dock "metod" i hans galenskap, liksom i Hamlets, ty hvar Nils Berghöök passade allra bäst, var just på en obebodd ö — förutsatt att naturen derstädes gaf allt frivilligt.

Slutligen reste vi oss för att gå. Polisen brukade mellan elfva och tolf komma och rensa sofforna i Lincoln Park och längs embankementet från älskande som glömt tid och rum i sin sällhet och från "tramps" som sökt glömska i sömnen. Vi voro icke det förra och önskade icke blifva tagne för det senare, hvarför vi packade oss derifrån i tid.

Der våra vägar skildes, togo vi afsked af hvarandra. Jag har aldrig sett honom sedan. Men en gång, långt derefter, råkade jag den bekante från hemtrakten, hos hvilken han bott. Jag frågade då denne, hur Berghöök mädde.

— Han? sade han och såg förundrad ut. Jag trodde, ni viste det. Det har stått i tidningarne... Det var

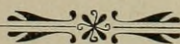
synd om Berghöök. Han hade goda gåfvor. Men han passade inte i Amerika. Han läste och läste och tänkte och tänkte. Jag tror han läste och tänkte för mycket. Här i Amerika måste man...

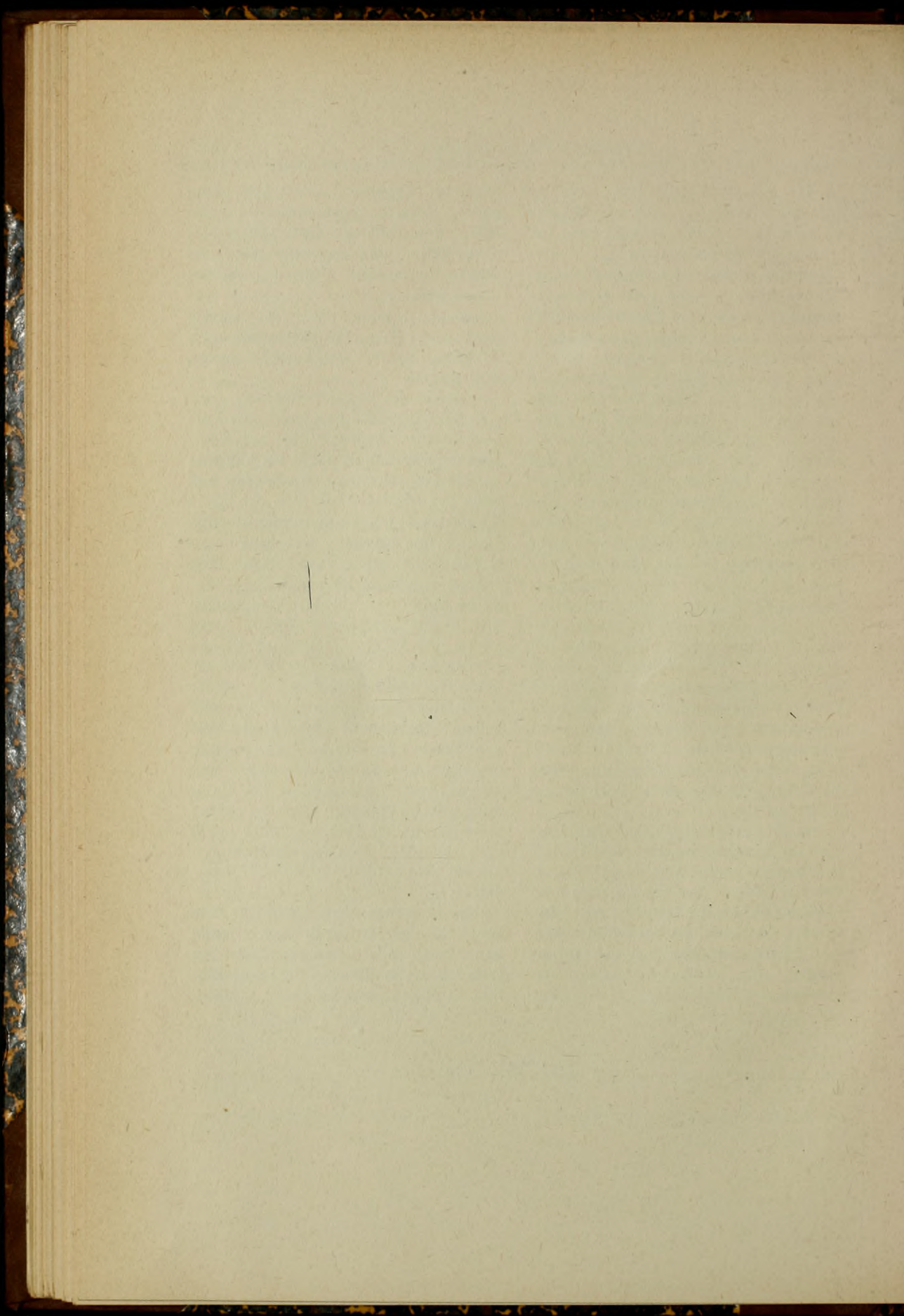
Jag har i många år hört omtalas, hvad man måste och icke måste här i Amerika, hvarför jag afbröt honom med frågan:

— Hvad har hänt Berghöök?

— Jo, han bodde hos mig. Han hyrde mitt lilla "bedroom" för en dollar. Men det var inte så noga, om han inte betalade det. Der låg han och läste och hade det trefligt. Jag gick och bytte om böcker åt honom på Public Library. Han åt inte mycket. Han talade sällan och ville alltid vara i fred. Men för ett par månader sedan togo pengarne slut. Jag vet inte, om hustru min kräfdde honom för hyran. Jag skulle inte ha gjort det. Men, ni vet, fruntimmer... Nåja, jag fick ett arbete utom sta'n ett par veckor. Under tiden hade Berghöök gått ut att söka arbete. Så rasande närsynt som han var, skulle han inte ha funnit något, om han fallit omkull öfver det. Men hur det var — någon hade väl hjälpt honom — så fick han ett "job" bland stevedorererna vid floden — eller också gick han bland dem och sökte "job"; jag vet icke hvilket. Då föll han i floden — —

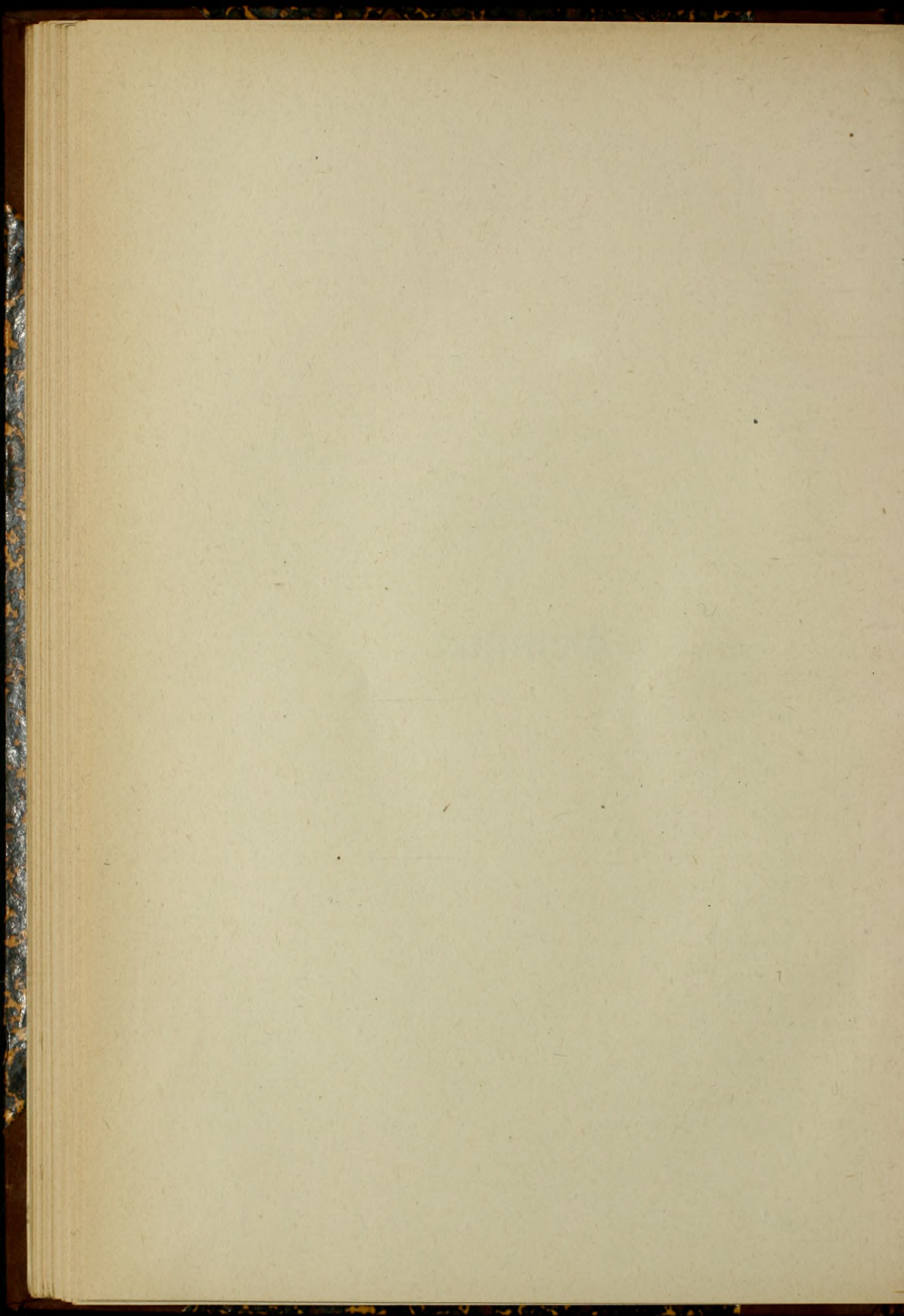
Jag har många gånger tänkt på Nils Berghöök. Så mycket ljus och vetande han absorberade! Och så skulle han falla i Chicago River — den mest gytjiga, stinkande, otäcka flod i verlden.

13
Hemmet.

Hemmet.

Sven Thorne hade fått en värdad uppfostran. Han skulle nemligen icke blifva handtverkare som sin far.

Mången gång — under den tid han genomgick hvad här skall förtäljas — ångrade han, att han icke motsatt sig sin fars vilja. Emellertid var han icke otacksam för sina kunskaper, hvilka han ansåg mycket nyttiga, ehuru ganska dyrköpta.

Efter genomgångna studier hade han föga lust att sälla sig till den stora massan af "herrar" hemma i Sverige, utan reste i stället till Amerika för att börja på nytt efter eget hufvud.

Om Amerika hyste han egendomliga, allt för öfverdrifna föreställningar. Han trodde, att samhällslifvet der var, hvad han ansåg att det borde vara — icke hvad det är. Derför kände han sig i början bittert bedragen. Men han insåg dock snart, att det för honom var bättre att stanna än att återvända. Han var ung nog att lära ett yrke och hade lycka nog att få tillfälle dertill.

Till sitt skaplygne var han alltignom allvarlig och praktisk. Men han hade, han som alla, sina känslor — de drifkrafter som åstadkomma en rörel-

se, framåt eller tillbaka, uppåt eller nedåt. Den starkaste af dessa var hemkänslan. Den första tiden hotade denna att bryta ut i hemsjuka, som lagt mången nyligen hitkommen landsman i grafven, fastän andra dödsorsaker uppgifvits. Men han öfvervann denna genom tanken på att skaffa sig ett hem här i det nya landet. Denna tanke tog allt mera bestämd form, och slutligen låg hans framtid framför honom som en i detalj utförd plan.

Så blef han bekant med Elin.

— — —

Elin Eriksson var dotter till ett bondfolk i södra Sverige. Hennes föräldrar hade ursprungligen varit välbergade. Men borgensförbindelser hade störtat dem i fattigdom. Dessförinnan hade emellertid Elin gått i stadsskola och — hvilket kanske var bättre — i hushållsskola. Sedan fick hon försörja sig sjelf, och för det ändamålet hade hon kommit till Amerika, hvilket hon hört skulle vara bra för flickor, som hade förstånd nog att ej förakta hushållssysslor. Hon blef icke bedragen. Det var bättre än hon hoppats.

Frisk, stark och hurtig var hon och

fick plats som ensam-flicka i en amerikansk familj, som enligt europeiska begrepp skulle kunna hänföras till medelklassen. Der var mycket att göra, men hon fick en aflöning af fem dollars i veckan och blef bemött på ett, i ordets bättre betydelse, amerikanskt sätt, hvarför hon alltjemt qvarstannade, lugn och belåten, på samma ställe. Detta var något, som hennes husbondefolk knapt kunde förstå och icke nog prisa. De ansågo henne som den enda af sitt slag i verlden och tvekade icke att säga detta.

Men ehuru Elin kände sig allt mera hemmastadd på detta ställe, blef dock längtan efter ett eget hem allt starkare. Hon var en af de qvinnor, som tyckas födda till husmödrar, och hemkänslan var synnerligen starkt utvecklad hos henne.

Det hade icke fattats henne friare. Men ingen hade fått hennes tycke. De hade alla talat så mycket om kärlek, men tegat med äktenskap.

Så blef hon bekant med Sven.

*

De råkades i en familj, som Elin brukade besöka om söndags eftermiddagarna, då hon hade ledigt. I början voro de temligen likgiltiga för hvarandra, men så småningom — mycket småningom — började de finna en viss trefnad i hvarandras sällskap.

En söndags afton, sedan Sven förvisat sig om att Elin ej "gick med någon", hvilket han annars haft en föreställning om, att alla tjänstflickor brukade, inbjöd han henne till en konsert. Hon antog inbjudningen med ett enkelt, hjertligt: "ja, tack".

På hemvägen hade de ett långt stycke att gå och derunder kom samtalet att framlocka hemkänslan hos Sven. Den var nu synnerligen stark.

Den gränsade nästan till sentimentalitet och gjorde honom ovanligt vältalig.

Elin var tyst. Men hon gick allt saktare och saktare, med nedböjdt hufvud...

Det dröjde icke länge efter detta, förr än de uppgjorde hemplaner tillsammans.

De pjollrade icke mycket om kärlek. Deras tankar, drömmar och tal rörde sig mest om hemmet.

Hos Sven började allt mera en viss idyllisk poesi blanda sig med drömmerierna. Hans fantasi skapade en bild, som han ofta betraktade. Det var ett landskap. En landtlig boning framskymtade mellan fruktträd och bärbuskar, omgifven af gula, böljande sädesfält och gröna, mjuka ängar, en porlande bäck och högblå luft, fylld med lärksång. Der gingo lugna, fredliga kor på bete, en flock höns sprätte och plockade, en välbehaglig grisgrymning hördes. Det doftade nyslaget hö. Och allt var undangömdt, långt borta från buller och støj, fridfullt och bucoliskt.

Men nej — det kunde icke gå för sig. Han skulle icke kunna skaffa pengar nog att köpa en uppodlad farm, och på ett homestead blefve det icke annat än slit, släp, umbäranden och försakelser hela lifvet igenom. Först en kommande generation finge någon nytta deraf. Och att oegennyttigt uppoffra sig för efterverlden, det ligger icke i nutidens lynne. Det var i idémenniskornas stil men icke i nyttighetsmenniskornas... Dessutom hade icke Sven den minsta aning om farmning.

*

En söndag i Oktober gjorde Sven och Elin en noggrann beräkning. De hade så brådt dermed, att de icke hunno kysas en enda gång. Först då de kommo

till ett lyckligt resultat, tänkte de på det.

Följande måndag sade Elin upp sin plats, och veckan derpå hyrdes rum, köptes möbler — hälften pr extra konstant och hälften på afbetalning — husgerådssaker o. s. v.

När Sven på fredags aftonen med tillständsbvis och vigselring i fickan skyndade från sitt arbete hem — till Elins och hans nya hem — var detta i ordning. Gardinerna, som blifvit upphängda under dagens lopp, hade gifvit det den slutliga, trefliga, privata pregeln. Gasen var tänd, bordet var dukadt i köket, som tillika var matsal, och framför den lilla, nickelpläterade spiseln stod Elin, rödkindad, varm och lycklig, och stekte så det fräste och osade brynt smör.

Hon såg verkligen riktigt söt ut i sitt hvita förkläde och med de runda, hvita armarne bara till armbågarna. I hennes ögon, som annars voro lugna och klarblå, syntes två stjernor...

— Se så! Håll dig nu i styr, Sven, annars bräns det.

På restaurationen, der han hittills intagit sina måltider, brukade han slunga i sig maten och sedan springa. Nu satt han till bords en hel timme.

Då han slutat sin aftonmåltid, kände han liksom vågor af fysiskt välbefinnande strömma igenom sig. En lugn, stilla, fridfull, mjuk njutning fylde kropp och själ. De talade om anordningarne för bröllopet, som skulle ega rum följande dags afton — hvar han skulle gå — hvad han skulle göra — köpa — hemta — sända o. s. v. Det föreföll honom som någonting störande i denna lycka, njutning och stilla glädje, dessa tankar på bröllopsstök och främmande folk i hemmets helgedom.

Det började blifva sent. Klockan visade redan elfva.

Der inne i sängkammaren, möblerad i hvitt, stod sängen, snöhvít, spetsprydd och så jemn och slät, att icke ett spår af någons vidrörande syntes.

Sven suckade.

— Nu får du gå, Sven, sade Elin. Jag måste upp tidigt i morgon.

Det var svårt att rycka upp sig — alldeles som att stiga upp ur en varm bädd tidigt en kall vintermorgon. Men slutligen hade han tagit farväl och öppnat dörren utåt gatan.

Den kalla nattluften strömmade in i den behagliga värmen och kom honom att rysa.

Gång på gång såg han sig om efter hemmet, der ljuset glimmade utur fönstret och en mjuk silhouett aftecknade sig på gardinerna... Så slocknade det och blef mörkt.

*

Bröllopet var öfverståndet. Det var en liten obetydlig affär vid åttatiden på lördags qvällen med ett tiotal personer, af hvilka de manliga voro obekanta för Elin och fruntimren, och de qvinliga för Sven och männen. Sedan fingo de vara tillsammans i fred och ro i det nya hemmet.

De gingo sällan ut, och de enda besökande voro grannfruntimmer, som kommo och helsade på Elin, när Sven var på arbete. Då de nygifva voro tillsammans, fans aldrig någon främmande tillstädes, och det kände de sig båda rätt belättna med.

Hemmet var som ett dockskåp. Allt var rent, snygt och pyntadt. Elin gick dagen i ända och ordnade, prydde och torkade bort dam. Sven längtade hvarje afton med otålighet efter att komma hem.

När Elin om qvällarne satt i knäet på Sven och båda kände sig så lyckliga, var det öfver hemmet de kände sig

lyckliga. Det var deras enda tanke, föremålet för deras kärlek.

För Sven, som för de flesta ungar, fattades det, då han gifte sig, en mängd knappar i kläderna, och bristen var upphjelp med säkerhetsnålar, tretimsspik, hästkosöm, segelgarn och dylikt. Det fortfor på samma sätt de första veckorna af hans äktenskap. En och annan gång föreföll det honom, som om det icke borde vara så. Han tänkte stundom säga det, men det föll sig aldrig riktigt lämpligt, och han slog det ur hägen, alldeles som under sin ungarlärstid.

Elin hade ständigt handarbete för sig, då hon icke städade, torkade och pysslade med hemmet. Hon stickade, virkade och sydde. Alltid var det någonting för hemmet.

En morgon, då Sven skulle gå till sitt arbete, bad han henne sy i ett par felande knappar. Följande morgon, då han skulle kläda sig, felades de ännu.

— Du har ju icke sytt i knapparna, som jag bad dig, Elin, sade han.

— Ack, kära du, det har jag glömt. Jag hade så brått med soffdynan hela dagen i går, sade hon.

— Gör det till i kväll, Elin, så är du snäll. Jag näns inte slita upp de här kläderna i hvardagslag.

När qvällen kom, frågade han henne, om det var gjordt. Märkvärdigt nog hade det varit i hans tankar hela dagen. Han kunde icke förstå hvarför. Det händer stundom, att småsaker uttränga större tankar.

Elin blef röd i ansigtet, sade ingenting, men skyndade till garderoben och tog fram hans kläder samt började med ifver gripa sig an med hvad hon försummat.

*

Den känsla af trefnad och välbefinnande de känt från den första dagen i det nya hemmet slappades icke. Den snarare tillväxte långsamt, jemt, nästan omärkligt, och slog rot djupare. Det sinnesrus, som åtföljes af trötthet och afsmak, hade de icke erfärit. Allt var så nyktert och sansadt och tanken på hemmet förjagade all egoism, ur hvilken häftiga lidelser uppstå.

Det nödortfiga hade de nu. Men de önskade sig också en smula lyx. De ville försköna hemmet.

De hade sett en vacker tafla i en konsthandel. Men den kostade rätt mycket. Svens aflöning var liten och hälften deraf åtgick för de månatliga afbetalningarne på möblerna och för hyran. Men de beslöto dock att försöka skaffa sig taflan — eller någon annan, så vida denna blef såld, innan de fått dess pris hopsamladt.

Med sträng ekonomi lyckades det dem att inskränka alla löpande utgifter med en fjerdedel af den ursprungliga summan, och en söndags qväll, när de räknade igenom sparbössans innehåll, funno de till sin stora glädje att det fattades knapt fem dollars i det erforderliga kapitalet. Sven hade smugit dit sina spårvagnspengar och gått hem ifrån sitt arbete, så ofta vädret tillåtit.

Det hade emellertid ändå gått en smula långsamt med hopsparandet, ty vid jul och vid bådas födelsedagar — den ena i Februari och den andra i Mars — hade de gifvit hvarandra presenter. Dessa hade varit af det slag, som kunde vara till nytta eller prydning i hemmet. Det var således egentligen åt detta, som man skänkt sina gåfvor. Nu var det redan försommar, och det var i början af December de börjat tänka på taflan. Men följande lördag såg det ut, som om de skulle

kunna få den. Den var ännu icke såld — det hade Sven sett på hemvägen.

Men redan dagen derpå — måndagen — erhöll Sven utan minsta föregående varning afsked från sitt arbete. Hans arbetsgivare var nödgad att inskränka sin arbetsstyrka.

Det kändes som ett bedöfvande slag för Sven och Elin.

Nu blef det icke längre tal om att försköna hemmet. Nu gälde det att försöka behålla det. Besparingarne åtgingo till månadsafbetalningen på möblerna och till lifsuppehälle, medan Sven sökte nytt arbete.

Han sökte i tre månader, oafbrutet, träget, till slut förtvifladt. Men han lyckades dock icke erhålla något. Det var hårda tider. På möblerna återstod blott en afbetalning, men för denna saknades pengar. Sven bad om anstånd, men detta vägrades. På dagen kom kollektören. Sven kunde icke betala honom. Han gick, men återkom ett par dagar senare med en stor fraktvagn och två karlar. Denna gång fick han emellertid pengarne.

Det var Elins förlofningsring som offrats på hemmets altare.

Men en vecka derefter var det hyran. Husvärden var svensk, så något prut eller uppskof kunde icke komma i fråga.

Elin fälde många tårar och Sven hade sömnlösa nätter.

Detta hjälpte dock icke. Någoting mera praktiskt måste göras. Elin gick ut och fick en plats som tjänstflicka. Det stod icke på tre timmar. Så packades möbler och husgeråd in och sändes till ett packhus. Elin skulle se till, att magasinhyran betalades för dem.

Sedan skildes de åt. Elin gick till sin plats, och Sven fick genom ett arbetskontor ett grofarbete utepå landet.

Icke ett ömt ord, icke en smekning hade utbytts dem emellan, ända sedan Sven blef utan arbete. I sin sorg hade Elin mer än en gång fält yttranden som antydde, att hon led af ånger öfver att hon gift sig med Sven. Detta uppväckte hos honom en viss bitterhet.

Aftonen före sin afresa från staden kom han till Elin i hennes plats. De sutto i köket och deras samtal blef ofta afbrutet af att det ringde för Elin.

Då han skulle gå, räckte han henne handen och sade, nästan hopplöst:

— Farväl, Elin!

Han hade tänkt gå med detsamma. Men hon höll hans hand.

— Säg, Sven, skall du icke kyssa mig?

Han böjde sig sakta öfver henne — deras ögon möttes — hennes hade en fuktig glans — deras läppar möttes — de darrade — —

Det var en lång, lång kyss, den längsta under hela deras äktenskap.

— Farväl, Sven, sade hon. Skrif ofta till mig... och glöm... glöm icke... hemmet!

Så brast hon i gråt och Sven gick — gick sakta derifrån med nedböjdt hufvud.

Då Elin erhållit sin plats som kokerska, hade hon icke låtit förstå att hon var gift. Hon fruktade, att man då icke ville städja henne — vare sig hon nu hade skäl för en sådan fruktan eller ej. Hon hade helt och hållet dragit sig undan forna vänner, hvilka undrade, men icke hade en aning om hvad det blifvit af det unga paret, hvars otur i äktenskapet varit föremål för så mycket kaffe med dopp och eftermiddagssqvallar. Således kunde hon vara temligen säker om, att det icke skulle blifva bekant. Att hon icke underhöll någon kurtis med hökeribetjenter, slagtare, mjölkbud och andra

som dagligen uppvaktade henne i köket, försakade inga misstankar, utan lände henne snarare till heder hos frun i huset, som lyckönskade sig till att hafva fått en ung, vacker, dugtig, men ovanligt allvarlig flicka, hvilken ej brydde sig om mankön. Kanske var hon religiös, hvilket icke lär vara ovanligt bland de svenska tjänstflickorna, tänkte hon. Emellertid gick Elin icke i kyrkan, och öfver hufvud taget sällan någon annanstädes, utan använde sin fritid till handarbete inne i sitt rum.

Men att Elin hade en fästman, det var dock säkert, ty hvarje vecka erhöi hon bref med utanskrift af samma manliga hand. Att denne fästman var — som poststämpeln antydde — åtskilliga hundra mil borta, ökade betydligt Elins renommé som ett mönster för tjänstflickor.

Då hon varit på stället en tid, gick vattenledningen sönder och en "plumber" blef tillkallad. Det blef en vidlyftig reparation, och den som verkstälde denna var en svensk. Han arbetade der hvarje dag nära en veckas tid.

Han — Wellquist hette han — var mycket språksam och egnade, när tillfälle passade sig, Elin flere timmar, hvilka hans "boss" vederbörligen debiterade å räkningen. Hon fann mycket nöje i hans sällskap och samtal, i synnerhet sedan hon fått veta, att han var från samma trakt i Sverige som hon. Han var munter, vänlig och deltagande, men försökte aldrig på minsta sätt att börja någon kurtis. Detta ingaf Elin förtroende. Hon ansåg honom som en vän och dolde icke, att hon gladde sig åt hans vänskap.

Icke en enda gång glömde hon Sven eller var honom i sitt hjerta otrogen, icke ens när hon fick veta, hvilket lö-

nande yrke Wellquist hade. Det var alldeles mot hennes vilja, som jemförelsen mellan dem båda ofta kom i hennes tankar. Att Wellquist hade ett mycket fördelaktigare utseende och ett mera tilldragande sätt än Sven, kom dock aldrig, hvarken medvetet eller omedvetet, i hennes tankar.

Det var på lördags eftermiddagen Wellquist slutade sitt arbete på stället. Innan han gick, frågade han Elin, om hon hade lust att åtfölja honom på en tillställning på söndags qvällen. Den var föranstaltad af hans "union", och han hade två biljetter. Han hade annars tänkt gifva den ena åt sin syster, men hon hade blifvit bjuden af en annan.

Elin undrade skrattande hvarför han ej ville bjuda sin flicka. Han svarade i skämtsamma ordalag, att han icke hade någon.

Hon lofvade då godmodigt att bli hans flicka för qvällen, så att han sluppe skämmas för sina kamrater.

Följande dag på den utsatta tiden kom Wellquist för att hemta Elin. Hon blef mycket förvånad öfver hur fint han var klädd och hur bra han tog sig ut i högtidsdrägt. Han var lång och välväxt och hon hade alltid tyckt om långa karlar. Sven var liten och något kutryggig till följd af stillasittande, framåtlutadt arbete.

Då de kommo till den rikt upplysta hallen, greps Elin af en tanke, som först nu uppenbarade sig — en tanke som tog förfärande gestalt.

Om det var någon der inne som kände henne!

Ljuset virrade för hennes ögon; det surrade till i hennes hufvud; sedan kände hon sig matt. Hon ångrade, att hon kommit. Hon ville vända om.

Men nu hade Wellquist redan lemnat biljetterna åt dörrvaktaren, och de ha-

de kommit förbi denna förskräckliga personlighet, som Elin tyckte såg med sina forskande ögon tvärs igenom henne och läste hennes hemlighet.

De blefvo ledsagade till sina platser, under det alla människor tittade på henne... blott på henne... och undrade, tyckte Elin.

Efter föreställningens slut skulle det vara bal. Elin hade sagt, att hon icke ville stanna och deltaga deri, ty hon kunde icke dansa. Wellquist tog dock icke detta för kontant, utan försökte nödga henne att dansa åtminstone en dans. I detta fall var dock Elin bestämd. En viss instinkt varnade henne som för en hotande olycka.

Det var egentligen icke tanken på Sven som stod henne bi vid detta tillfälle. Det var tanken på hemmet, för hvilket de gemensamt, fast hvar på sitt håll, kämpade, och denna känsla närmade sig religiositet. Och besynnerligt nog, det föreföll henne, hon viste icke hur, som om Sven tillhörde hemmet.

Wellquist följde henne hem, ehuru hon afböjde det. Hon kunde emellertid icke förbjuda honom, då det ju var hans ridderliga pligt på samma gång som rättighet under för handen varande omständigheter. Innan de togo afsked vid hörnet — hon tillät honom icke gå längre — bad han om tillåtelse att få besök henne igen. Derpå svarade hon icke, och då han var enträgen, blef hon ond, som hvar och en kvinna, när hon icke vill blifva nödgad. Och detta gaf henne en, kanske sökt, anledning att skiljas från honom tvärt.

Men detsamma gaf också honom anledning att vid första lägliga tillfälle åter uppsöka henne, fråga om hon var ond och be om förlåtelse.

*

Sven hade skrivit mycket regelbundet. En gång hade det visserligen dröjt med brevet något öfver tiden, men Elin hade då med kvinlig omtänksamhet skyndat att sända honom för femtio cents frimärken, och sedan förekom intet afbrott i brefvexlingen.

Det hade, att döma af brevet, för Sven varit samma äfventyrliga, hårda och obehagliga lif som det första året af hans vistelse här i landet — men utan kärlek till det äfventyrliga, utan den friska, käcka, bekymmerslösa lifsåskådning som då gjorde alla backiga vägar jemna. Han höll sig också mera stilla på en plats än då.

Elin hade noga reda på, hur mycket han förtjente. Större delen deraf — så mycket han vågade afhända sig — hade hon också fått och insatt i banken tillika med sina besparingar.

Nu hade det emellertid dröjt med bref öfver en veckas tid. Slutligen kom det, men — skrifvet af okänd hand.

Sven var sjuk — mycket illa sjuk.

Den första känsla Elin erfor, då hon läst brevet, hvilket skrifvits af en arbetskamrat efter Svens diktamen, var harm — harm öfver att han skulle blifva sjuk just nu.

Denna känsla efterträddes dock snart af verkligt deltagande och oro. Hon tänkte ett ögonblick på att oförtöfvadt resa till honom. Men vid närmare besinning beslöt hon att vänta dermed.

Hon satte sig emellertid genast ned och skref svar på brevet samt bad att få daglig underrättelse om, hur Sven befann sig.

När hon på qvällen, sedan hon uträttat sina sysslor, gick ut för att lägga brevet i breflådan, mötte hon Wellquist.

Det var en härlig, månljus sommarqväll, och par om par gingo sakta, ty-

sta upp och ned längs boulevarden, på hvars trottoarer skuggan från de lum-miga träden bildade ett slags spets-mönster. Innan de viste ordet af, gin-go Wellquist och Elin som andra par, sakta, tysta.

De hade redan gått ett långt stycke bortom det hus, hvori Elin tjente.

Har månen inflytande på menni-skors sinnen? Kanske — kanske icke. Ett är emellertid säkert — att i sol-ljus skulle Elin aldrig hafva gått och promenerat så länge med någon annan mer än Sven, och icke heller skulle hon hafva fortsatt dermed, sedan den-ne börjat blifva mer än vänlig.

Hon gick som i halfsömn och hörde, att han talade så, som Sven en gång talat till henne. Hon svarade honom icke. Han hade icke heller ställt någon fråga till henne.

Så kom det — om hemmet. Han beskref det icke så svärmiskt, vackert, nästan poetiskt som Sven — men icke heller så sväfvande och overkligt. Detta var så verkligt, så praktiskt, så hvardagslikt, att hon nästan kunde se det i detalj med sina ögon. Tårarne kommo i Elins ögon... Nu kunde hon hvarken se eller höra längre...

När hon åter kom till besinning, stodo de under en stor lönn. Han höll armen om hennes lif; det hade hon en förnimmelse af.

Och så hviskade han henne i örat:

— Säg, Elin, vill du?

Hon ville skrika — men kunde icke; hon ville springa — men förmådde ej. Det var som då man drömmer.

Slutiigen framstönade hon, rosslan-de:

— Jag är... gift!

— — —

Det blef plötsligt så kallt — en ky-lande nattvind svepte fram; och dy-stert — det susade till i träden; och

sedan så förskräckligt tyst — blott ett hundskall i fjerran hördes...

Elin sprang, förfärad, med klappan-de hjerta hemåt — hem — hem.

Wellquist skyndade åt sitt håll. Han kände sig som en brottsling — en som fått sitt straff.

*

Sven tillfrisknade, fastän långsamt. En tid efter det han blifvit fullkomligt återställd, erhöll han — och redan dagen derpå äfven Elin — den glädjande underrättelsen, att han genom vänners bemedling lyckats erhålla en plats i sitt yrke i Chicago.

Han begaf sig ofördröjligen dit.

Elin var honom till mötes vid jern-vägsstationen. Deras långa, fasta handtryckning tillkännagaf mera än den ömmaste smekning. Ett ögonblick sågo de forskande på hvarandra — de sågo båda en smula medtagna ut i kampen för hemmet, men voro ännu hoppfulla.

Från jernvägsstationen begäfvu de sig i sällskap till ett hotell, registrerade der och hyrde ett rum.

Tidigt följande morgon, vid femti-den, smög sig Elin tyst in igenom ba-sementsdörren till det hus, der hon tjente. Hon hade, då hon gick att möta Sven, stoppat nyckeln i fickan.

Det hade emellertid icke händt sig bättre, än att frun af någon anledning sökt henne i pigkammaren vid tolf-tiden på natten.

Efter frukosten fick Elin sin vecko-lön jemte tillsägelse att gå — gå ge-nast.

Frun svepte släpet omkring sig och svängde in igen, med ett frasande i stärkejolarne, så hastigt, att Elin icke hann yttra ett ord till förklaring och sjelfförvar.

Det gjorde ju för öfrigt detsamma. Hon hade ändoç tänkt gå. Men hen-

nes kinder voro röda och heta af harm, så länge hon var der i huset.

*

Det första Sven och Elin tänkte på, var att uttaga sina gemensamma besparingar från banken och sina möbler från packhuset samt återupprätta hemmet.

Då Sven kom ned i staden till banken, fann han der många före sig, stadda i samma ärende. Hela gatan var full af människor, hotande, oroliga.

Banken var stängd!

Intet hopp om att få en cent!

— Det är nog att göra en till anarkist, sade en.

— Det är bara business, sade en annan och hänskrattade bittert.

Sven sade ingenting, utan gick derifrån, sedan han förvissat sig om, hur sakerna stodo.

På vägen köpte han en tidning och fick deri läsa en lång sensationshistoria om, hur bankens direktör, en högeligen aktad medborgare och familjefader, fallit offer för en kvinna med ett förföriskt leende och på henne kostat ofantliga summor, hvilka icke voro hans. Der funnos också afbildningar — exteriörer och interiörer — af det hem, som han bekostat henne, och som var närmaste orsaken till, att Sven icke kunde utbekomma hvad han och hans hustru sparat ihop för sitt hem..

Hvad han tänkte dervid, är svårt att gissa. Det är mörkt i djupet af en människosjäl, och ingen vet, hur djupt det är...

Lyckligtvis hade han nu stadigt arbete, och de kunde bosätta sig igen, trots den lidna förlusten. Det värsta var, att allt blott gick jemt i hop, och på grund af gjorda erfarenheter darade de båda vid tanken på, att de icke hade en enda dollar till öfvers.

Men det gick, vecka efter vecka, och de genomgångna svårigheterna blefvo allt dunklare och dunklare minnen, allt efter som linierna i deras ansigten utplånades.

Den gamla lugna, sjelfviska hemtrefnaden infann sig åter. Ingen ny varelse såg dagen, och därför blef allt vid det gamla.

Dock kunde det märkas huru de likom trängde sig närmare ihtill hvarandra och kände det tryggare och lugnare i hvarandras sällskap än förut.

*

Det tycktes dock hvila en förbannelse öfver hemmet. Knappast sex månader derefter blef Sven åter utan arbete, därför att hans arbetsgifvare instälde sina betalningar.

Han sökte med brinnande ifver nytt arbete, men fann intet. Elin kunde icke heller få något "för dag", så att hon kunde få stanna i hemmet åtminstone om nätterna.

Snart befunno de sig i samma belägenhet som en gång förut — hyran skulle betalas och de egde icke en cent. Dyster hopplöshet inträdde.

Sven hade tänkt lif försäkra sig, så snart han var förvissad om, att han kunde betala premierna regelbundet. Men så långt kom han inte. I annat fall kunde Elin snart blifva en väl försörjd enka, hvilket vore bättre...

Han kände sig nedtryckt af skam — skam öfver att han icke kunde uppehålla hemmet. Hvad Elin beträffade, så viste han att hon, då det gälde, lättare skulle kunna försörja sig än han. Men hemmet? Det borde han underhålla — men kunde ej. Han hade en instinktlik förnimmelse af att Elin föraktade honom. Han tyckte sig läsa detta i hennes ögon, i hennes rörelser. Och detta gjorde honom än-

nu mera nedtryckt af blygsel — ett olyckligt förhållande just nu, när han mera än någonsin annars borde hafva sjelftillit — hellre för mycket än för litet.

Qvällen före den hotande dagen sutto de i sin tarfliga men trefliga "parlor" i halfskymningen. Ingen yttrade ett ord. Båda voro för mycket sysselsatta med att tänka för att kunna tala.

Slutligen, när det skymt, så att de icke kunde se uttrycken i hvarandras ansigten, sade Elin:

— Hvad skola vi göra?

Han svarade icke genast — han viste icke, om hon gjort denna fråga eller om han tänkt högt — hvarför hon återupprepade:

— Hvad skola vi göra?

Nu skulle han således säga, till hvilket resultat han kommit med sina tankar. Resultat? Nej, så långt hade han icke hunnit. Men han fortsatte sina tankar högt:

"— Att få något arbete med snaraste, därför fins ingen utsigt. Det har erfarenheten ådagalagt. Att be husvärdens vänta med hyran en månad, gör det blott så mycket värre en månad härefter. För öfrigt är det väl knapt troligt, att han ville vänta. Jag ser ingen utväg att kunna bibehålla hemmet. — Elin, när jag gifte mig med dig, hade jag icke en aning om, hur det skulle gå, annars hade jag, vid Gud, icke bedt dig blifva min maka. Jag hade ett bra, inbringande arbete, och min arbetsgifvare försäkrade mig icke en utan flere gånger att jag, om jag skötte mig, var säker om min plats så länge han lefde. Han måste återupprepa sitt löfte, innan jag vågade uttaga license. Du må därför icke tro, att jag bedragit dig, Elin."

— Nej... men jag är ledsen, att det skulle gå så. Om jag hade vetat...

— Elin, jag har nu försökt så mycket jag vet och kan icke — med mindre än att ett underverk sker, och de ske icke nu för tiden. Det beror icke på duglighet för arbete utan på oförmåga att skaffa arbete. Det har kanske sina logiska skäl. Men dem skall jag försöka utforska. Det skulle kanske öka förmågan. Allt nog, Elin — jag går ur striden, då jag ej mera ser någon utsigt att kunna med framgång kämpa mot hvad som tyckes vara ett oblidt, obevekligt öde. I alla händelser kan jag nu icke rädda hemmet. Som vi nu befinna oss, är det bättre för en fri qvinna än för en fri man, och om du därför...

— Hvad menar du, Sven?

— Jag menar, att då hemmet icke längre fins... som binder oss... vore det orätt af mig att... att stå i vägen för dig. Elin — vill du blifva fri från mig?

— Sven...

— Ja, förstå mig riktigt, Elin. Det vore ju en frivillig skilsmessa. Du kunde gå i plats som förut, då du hade det bra... innan vi kände hvarandra, du vet... och jag finge ta mig fram så godt jag kunde. Om du sedan ville gifta om dig, kunde du få laglig skilsmessa. Jag tror, att det vore bäst för — för dig.

— Men för dig, Sven?

Han kunde icke qväfva den suck, som arbetade sig upp ur hans bröst.

— Det blefve nog svårt för dig, Sven...

— Det var icke det jag tänkte på, Elin...

— Hvad då?

En lång paus. Sedan ljöd det — med en ton som blott kan komma från hjertesträngar:

— Elin!

Och som gensvar kom det — svagare, mjukare:

— Sven!

Och hon gick bort och satte sig hos honom, slog armarne kring hans hals och grät vid hans bröst. Hon grät sig i sömn.

Och ett stilla lugn, en behaglig frid kändes i hans förut oroliga, öfverspända nerver. Det var som om all oro lagt sig. Efter en lång, god hvila insomnade äfven han.

Der sutto de, två lycklige i olyckan, famn i famn, invaggade i stilla sömn. Hvad de drömde vet man ej.

När de åter, nästan samtidigt, slog upp ögonen, sade Elin med låg röst:

— Sven, det dagas!

Morgonsolens glans strömmade in genom fönstret och göt sitt guld öfver dem. En känsla, som de aldrig förr erfarit, fylde deras själar. Den var hänförande, sublim, poetisk.

Utan föregående samtal frågade Sven:

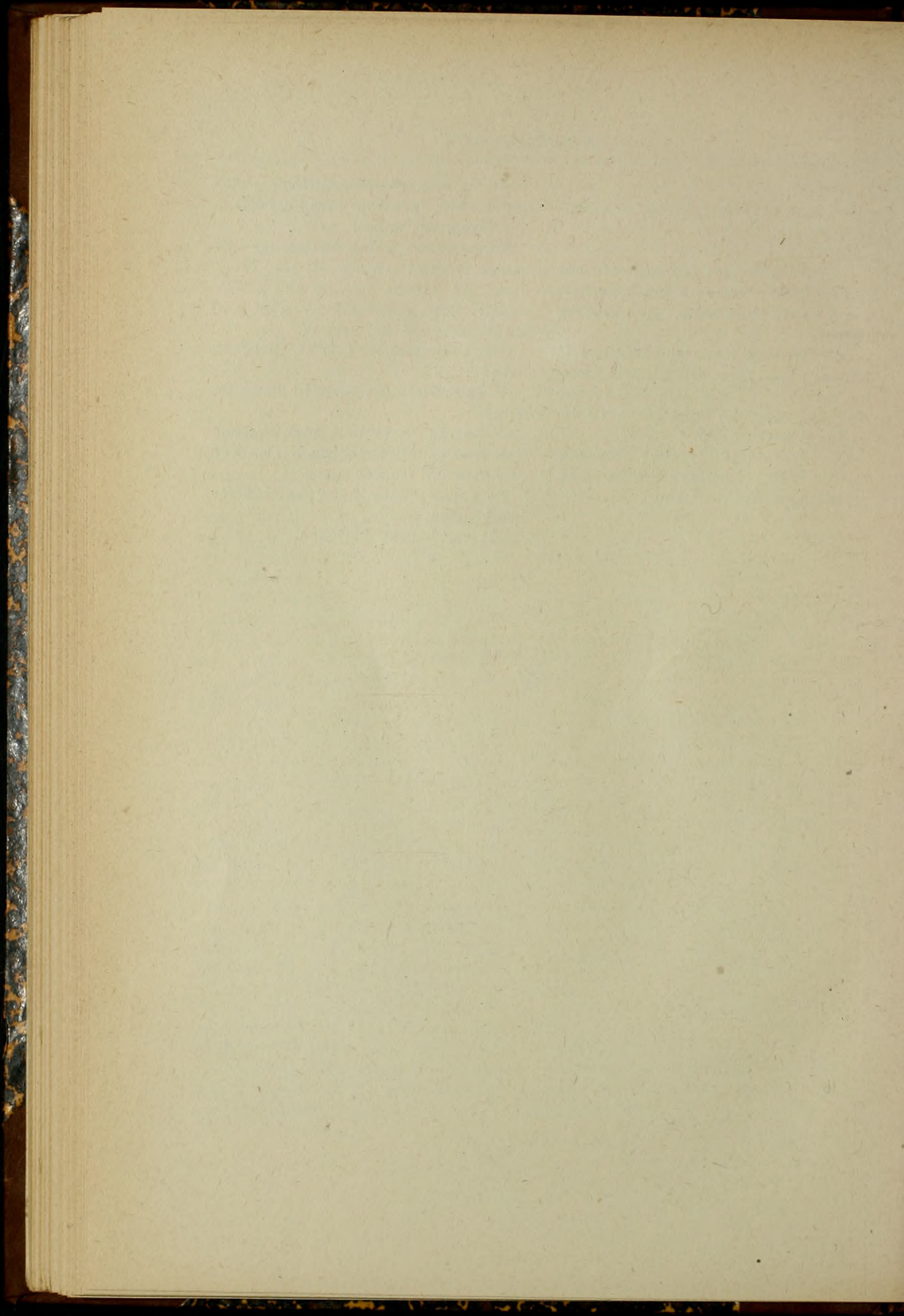
— Hur skall det gå med hemmet, Elin?

— Der du är, är mitt hem, svarade hon med en glans i ögonen som var vackrare än morgonsolens.

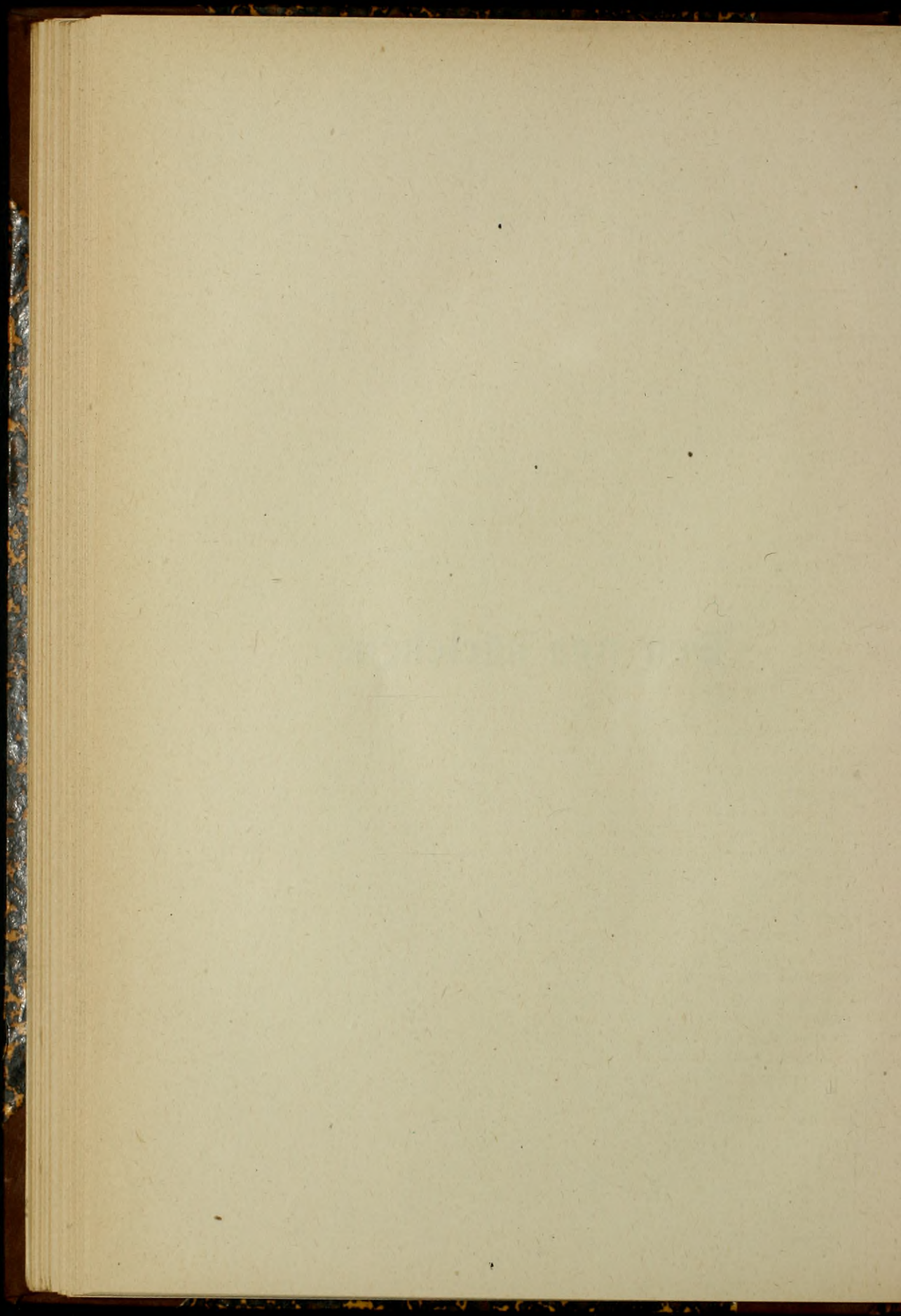
En annan känsla hade segrat öfver hemkänslan.

Det var kanske kärleken.

13
Den nya kärleken.

Den nya kärleken.

Den 22 April 1898 uttog förre svenske undersåten Erik Berg, efter en pröfvotid af fem år, sina amerikanska medborgarepapper.

Den 23 förklarade Förenta Staternas president, William McKinley, krig mot Spanien, eller — diplomatiskt uttryckt — att krig sedan några dagar existerat mellan detta land och Förenta Staterna.

Erik Berg hade alltid hyst en viss romantisk kärlek till Spanien — romantikens hemland. Det var i hans fantasi liktydigt med moriska bågar och kolonner, muntert knäppande kastanjeter, mandoliner som darrade i trånande svärmeri, stolte kastilier och svartögda senoritas m. m. — allsammans poetiska chateaux en Espagne.

Så tänkte han sig det, ty så föreställer man sig det, när man är ung, är svärmisk och i Sverige.

Det sistnämnda landet älskade han också — älskade det så, som man älskar en mor, den en kärleksfull Försyn bortkallat i ens tidiga barndom, i minnets morgon, på det att man skulle tänka sig henne som ett öfverjordiskt, ett himmelskt väsen.

Så älskade Erik Berg Sverige. Eller ock så som den första kärleken, som aldrig blir tillfredsställd och därför sitter kvar i hjertat, tills detta upphör att klappa och känna.

Under de senaste fem åren hade han också fäst sig vid det land, i hvilket han nu blifvit medborgare.

Der hade han bekämpat motgångar, erfarit misräkningar, uthärdat pröfningar, stundom lidit nöd och alltid slitit ondt. Detta rika land hade för honom varit som den magra, stenbundna backen för den arme odlaren. Men liksom denne, trots mödor och umbäranden... nej, till följd af dem... älskar sitt karga land, så var Erik Bergs hjerta fästadt vid Amerika, var det mera än om det för honom varit ett guldland, som det är för de flesta. Det är allmänt känt, att hemlandskänslan är starkare hos fattiga bergsboar än hos de rike på de bördiga slätterna, och det har visat sig — om man också icke reflekterat deröfver — att kärlek af olika slag uppvuxit ur lidandet.

Det var således ingenting underligt eller onaturligt, om Erik Berg, den svenskfödde, skulle verkligen älska Amerikas För. Stater, sitt adoptivland.

Men det hade ingen af de infödde, med hvilka han kom i beröring, aning om. För dem var han utländingen, immigranten — t h a t S w e d e !

Han hade ingen aning om fosterlandskärlek, kunde icke hysa någon sådan ideel känsla, eftersom han var en främling, som kommit hit blott för att skrapa till sig amerikanska dollars. Något annat än dessa hade han ej sinne för. Och stode det i hans magt, skulle han nog utan betänkande vilja sälja hela Förenta Staterna — och kanske Sverige till på köpet — för en dollar, ja, kanske till och med för en half. Så tänkte man, och så sade man, ty m a n i detta fall var amerikan af den herskande rasen.

Man drog emellertid felaktiga slutsatser, beroende på felaktiga antaganden. Ingen är mera religiös än den nyomvända, och den som nyligen blifvit medborgare är den ifrigaste patrioten. Erik Berg var intet undantag härifrån.

När presidenten utfärdade sitt första uppbud för frivilliga, hörsammade Erik Berg strax kallelsen, instälde sig på rekryteringsbyrån, afklädde sig sin civila dräkt, undersöktes, antogs och blef iklädd Förenta Staternas visst icke vackra soldatuniform.

Det var ett offer åt det nya fosterlandet. Ty Erik Berg var noga, ja, nästan fjeskig i fråga om sin dräkt, och till sitt sinnelag var han så fredlig, att han till och med kunde misstänkas för att vara en kruka.

Dessutom hyste han afgjordt europeiska åsigtter om det spansk-amerikanska kriget.

Men öfver allt detta, starkare och mäktigare, stod den samvetsgrannhet och pligtkänsla, som hindrade den stora massan af skandinaviske immigranter att tillgodogöra sig samma fördelar som de mindre allvarlige, samvetsöm-

me och nogräknande. Han ansåg det helt enkelt som sin skyldighet nu, då han kommit i besittning af en amerikansk medborgares rättigheter, deribland den stora jemlikheten — på papperet. Det kan visserligen icke nekas, att han kände sig en liten smula misslynt öfver att den största skyldigheten skulle inställa sig, innan han fått åtnjuta ens den minsta rättigheten. Men detta invercade ej på hans handling.

Erik Berg upphörde med den sysselsättning, som inbringade honom femton dollars i veckan och blef soldat i Första Illinois-regementet mot en aflöning af sexton dollars i månaden.

* * *

Från Santiago de Cuba kommo nyheter, som satte blodet i lifligare rörelse hos dem, som stannat hemma och läste tidningarne. Stormningen af San Juan var en hjeltebragd, som fylde världen med häpnad och beundran.

Ingen rapport innehöll dock, att private Berg vid Första Illinois-regementet utmärkt sig. I det moderna kriget är det blott befälhafvarne som göra detta — och de genom skicklig taktik (eller brist på sådan). Stundom utmärker sig en afdelning, ett regemente eller en trupp — och då sker det genom disciplin, passivt lugn och lydnad under elden. Den enskilde soldaten utmärker sig deremot aldrig — kan icke göra det.

Det var måhända på grund häraf som Erik Berg ej vann hjelterykte.

Vid ett tillfälle nämdes dock hans namn i tidningarne, ryktets vingar i vår tid. Men ingen varnade det. Ingen enda af de många, som med bäfvan läste hvarje lista af de dödade och sårade, fruktande att få se namnet på en

son, en make, en fader, en bror eller en trolofvad, fäste sig vid Erik Bergs namn, ty han, den svenske immigranten om också amerikansk medborgare, var åt ingen i Amerika son, make, far, bror eller trolofvad.

Hvad hade då Erik Berg gjort der nere på det oroliga Cuba, att hans namn tillkännagafs i tidningarne? Ingenting annat än stått på sin post — eller rättare legat på post framstupa i en grop. Det var hans skyldighet. Hans skyldighet var också att efter kommando skjuta mot en knapt skönjbar linie långt borta. Han viste, att det var den spanska skyttelinien. Men om något af hans skott träffade någon der, det hade han icke alls någon aning om.

Borta vid denna linie låg, liksom här Erik Berg, en spansk soldat och sköt på kommando mot den amerikanska skyttelinien utan att veta, om någon af hans Mauser-kulor träffade. Det var hans skyldighet.

Antingen dennes eller någon annan spansk soldats kula träffade Erik Berg, liksom hans eller någon annan amerikansk soldats kula träffat månngen spanjor.

Kulan dödade honom icke. Den endast sårade honom i armen, och då han blifvit förbunden, kunde han sjelf begifva sig till fälthospitalet utan hjälp.

Det var icke utan, att han kände en viss tillfredsställelse. Det hade han skäl till. Det hade varit hett nog i skyttelinien. Men så länge han befann sig der och det var hans pligt, hade han icke hyst någon önskan att vara på annat ställe. Nu var han emellertid glad att slippa derifrån, då det icke längre var hans pligt att vara der. När förmågan tryter, upphör i och med det samma pligten. Och Erik Berg var icke längre vapenför, hvarför han ock-

så blifvit kommenderad till fälthospitalet.

Ingen enda af dem, som stormade uppför kullen vid San Juan i en störtskur af Mauser-kulor och hissade stjernbanéret på det lilla fortet å kullens krön, var mera hjelte än Erik Berg. De gjorde sin pligt, så väl lätt som svår. Det var alls ingenting beundransvärdt.

Emellertid beundrar man dem, prisar dem som hjeltar. Det bevisar, att uppfyllandet af pligten är någonting sällsynt. Vore det vanligt, skulle det icke väcka beundran, förvåning eller ens uppmärksamhet.

Att göra sin pligt är ingenting berömvärdt; men att svika den är klandervärdt. Och, om den är lättare eller svårare, så är den dock endast — pligt.

Derför var Erik Berg, som låg i en grop, posterad der af sitt befäl, utan att se någon fiende eller bli sedd af denne, och sårades i armen af en kula, lika mycket — eller lika litet — hjelte som den, hvilken stupade några få fot från ett fiendtligt batteri, eller den, som vid samma tid samvetsgrant och efter bästa förmåga sopade tältgatorna i lägret vid Chickamauga, när han blifvit beordrad dertill.

Erik Berg var icke svårt sårad, och i början troddes det, att han om några veckor åter skulle kunna trädaitjenstgöring. Men dessförinnan angreps han af sjukdom, som nu anställde större förödelse i den amerikanska armén än fiendens vapen.

I många, långa veckor kämpade han med sjukdom och svaghet, likt tusen af hans kamrater. På slagfältet var det hans pligt att icke tänka på sitt lif; i sjuklägret var det hans pligt att med alla krafter söka behålla det. I intetdera fallet svek han den.

Första Illinois-regementet var på väg till Chicago från Camp Wikoff.

Det väntades hvarje minut. Hela den två mil långa vägen från jernvägsstationen till regementets tyghus trängdes människomassor på ömse sidor om gatorna från poliskordongen utanför trottoarerna upp till takskäggen på "skyskraparne". Öfver allt ansigten — ifriga, nyfikna, entusiastiska ansigten.

De sörjande, tårbegjutne voro icke här. De hade stannat hemma och voro kanske denna stund lutade öfver porträtt af någon ung man, som redan blifvit utmönstrad ur "the dandy First" af spanska Mauser-kulor eller feberns giftiga pilar.

Men bland de skaror, som i flera timmar stått väntande att helsa medborgare-soldaterna välkomna, rådde den största entusiasm, redo att bryta ut i ett väldigt jubel vid de väntades ankomst...

Nu rullar tåget in under banhallens glastak...

Den gamle välkände öfversten, som ridit i spetsen för regementet, när det under folkets hurrarop och lyckönskningar ryckte ut, visar sig på perrongen...

Jublet bryter löst — men han hejdar det ögonblickligen.

Man väntar. Man undrar. Det blir stilla; det blir tyst — nästan andäktigt tyst.

Man anar hvad det är. Tidningarne nämde det qvällen förut.

Ambulansvagnar ryggas upp; dro-skor rulla fram så tyst på sina gummiringade hjul. Bårar och bärare skyn-da till.

Nu börjas marschen, triumftåget! Här kommer den förste af den segrande amerikanska arméns Första Illinois-regemente! Icke med högburet huf-

vud, stolta steg och segerglad blick. Nej, sakta, sakta, buren på en bår, gulblek, aftärd, till utseendet liflös...

Vördnadsfullt viker man åt sidan, männen blotta sina hufvuden, qvinnorna gråta. Efter den förste komma flera — en lång procession af lidande, som defilerar förbi folket, som står der tyst, vördnadsfullt, djupt rördt.

Tysta rulla de täckta ambulansvagnarne och droskorna fram längs boulevardens asfalt mellan de tätt packade människomassorna. Öfver allt denna tysta, vördnadsfulla helsning, som består i blottade hufvuden och fuktig glans i blicken — en helsning, som i all sin enkelhet är storartad, rörande.

Bland dem, som på detta sätt motto-gos af den unga stolta verldsstaden vid Michigan var äfven Erik Berg — omedveten om alltsamman.

Inbäddad i mjuka filtar låg han, feberyr, i en af de vagnar, som Chicagos nobless, denna gång verkligt nobel, täflat om att ställa till de sjuke soldaternas förfogande — ett elegant ekipage, som kanske aldrig förr burit någon, hvilkens förmögenhet understigit en million.

Efter denna, den första och mest gripande delen af paraden, kom en annan med jubel och stoj och hurrarop och fladdrande hvita näsdukar, återseendets glädje, blommor och omfamningar och kyssar och idel solsken hela vägen längs Jackson Boulevard och Michigan Avenue till Sixteenth Street Armory.

Första Illinois-regementet var hemma igen.

*

Det fans många i Chicago — ja, kanske till och med de flesta — som icke brydde sig det ringaste om krig, soldater, nöd, sjukdom, lidande eller någonting som helst utom dollars, dollars.

Men der funnos också de bland de välburgna, som öppnade sina luxuösa hem — frivilligt, utan att blifva anmodade — för sjuka soldater, som ej hade några anhöriga att vårda sig. Många erbjödo sig att vårda en, flere två och några intill fyra soldater hvardera.

En af dem, som kom i åtnjutande af denna ädla gästfrihet i förening med patriotism, var Erik Berg.

Hvad denne sist kunde minnas, var att han låg med litet halm och en filt under sig på bara marken i ett tält. När han åter vaknade till medvetande, fann han sig liggande i en mjuk, snöhvitt säng och i ett rum, hvars lyx han aldrig i sitt lif sett maken till. Med ens for den tanken i honom — den allra första — att han kanske var död och utan all förskyllan och värdighet kommit till himmelen. Ja, se der delade sig sakta de dyrbara draperierna och in tittade en engel... nej, det var för tokigt! Den stackars soldaten slöt ögonen och slumrade in i en slags stilla lycksalighet...

— Han soffer, hviskade den unga damen till läkaren, som följde henne in i rummet, der den sjuke soldaten låg.

Doktorn närmade sig sängen, betraktade den sofvande, kände hans puls och vände sig sedan hastigt till sin följeslagerska.

— Nu är han utom all fara, sade han.

Den unga damens fina, bleka, sympatiska ansigte klarnade upp. Eller kanske var det solskenet som föll derpå — nu, när det för första gången på den förut mulna dagen trängde in genom fönstret. Det senare var det väl, ty hon smög sig på tå bort till fönstret och drog ned rullgardinen.

Derpå följde hon läkaren ut ur rummet.

Men hon kom snart tillbaka, ensam, och satte på det lilla bordet vid fönstret en stor vas, fylld med friska rosor af det vackra slaget, som kallas *American Beauties*.

— Utom all fara, hviskade hon för sig sjelf, uppreparande doktors ord.

*

Erik Berg blef bättre för hvar dag. Efter en veckas förlopp kunde han sitta uppe, kringstoppad med mjuka kududar, i en bekväm länstol.

Hans unga sköterska höll honom då sällskap och var nu lika munter och pratsam, som hon förut varit tyst och allvarlig. Den tillfrisknande borde vara vid godt lynne, det var nödvändigt för tillfrisknandet.

Och han var vid godt lynne, trots det han icke talade mycket. Hennes stämma var så ung och frisk, så klingande och musikalisk. Hennes närvaro spridde ljus, glädje och trefnad omkring sig.

Dock märkte han — med den fina nervkänsligheten hos en som nyss genomgått en långvarig, svår feber — att hon var munter och glad endast för att muntra och glädja honom. En halfdold sorg skymtade fram bakom glädjens lätta slöja. Och den unga damen bar sorgdrägt — som på ett utmärkt sätt framhöll hennes fina hy, det kunde han icke underlåta att tänka.

Det dröjde icke länge, förr än hon viste, att den sjuke soldaten icke var en infödd amerikan. Det röjde sig i hans tal. Hon hade för öfrigt vetat detta, allt ifrån den stund hon blifvit hans sköterska. I feberyran talade han än häftigt, än ömt, på ett språk, hvaraf hon icke förstod ett ord och som föreföll henne högst barbariskt.

Med en kvinnas nyfikenhet och en amerikanskas frispråkighet fick hon snart veta att han var svenskfödd.

I likhet med sina landsmän och landsmaninnor intresserade sig den unga sjuksköterskan föga för främmande länder och folk och viste mycket litet om dem. Hennes kunskap om Sverige och svenskarne inskränkte sig till namnen — och knapt mera än namnen — Jenny Lind och Kristina Nilsson. Men hon trodde, att det skulle intressera den sjuke, om hon talade om och låtsade intresse för hans barnomsland och släktfolk.

Det var sålunda samtalsämnet blef det senare — med Jenny Lind och Kristina Nilsson som utgångspunkter.

— Men — förlåt min närgångenhet — jag trodde icke att svenskarne voro katoliker, sade hon, när konversationen vexlats in på det spåret.

— Det äro de icke heller — endast ett mycket litet fåtal af dem, svarade han.

— Ni är det ju — icke sant?

Han smålog svagt och nästan fruktade, att hans fagra sköterska, som varit så verksam i att återställa hans kroppsliga helsa, nu skulle taga itu med hans själ. Det gjorde honom ett ögonblick ledsen. Det var ingen behaglig tanke att i denna, den högsta religionens prestinna, en engel som lindrade lidande, finna en fanatisk, teoretiserande missionsdam.

— Nej, sade han, jag är född och uppfostrad till protestant. Den lutherska läran är statsreligion i Sverige och de flesta af mina landsmän der bekänna sig till den samma. Hur förhållandet är med dem här i landet, vet jag icke, men jag är alldeles säker om att de, nästan utan undantag, äro protestanter, tillhörande en eller annan af protestantismens många sekter. Men hvarför tror ni mig vara katolik?

— Ni bär en amulett om halsen.

Han gjorde en instinktlik rörelse med sin matta, afmagrade hand mot

det ställe, der den omtalade saken befann sig.

— Det är ingen amulett, sade han. Det är en död kamrats sista helsning. Så snart jag förmår stödja på benen, måste jag framföra den. Det är en helig pligt, och jag lofvade honom med hans hand i min att sjelf framföra den, om jag var i lifvet. Jag hoppas kunna vara stark nog dertill i morgon. Den lilla pungen, som ni sett mig bära i ett band kring halsen, fortfar han, innehåller en lock af hans hår — han hade det vackraste lockiga hår jag någonsin sett — och dessutom fins der några skrifna rader, de sista han skref. Vi voro mera än kamrater — vi voro likt barndomsvänner, ehuru vi icke lärde känna hvarandra, förr än vi träffades på Cuba. Vi lågo bredvid hvarandra på hospitalet. Han hade blifvit svårt sårad vid stormningen af San Juan. Man ansåg dock icke, att det fans någon fara för lifvet. Men så blef det nödvändigt att företaga en operation, och — derunder dog han. Då hade han legat på hospitalet en veckas tid och synbarligen förbättrats, till dess det den sista dagen tog en olycklig vändning.

Han talade mycket om sitt hem. Det gjorde honom godt, miss, och det gjorde mig godt att höra det. Han talade om sin mor och sin syster. 'Erik', brukade han säga, 'om du har lust att veta hur en engel ser ut, så borde du få se syster min.' Och det skulle jag få tillfälle till, ty när kriget var slut, om vi båda lefde och komme lyckligt och väl till Chicago, så skulle jag ofta helsa på i hans hem. Ödet ville det ej. Min stackars vän skulle aldrig mera få se det hem, han så högt älskade, eller den syster han så vältaligt beskref. Innan han dog — eller innan operationen skulle verkstäl-

las — lemnade han mig en sista helsing till sin moder och syster och en lock af sitt hår. För att icke förlora hvad han anförtrott mig, insydde jag det i en pung och bar det som en amulett. Jag hade sett, att man ej fråntog någon en sådan...

Den unga sköterskan, som förut varit så munter, satt nu helt sorgsen och lyssnade. Hon hade till och med tårar i ögonen. Hon har ett godt, känsligt hjerta, tänkte Erik Berg.

Han fortfor:

— Hans mor och syster äro under rättade om hans död, ty dels skref han ett bref, som läkaren afsände, och dels tillkännagafs hans namn i rapporten. Jag skulle icke ha kunnat bära ett sådant olycksbud — det jag bär är mera ett tröstens. Jag hoppas att snart kunna framföra det. A propos, ni vet kanske, om det är mycket långt dit ... jag känner icke alls till gatan ... XX avenue... nummer 00...

— Och... och... namnet? framvingade den lyssnande med pinsam ansträngning, men dock knappt hörbart.

— Mrs J. T. Howard.

Det såg ut som skulle den unga damen svimma, och den sjuke, trots sin matthet, for förskräckt upp från stolen — men sjönk bleknande tillbaka igen. Det återgaf ögonblickligen den unga damen hennes krafter, när hon fick se hans svaghet. Hon var nu åter sköterskan som icke hade en enda tanke på sig sjelf.

— Ni får inte anstränga er mera, sade hon lugnande. Ni har talat för mycket... Men... men... säg mig... hette er vän Frank Elliot Howard?

— Ja... och ni... är?

— Hans syster Lillian... Men nu får ni icke tala mer.

Hon fälde sakta, försigtigt tillbaka

stolen, och den sjuke somnade af matthet.

*

Erik Berg behöfde icke gå långt för att uppfylla sin krigskamrats sista önskan. Det var dennes moder som så ädelmodigt upplätit sin boning för den sjuke soldaten; det var hans syster — engeln — som varit hans sköterska, icke blott här i huset, hvilket han visste, utan långt förut, som han icke hade och aldrig fick någon aning om.

Det förorsakade tårar — detta budskap från den döde — både hos den gamla, hvithåriga, milda modern och den unga systemen, men på samma gång var det kärkommet, mera än kärkommet, och de hade båda en förnimmelse af, att det var en stor belöning för en liten kärlekstjenst.

Erik Berg för sin del tänkte endast på att han efter bästa förstånd gjort sin pligt — och med den följer ingen belöning. Hade han händelsevis råkat göra något utöfver denna, så var han icke medveten derom. Sjelfmedvetandet var för öfrigt icke synnerligen utveckladt hos honom.

Hvad der stod i det bref han burit så länge, visste han icke, ty det var försegladt.

När miss Lillian med tårar i ögonen läst det, steg hon upp och gick rakt fram till Erik, som nu för första gången lemnat sjukrummet — gick fram till honom och fattade hans hand.

— Mr Berg, jag tackar er...

Hon tycktes vilja, men kunde icke säga mer än dessa enkla ord. Men någonting sådant som hennes handtryckning hade han aldrig känt, och aldrig hade han sett något sådant som hennes blick i denna minut... eller kanske sekund.

Och han som endast gjort sin pligt! Han riktigt skämdes för sig sjelf — och såg därför högst tafatt ut.

Det blef naturligtvis icke fråga om någon snar utskrifning från detta sjukhus för den unge soldaten. Det fans ännu tusende detaljer angående Frank, som han måste omtala för mrs Howard, som aldrig tröttnade på detta samtalsämne. Hon var så stolt öfver sin sons både lif och död som endast en moder och enkan efter en soldat kunna vara. Denna ömma stolthet förtog nästan all sorg. Hade sonen kommit hem igen, liksom fadern — den gamle öfversten — kom efter inbördeskriget, så hade glädjen varit gränslös. Men den gamla yttrade ingen klagan öfver att det ej blef så. Han hade dött för sitt land — och hon behöfde, menskligt att döma, icke sörja honom länge. De skulle snart återse hvarandra, så trodde hon, och det gaf henne mera tröst än allt annat.

Ett ytterligare skäl, hvarför Erik Berg kvarstannade längre än man kunde anse absolut nödvändigt, var att hans unga sköterska, miss Lillian, ville se honom fullkomligt frisk och stark, innan hon trodde sig hafva lättat sitt ansvar. Hon ville fullborda sitt verk helt och hållet. Gud vet, om icke en qvinna under sjukvården, då hon ömmar, ängslas, vakar och slutligen lyckas återföra den sjuke från grafvens rand till nytt lif, kommer att hysa något af samma känsla gent emot denne som en moder mot sitt barn, om hon också råkar vara yngre än den vårdade.

Ett är emellertid säkert — att miss Lillian Howard icke ansåg Erik kunna sköta sig sjelf... ännu så länge.

Dessutom var Erik, till sin unga sköterskas förvåning och förtjusning,

ovanligt musikaliskt begåfvad och bildad. Pianot, som en lång tid varit stängdt i det Howardska huset, öppnades åter, och Erik tolkade i vemodfulla, svärmiska folkmelodier från höga Norden, hvad han aldrig skulle vågat uttrycka i ord.

Det behöfde han icke heller, ty den unga amerikanskan var också musikalisk och känslomenniska — fastän hon var dotter af dollarns land.

Det började arta sig till harmoni, tyckte väninnorna, som alltid äro de första att tycka. Och så talade de i bilder och gåtfulla ord sinsemellan.

En af dem yttrade under ett hastigt förmiddagsbesök till Lillian, bland mycket annat:

— Det är synd i alla fall att han icke skall vara född amerikan.

Han var förstas Erik Berg.

Då blef den annars så lugna och milda miss Lillian ovanligt impulsiv.

— Om han också inte är född amerikan, så är han emellertid döpt amerikan — döpt i eld och blod, utbrast hon.

Hvarpå denna väninna gick bort till de andra väninnorna och förklarade att "Lillian var riktigt melodramatisk" — jemte mycket annat, som utrymmet verkligen icke tillåter oss att återgifva.

*

Vid samma tid kom unge mr Vansant på besök i det Howardska huset. Det brukade han göra ganska regelbundet. Men på senare tiden hade han blifvit något försummad af den hans besök egentligen gälde — miss Howard. Detta var naturligtvis egnadt att försätta honom i misshumör, och mr Vansant var en person som hade mycket svårt för att dölja det.

Det märktes också, när han satt in-

begripen i en mycket trög konversation med miss Howard i salongen.

De voro ensamma. De unga amerikanskorna behöfva icke — eller rättare vilja icke ha — några "förkläden". Dertill äro de allt för sjelfständiga och resoluta.

I fråga om dessa båda unga tu tycktes dylika försigtighetsmått också vara helt och hållet öfverflödiga. Det låg ett tjockt lager af kyla dem emellan, ehuru termometern visade + 80 gr. Fahr.

Mr Vansant försökte få ena spetsen af sina mustascher i munnen och tugga den. Men de voro för små och räckte icke till. Då stoppade han käppkryckan i munnen och korkade sålunda upp sig.

Men nu var det något som ville ut. Han tog ur korken — eller käppkryckan — och sade :

— Jag — ah — hör att den soldat, som ni så — ah — patriotiskt tagit i ert hus, nu är fullkomligt — ah — frisk, miss Howard.

— Ja, i det närmaste.

— Är det kanske — ah — er mening att — ah — taga honom i tjänst som — ah — kusk?

— Hvem menar ni?

— Den — ah — soldaten, ni vet — t h a t S w e d e — Börg eller — ah — Börk, eller någonting tror jag — ah — att han heter.

— Mr Berg, förmodar jag. Han är en amerikansk soldat och en — gentleman.

— Hå — hå — hå — ni är så tokrolig, miss Howard.

— Jag måste bekänna att jag ej förstår fatta humorn.

— Det kommer sig af att — ah — qvinnan ej har — ah — sinne för — ah — humor. Ha — ha — ha! Men

— ah — miss Howard, ni har verkligen så — ah — originela idéer, och originalitet är någonting så — ah — ytterst sällsynt och — ah — någonting så ytterst — ah — intressant, ni förstår. Ah — på min ära, jag skulle — ah — sjelf vilja vara soldat, fastän de ha så — ah — gräsligt ful kostym, ni vet. Ja, det skulle jag på min heder hafva varit frestad till, och — ah — äfven blifvit sårad — ah — inte för mycket förstås, så jag behöfde — ah — amputeras, om ni velat värda mig, miss Howard.

— Hvarför begagnade ni icke tillfället, mr Vansant?

— Alldeles för mycket — ah — risk, förstår ni.

— Se, der kommer mr Berg! utropade miss Howard med helt annat tonfall. Vill ni blifva presenterad för honom, mr Vansant?

Mr Vansants vanligen intetsägande ansigte uttryckte komisk fasa.

— Åh — miss Howard — ah — ah — det vore ju — ah — förlåt — verkligen opassande...

— Ja, ni har rätt, inföll hon hastigt, det vore verkligen högst opassande — rent af en förolämpning.

Nu kom mrs Howard in till dem — just i rätta ögonblicket, alldeles som *deus ex machina* i de antika skådespelen.

I en ton af knapt dold lättnad hoppades miss Howard mycket höfligt, att mr Vansant ville ursäktas och att mamma ville hålla honom sällskap.

Icke långt derefter tog mr Vansant afsked utan att erhålla inbjudan att förnya besöket.

Trots det hans intelligens icke var öfver sig skarp, förstod han, att han numera var en *persona non grata* i det Howardska huset — eller hos miss Howard, hvilket var det samma.

En tid derefter beklagade han sig för en klubbvän:

— Tänk dig, Cholly, hon — ah — ville verkligen på allvar — ah — introducera mig, en — ah — Vansant, hvilkens förfäder kommit hit i Mayflower — mig, Cholly, son till en millionär och en amerikan — mig ville, om du tror mig eller ej, miss Howard — ah — introducera till that Swede!

— Stackars gosse! sympatiserade Cholly. Stackars gosse! Ta' en cocktail!

*

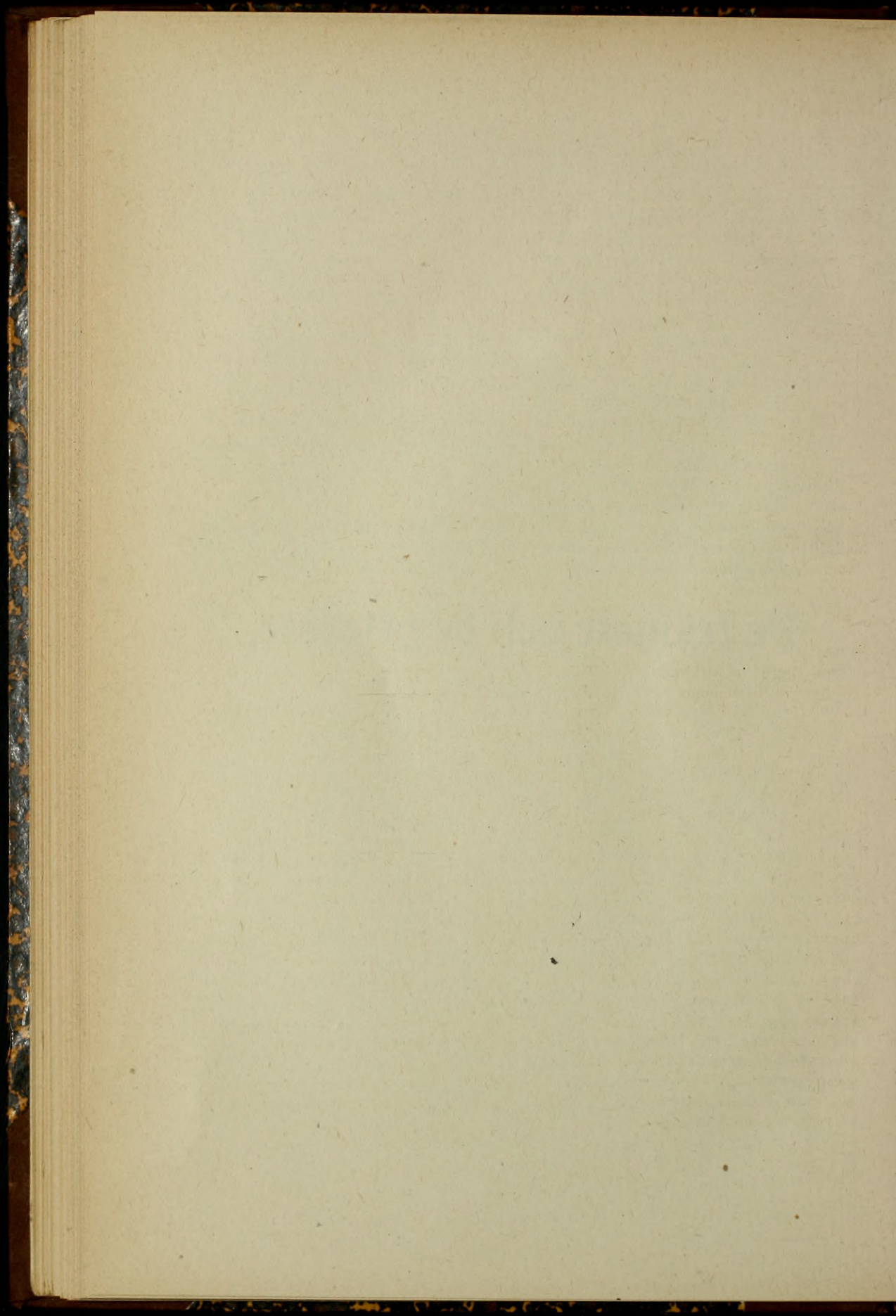
Nu borde rätteligen förtäljas om kärleksförklaring och derefter om den muntra rytmen af bröllopsklockor i

fjerran. Men så långt har det icke — då detta skrives — kommit ännu med vår hjelte och hjeltinna. De hålla som bäst på att spela fyrhändigt ur "Den stumma", och pauserna äro stundom så långa, så långa och många.

Visst skulle det vara ett stort nöje att få följa dem uppför stora gången till altaret under bröllopsmarschens toner. Men när en historieskrifvare följer händelsernas gång ända upp till närvarande stund, så är det allt man rimligtvis kan begära.

Dessutom böra läsarinna — ty det är nog de, som äro mest missnöjda med afslutningen — betänka, att Erik Berg ännu är allt för svag för smekmånaden, äfven om han skulle förklaras fullt återställd för krigstjenst.

De främste och de ytterste.

De främste och de ytterste.

Långlagd, ljuslagd, storknotig, med snåft tillskuren och snålt tillknäpt lång bonjour, korta ärmar och svartbruna handskar samt byxorna högt uppgigade — man kunde knapt miss- taga sig på, att han var en teologie se- minarist.

Han ringde på vid baddörren till ett ståtligt brunstenshus vid boulevarden.

En rätt näpen, men en smula näbbig flicka med liten spetsmössa på hjessan och ett litet kokett, hvitt förkläde kom och öppnade.

Seminaristen lyfte på hatten med en välkontrollerad åtbörd — så välkon- trollerad, att den föreföll löjligt stel — och frågade långsamt, om der funnes några svenska flickor.

Ja vars, det fans der visst, och man såg icke förvånad ut, ty man var van vid, att svenska flickor rön- te efterfrågan. Dock blef han väl mottagen så väl för landsmanskapets skull som kanske ännu mer därför, att han var ung och seminarist. Han blef införd i köket, der en ganska yppig blondin tjänstgjorde som prestinna framför den kulinariska konstens altare, samt blef till och med bjuden att sitta ned

på en stol, som först blef aftorkad med en damtrasa.

Knapt hade han satt sig och börjat framföra sitt ärende, som var att sälja uppbyggliga böcker och upptaga pre- numeration på en religiös tidning, förr än den blonda, fylliga köksan, efter att en stund ha stirrat på honom med sina ljusblå ögon, utbrast:

— Jösses koss, ä' de' inte du, Nesse?

Seminaristen rodnade blygsamt — eller plågsamt — och stammade:

— Jo... joo... det är just såsom så, att det är jag... och... hm... är icke detta... hm... jungfru... hm... Stina?

— Vesst hundan ä' de' de', mente Stina med ett mycket öppet leende. De' va' najst å träffa dej, Nesse. Ja' unn- ra' så mycket, hvad som blitt å dej, se'n vi skildes ifrån hvarandra i Nevi- järk... Vi hade mycke' trefligt på bå- ten.

Och Stina strålade i glada minnens ljusskimmer.

Seminaristen skrufvade sig på sto- len, så att det pep vid gnidningen och svarade:

— Ja, det var riktigt... hm... nöj- sammeligt å träffa Stina. Har Stina hört någe' nytt hemmaifrån?

— Jöstingens, jess! Der ä' di alla krya och jag kan helsa från hans mor, Lars Olas Sissa. Kon har kalfvat för inte längese'n!

— Hm... jasså... ja, det var då roligt till å höra. Ja... hm...

— Hur likar du det i Amerika? Du har väl gjordt det bra på di här fyra åren, kan jag tro? Hva' har du för örke eller bessness som de' heter?

— Hm... jag studerar till prest.

— Jösses mej! — Stina knälade och lade den feta, halfkokta handen på det höga bröstet. — Och jag som står och säger du till han... Men (med en liten knyck på nacken) vi ä' ju i Amerika och der ä' vi alla lika go'a. Ä' dä' te' riktig prest, som Nesse stoderar?

— Ja, till baptist minister.

— Jasså, te' babbetist... Ja' trodde så sant ja' lefver, att Nesse hade gett sej te' å bli riktig prest. Men det hade nog inte gått för sig, för då få di ju stodera ett evigt stoderande ända ifrån det att di inte är högare än som så och ända tess di blir flintskalliga. Och Nesse å ja' ä' ju läskamrater och ha' se'n tjent bönnner tesammans. Koss, hvad en fick slita och slafva hemma i det usli'a Sverget hos di bonnbassarne. Annat är det här. Här ä' vi lädiss, vi me', ska' jag säga... Men det va' då rysligt roligt å träffa Nesse... Men då — förlåt å exkus mej att ja' säger du te' mäster Nels, men vi ha ju hatt så m ö c k e roligt ihop — du vill väl inte helsa på mej nu, se'n du blitt så fin, fast, som ja' säger, att här ä' vi ju alla lika go'a och när vi ha våra najsa kläder på oss, så ä' vi lädiss, vi me'.

Den lilla näpna med spetsmössan och hvita förklädet hade medels en elektrisk ringklocka blifvit kallad bort från scenen och de båda ungdoms-

vännerna fingo på tu man hand förnya bekantskapen.

Derunder omtalade Nils, huru han i detta fria, framåtsträfvande land kommit underfund med, att han hade för godt hufvud att gå och rota i jorden och en alldeles för flytande talförmåga att förspilla på oskäligen ök. Samtidigt som detta medvetande uppvaknade hos honom, hade han blifvit omvänd och nästan omedelbart derefter känt sig kallad att blifva ordets förkunnare. En snäll, hygglig pastor hade hjälpt honom in på prestlärans bana. Det var hans önskingars mål, ty han hade länge gått och förargat sig öfver att behöfva arbeta i jorden äfven i Amerika. Som kamrat på farmen der han, som han hoppades, sist sysslats med händers arbete, hade han haft en svensk student, som afbrutit en mycket lofvande karriär i hemlandet, blott därför att han fått i hufvudet, att det vore bättre att vara en fri jordbruksarbetare bland naturliga menniskor. Nils eftersträfvade hvad denne föraktade.

Att Nils kände sig ganska generad af mötet med Stina, som icke hade förstånd nog att rätt fatta den höjd, till hvilken han stigit, det skulle hvem som helst, utom Stina med sina ljusblå ögon, kunnat se.

Men icke desto mindre förnyade han besöket. Saken var nemligen den, att Stina hade ett mycket godt hjerta och en ganska vacker summa pengarisparbanken. Efter ett heligt löfte att med tiden höja Stina till pastorska, fick han hela detta goda hjerta och nära nog hela den vackra summan i sparbanken. I synnerhet den senare kom mycket väl till pass.

Inom en jembförelsevis ganska kort tid blef Nils prestvigd och började förkunna ordet, visserligen med en för-

färlig dialekt och en ytterst skröplig grammatikalisk form, men med så mycket mera kläm i röst och knytnävar. Hvad som derunder särskildt gladdde honom, var, att de senare blevo allt mera hvita och mjuka, så att det märktes någon skilnad på honom och de "bönder" — bland dem den forne kamraten, studenten — som han i djupet af sitt hjerta föraktade.

Om rev. Nels Lawson infriade sitt löfte till Stina, är icke bekant, men man får kanske antaga, att han gjorde det — annars fick hon väl trösta sig med någon annan.

*

Solen brände het på rödbrun nacke, der svettkristallerna glänste. Plogen skar djupa, långa skårer i den svartbruna, stenfria jorden. För dragarne var det lätt, men icke så för plogmannen, som ännu icke var van vid detta arbete. Men han sträfvade modigt med, ty han hade ett mål i sigte — ett annat mål än blott fårans slut långt bort på slätten, der ett dike skar igenom denna.

Detta mål var att förverkliga sin åsigt om livets sanna lycka: att lefva fri och oberoende, af sina händers arbete, så nära som möjligt den natur han älskade. Derför hade han lemnat den "öfverklass", han i det gamla landet tillhörde och bland hviken han med sin ärfda begåfning och förvärfvade högre bildning, menskligt att döma, skulle hafva intagit en framstående plats.

Han var ung och impulsiv. Men man bör icke skratta åt hans idéer och kalla dem galna. Lyof Tolstoi har alldeles de samma, och han anses som en af århundradets störste andar. För öfrigt ha alla högre tänkande och djupare kännande långtat till naturlivet från

det pinsamma pratandet, tisslandet, snattrandet i s. k. kulturkretsar, der snick-snack flyger omkring som agnar vid tröskning och små pikar som stikkande isslagg i vinterstorm.

Han väntade sig skola finna bättre, ursprungligare människor bland dem som arbetade i jorden. Den förste han gjorde bekantskap med var en ung dräng vid namn Nils, nyligen invandrad liksom han sjelf. Obildad och okunnig var denne, men tycktes törsta efter vetande. Den unge studenten, som svärmade för natur och frihet mot förkonstling och tvång kunde ge honom af sitt öfverflöd och Nils klunkade i sig, som då han en het sommardag under arbetet ute på fältet satte den bruna lerpumpen till munnen, sedan han tagit ur corncob-proppen. Emellertid lade han ganska snart i dagen, att han icke älskade kunskapen för dess egen skull utan för de fördelar han derigenom kunde vinna. Och han vann dem. Han blef prest — prest i en hast.

Men den andre? Ja, han fick utstå många vedervärdigheter, göra många erfarenheter och känna den ena illusionen efter den andra uppräckas med roten. Han hade funnit dem, som han trodde vara enkla, naturliga människor, ega samma lyten som dem han mindes från kulturkretsarne — och dessa ännu obehagligare, derför att de framstodo i ohöjld, grotesk styggelse.

Han led så mycket värre, derför att han från sin uppfostran hade förfina- de nervförmimmelser att dragas med.

Emellertid härdade han sig allt mer och ansåg sig sjelf till slut alldeles — förhärdad. Det gjorde också andra, ty det är märkvärdigt, hur ens egna åsигter sprider sig till omgifningen.

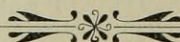
Hans hela lif kunde liknas vid en som gått ut att söka fikon och i stället

funnit tistlar, ur hvilkas snår han icke kunde göra sig fri utan sargade sig på det grymmaste mot deras hvassa taggar och brände sig på nässlors irriterande glander.

Till slut försökte han finna tröst i religionen. Det var under detta sö-

kande, som han råkade sin gamle arbetskamrat Nils.

— "De främsta skola vara de yttersta och de yttersta de främsta" — ljud dennes obehagliga, råa, inbilska röst, i det han sköt en blick af hån och sjelftriumf, som träffade målet.

Gamla morsgumman.

Gamla morsgumman.

Amerika är ungdomens land — den friska, glada, förhoppningsfulla ungdomens.

Dit hade också det ena efter det andra af de många barnen i den småländska backstugan begifvit sig efter hand som de vuxit upp. Först for den äldsta, den dugtiga Stina, som på Skånes sockerbetsfält förtjent sina respengar. Året derpå sände hon fribiljett till Peter Johan, som nyligen blifvit konfirmerad och denne i sin ordning hjälpte sin yngre bror, Karl Emanuel, öfver det stora Atlanterhafvet. Så hade det gått, till dess hela familjen i backstugan var i Amerika, så när som far, som var i himmelen, och gamla mor som satt qvar ensam i den en gång så trånga, men nu tomma stugan.

Det gick ingen nöd på gumman ur världslig synpunkt sedt. Täppan, som hon icke längre kunde sköta, hade hon utarrenderat och för den fick hon en liten styfver. Barnen glömde henne icke, i synnerhet icke vid julhögtiden. Det var visserligen icke stora summor hon fick från Amerika, men gumman Kanon — salig far hade varit knekt och därför fick den snälla gumman,

som var sjelfva friden och försonligheten, gå och bära på ett så hiskligt namn — hon hade få behof och kände sig lycklig öfver att få dessa tillfredsställda. Det räckte till för både kaffe och snus, och gumman tyckte sig ha så innerligt godt på gamla dagar. Hon till och med tyckte det vara synd och skam, att barnen skulle sända henne pengar, ty de behöfde nog sjelfve sina slantar, om de skulle få någonting i verlden, mente hon. De hade inte fått mycket med sig hemifrån. Johanna, den yngsta, som var kelgri-sen och rest sist, hade fått mest, ity att hon erhållit sjelfva familjekloden — ett lapptäcke som var mors egna händers verk och mycket konstrikt, förutom att det var särdeles i ögonen fallande. Stina, stackarn, fick bara ett par smörgåsar och en ny, rödrutig bomullsschalett.

Gumman Kanon gick der och plockade ris till kaffevad och pysslade om sin kaffekittel af koppar och behöfde icke ha vidare världsliga omsorger utan hvila sig efter ett långt och mödosamt lif samt bereda sig till ett bättre så godt hon kunde med Märten Luthers huspostilla och den af konungen

år 1809 gillade och stadfästade psalmboken. För resten litade hon i det stycket på vår Herres faderliga godhet och att hon knogat så ärligt och samvetsgrant hon kunnat i sina dar, i synnerhet med potatisplockning.

Men hon var ändå ej riktigt nöjd. Det blir man ju för öfrigt aldrig här i lifvet. Gummans önskan var att ännu en gång få se något af sina barn. Intet enda af dem hade kommit tillbaka till den gamla stugan. Det hade gått dem alla så väl. Inne i djupet af hennes hjerta fans dock en önskan, att åtminstone ett af dem skulle hafva mött motgångar som varit för svåra och återvändt hem till stugans frid. Men när denna önskan blef förnimbar, förskräcktes gumman öfver sitt invärtes förderf och högg i med den längsta predikan i postillan och den längsta psalmen i psalmboken.

Men fast hon sjelf var så rädd för att tänka denna önskan, hade visst någon magt i vädret fått veta den, ty en vacker dag — nej, precis vacker var den då inte, ty snön yrde kring knuten på stugan och bildade höga drifvor vid trappan — kom Petter Johan hem igen. Men han var icke trött af lifvets strid. Långt derifrån. Han var tvärtom så glad och käck och lefnadslustig som salig Kanon i de dagar, då han vann den då för tiden icke gamla gummans hjerta och pryglade upp ett halft dusin af bygdens unga män, som åtrådde samma sak. Det var en helt annan Petter Johan än den linhåriga pojke som brukade stå så förlägen för folk och torka sig om näsan med venstra tröjarmen. "Har du inte mål i munnen, pojke?" brukade hon säga till honom. Nu hade han en röst, så den kunde lyfta taket, och pratade gjorde han — hvart tredje ord utländska — medan gumman satt med händerna

hopknäppta i knäet och lyssnade på honom med större andakt än till sjelfve prostén. Och den gamla själen satt och grät midt under det sonen gick fram och tillbaka på stugans golf och talade om de mest uppmuntrande saker. Det var märkvärdigt, ty gumman Kanon var annars ingen käring som tog till tårpåsarne.

Han hade helsningar från dem allesamman. Stina var gift med en farmare i Iowa, som hade egor, större än hela kyrksocknen; Karl Emanuel var prest; Erik Gustaf — nu skulle morsgumman inte bli ledsen utan komma ihåg, att far varit korporal vid Kronobergarne — Erik Gustaf hade stupat i spansk-amerikanska kriget på Cuba. sedan han blifvit befordrad till sergeant. Och Johanna — hon var gift med en amerikanare, som var mycket rik och afgudade sin fru. Lapptäcket hade hon ännu kvar.

När gumman hade hört dessa vemsblandade glädjenheter torkade hon sig i ena ögonvrån med förklädsnibben, tittade på Petter Johan och sade riktigt hjerterörande:

— Nu stannar du väl hos mig, Petter?

— Nej, ser du, morsgumman, det kan jag inte för business. Men du skall följa med mig till Amerika. Det är därför jag kommit.

— Te Amerikatt!? Ä' du alldeles sprittande tokig och vildgalen, pojke! Hvad skall det bli af stugan? Kon kunde jag kanske ta med mig — men stugan?

— Det blir nog bra med den saken, mente Petter Johan och såg efter hvad tiden led på det stora gulduret, hvars boett han sedan slöt i hop med en knäpp.

— — —

Det fick naturligtvis ske, som Petter Johan bestämde. Den gamla gumman gick omkring och grät en liten sqvätt här och der, en öfver grisen, en på sällig fars graf och ett par här och der mellan stenknubbarne på täppan, men när allt var undanstökadt, gjorde hon Petter Johan sällskap.

*

När mr P. J. Cannon, stödjande en hvithårig, halft vettskrämd och barnsligt tafatt gammal dam under armen, steg ut ur en Pullman-vagn vid en af jernvägsstationerna i Chicago, stod ett ekipage tillreds för honom. Detta förde dem båda så tyst och lätt på gummiringade hjul till ett fint brunstenshus i stadens fashionabla kvarter. Gummistackarn viste icke, om hon var lefvande eller död och kommit i paradis helt oförskyllande — om man undantager den trägna och samvetsgranna potatisplockningen.

Snart fick hon se alla sina barn, utom Erik Gustaf, och alla utvecklade de sin glans inför hennes halfskumma blick. Der kom Karl Emanuel, som alltid varit så trög i långkatekesen, nu i prestrock och såg både lärd och högtidlig ut. Der var Johanna, som nu hade ett så konstigt namn, att inte ens skolmästaren der hemma i byn skulle kunna stafva till det, fin som en bodmamsell — ja, ännu mycket, mycket finare. Slutligen kom en dag Stina. Hon var sig mest lik — käck och tilltagsen, som då hon lemnat hemmet, men dock med någonting påminnande om en riksdagsmansmor. Och hvad Petter Johan beträffade, så var han en riktig bjesse. Säkert var han rik som ett troll, trodde gumman. Det var visst en prinsessa han blifvit gift med, ty så såg hon ut, den unga dam som så vänligt pysslade om den gamla och

pratade med henne på ett språk som gjorde den stackars gumman yr i hufvudet.

Allt hade varit så skönt och bra, om hon bara känt igen dem riktigt. Det värsta var, att hon icke kände sig sjelf mera. Det dröjde icke länge, förr än hon började vantrifvas midt ibland all lyx och bekvämlighet och tillgifvenhet och omhuldande. Icke ens barnbarnens lek och joller förströdde henne mera. Hon kunde icke förstå ett ord de sade och hon kände sig så underligt främrad bland dem.

I hopp om, att hon kanske skulle trifvas bättre, förflyttades hon till sin dotter Stina på farmen i Iowa. Der blef det något bättre, men dock af kort varaktighet. Hemlängtan grep henne.

— Du har ju ingen hemma i Sverige, men här i Amerika har du ju oss alla. Det är märkvärdigt, att du inte trifs här. Jag längtar inte till Sverige alls, sade Stina.

— Jag är gammal, Stina, gammal. Jag kan inte vänja mig vid det här. Jag längtar till den lilla stugan.

— Ja, men här göra vi ju allt hvad vi kunna för dig, mor, invände dottern halft förtviflad.

— Det är just det. Jag har det för bra — och det är jag inte van vid. Och jag är för gammal. Amerika är för de unga.

— — —

Det hjälpte icke hvad man gjorde för henne. Hon tynade bort och dog.

Innan hon skildes hädan, talade hon så mycket konstigheter i ett slags svag yrsel. Bland annat önskade hon sig i himmeln en liten stuga sådan som den småländska backstugan med en liten potatistäppa utanför och att få gå och plocka ris till kaffevad och pyssla om

sin kaffekittel. Mera önskade hon icke, men om den gode Guden ville vara riktigt nådig och låta henne komma tillbaka till precis samma stuga, i samma kyrksocken, som den hon lemnat, och låta Kanon följa med dit, så vida icke han, liksom barnen, hade det så bra, att han föredrog att stanna,

der han var, så vore hon så innerligt tacksam.

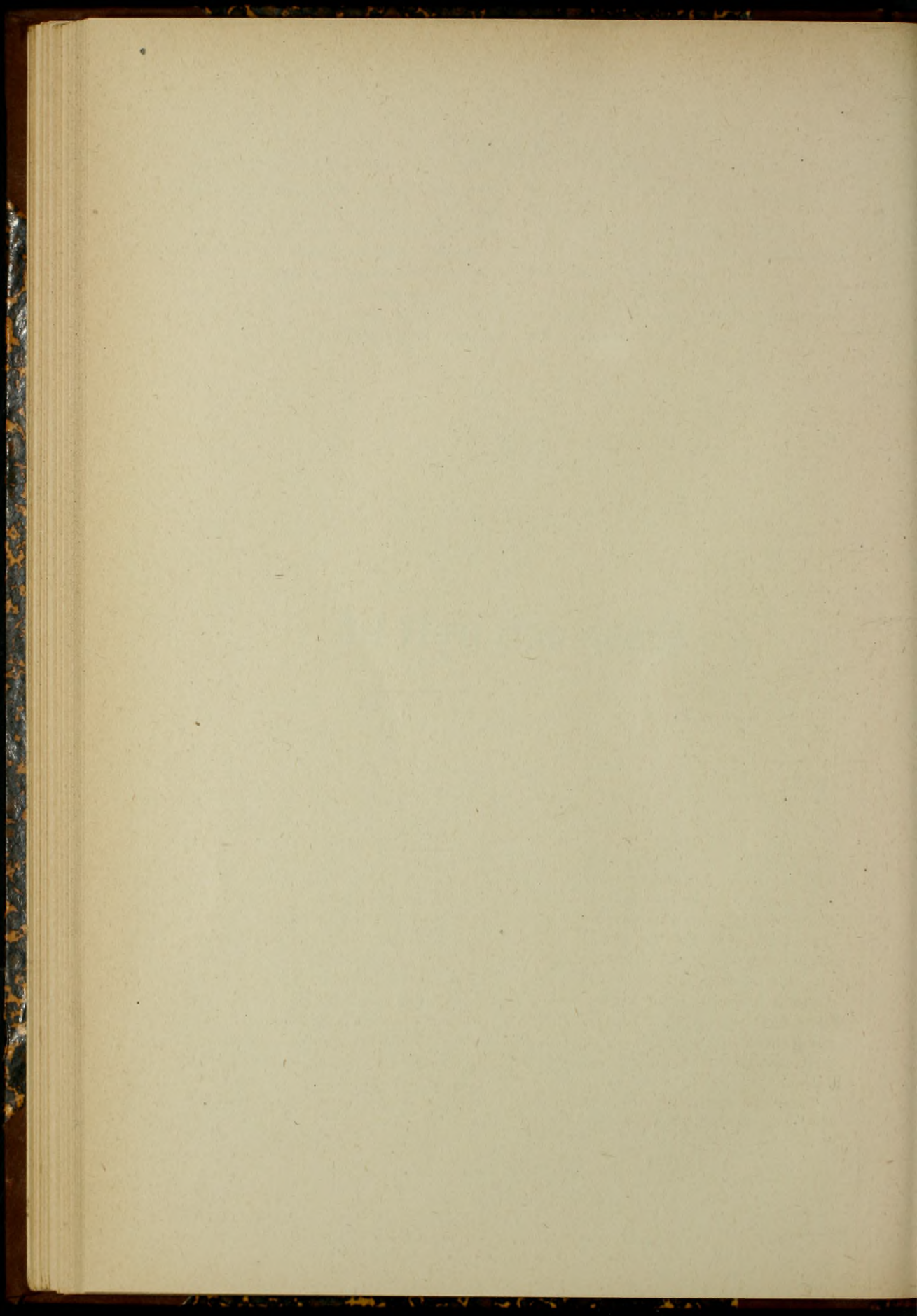
Om hon fick sin önskan uppfylld, veta vi icke. Men säkert är, att hon dog med ett förnöjdt leende.

Stackars gumman — hon var för gammal att omplanteras i annan jord än kyrkogårdens.

15

Påsk och nytt lif.

Påsk och nytt lif.

I "säck och aska" — elegant "tailor made sack" och hvitt puder, som förlänade åt välmejslade drag en önskad spirituel blekhet — hade damerna i de fashionabla kyrkorna uppsändt brinnande böner om vackert väder påskdagen.

De blefvo bönhörda. Solen strålade från molnfri himmel och dess värme blandade sig med kylan som utsvettades ur jorden. Det kändes, som då man nyss ätit "ice-cream" ute på en veranda en varm sommar dag.

Påskliljor och andra tidiga lökväxter hade sprungit upp ur kalljorden. Men träden stodo ännu som dystra, döds-påminnande skelett och hade ännu icke öppnat sina bruna knoppar. Grönskan hade icke spirat upp och täckt markens döda, neutrala färgton.

Dock låg det i hela naturen ett visst något, som tydde på, att stenen blifvit vältrad från grafven — att den ständigt återkommande uppståndelsen höll på att försiggå. Känslan af förgängelse hade vikit för hoppet och medvetandet om den eviga pånyttfödelser.

Templens spiror tycktes sträcka sig högre än vanligt i den blårena luften

och de förgyllda korsen på katolska katedralerna utstrålade ett bländande skimmer. Här och der ur en öppen ruta på målade götiska fönster strömmade tonvågor ut från en musikmättad, parfymerad atmosfär. De voro ljusa, glada och konstfärgade, alldeles som de solstrålar som utifrån silade in genom fönstren, dämpade och omfärgade af glasmålningarne. — —

Den sköna klassiska musiken i de fashionabla kyrkorna hade tystnat. De stodo nu tomma med öppna dörrar och fönster och ångade ut parfym- och röksedoften.

På gatorna var det sol och lif och glädje och briljanta färger. Naturens skönaste skapelser hade slagit ut i blom — med konstens tillhjälp. Den breda boulevarden såg ut som en enda lång blomsterrabatt af de mest praktfulla exotiska växter. Det var damerna i sina lysande toaletter och förvillande mångfald af dyrbara hattar som representerade denna blomstring. Herrens voro som endast stödjestakar och spalierer åt denna blomsterprakt.

Vackert var det att se. Och det som lyser upp och förskönar vår verld bör man icke betrakta med ogillandets

mörka blickar. Att glädjas åt allt vackert i världen utan att ovilkorligen vilja ha det, kan vara lika sann lifsfilosofi som någon annan. Utan det sköna skulle världen vara ödslig och otreflig som en tom lada.

Den påskdagsparad, som just gick ut från den lilla anspråkslösa svenska träkyrkan vid en af stadens mindre fashionabla gator, var icke så mångfärgad och lysande som den på de breda boulevarderna. Men äfven den hade sin blomsterfägring — en som påminde om de små välskötta trädgårdarne kring pyntade stugor på landet, der löfkoja, reseda och lavendel i all blygsamhet sprida en förtjusande välukt och stora kejsarkronor prunka med en viss löjlig grannlåt.

Kejsarkronorna voro här icke många — om också mest i ögonen fallande — reseda och lavendel och blå viol så mycket talrikare.

Blå viol, ja!

Det påminde hon mest om och därför kunna vi kalla henne Viola, då vi icke veta, hvad hon heter — den nätta unga flickan med det blonda håret och de blå ögonen, som just nu steg ut ur kyrkans lilla vestibul.

Eftersom det var påskdag, hade hon ny hatt och eftersom hon hade ny hatt, är det icke mera än tillbörligt, att vi egna den en smula uppmärksamhet. Den hade nog icke kommit från Paris och var icke hvad de amerikanska damerna kalla en "skapelse", men den var smakfull, pikant och klädde henne obeskrifligt väl — hvilket till och med en af frälsningsarméns fula hufvudbonader skulle hafva gjort, ty hennes ansigte var så ungdomligt täckt.

Hatten var emellertid, som nämndt, smakfull och Viola hade sjelf förfär-

digat den, ty hon var en liten hatt-sömmerska.

När en ung man, som en stund stått väntande några steg från ingången, fick syn på den, lyfte han på sin, som var ett halft tum för stor på grund deraf att han, dagen till ära, hade låtit klippa sitt hår. Men sådana der småsaker se icke älskande blickar och det var med dylika Viola betraktade den helsande, som vi gerna kunna kalla Charlie, emedan det möjligen kan vara hans rätta namn.

Men hon såg, att han ätit ägg på morgonen och att han spilt äggula på den högfärgade halsduk, som han i dag bar för första gången. Och under det de så stodo och samtalade, stödda mot ett långt plank, afsides från det öfriga kyrkfolket och utan att bekymra sig om detta, tog hon upp sin lilla spetsprydd näsduk och torkade, omsorgsfullt och ömt och en smula blygt, bort fläcken.

Sedan slöto de sig till de sista i kyrkparaden som skred fram i solljuset, förtunnades och omsider blandade sig med andra folkströmmar, till dess den förlorade sin identitet bland den mängd af helgdagsklädt folk som var ute på påskdagen.

Charlie och Viola hade gått, till dess de kommo ut på den stora boulevarden, på hvars jemna, breda cementtrottoarer den fina världen — vare sig den varit i kyrkan eller ej — paraderade sakta och ståtligt fram och tillbaka eller åkte i öppna vagnar efter hästar med blänkande sidor, kråmande hållning och klingande silfverlänkar.

— Ack, den som vore rik! önskade Viola.

Charlie sade ingenting. Hennes önskan stack honom en smula, ty Charlie var långt ifrån rik. Han hade icke ens råd att gifta sig med Viola, som

han annars skulle ha velat redan för ett år sedan eller strax efter det de blifvit bekanta. Kanske det var blott tanken härfpå som framkallat Violas önskan, men Charlie tydde den på så sätt, att alla kvinnor — och, ty värr, äfven Viola — voro mammonsdyrkare och att hvar och en af dem önskade sig blifva eller hafva varit rikt gift, det allmännaste sätt, hvarpå de kunna förvärfva rikedomar. Det gjorde, att den unge mannen mulnade. Viola såg på honom och skrattade.

— Ser du, då behöfde vi inte gå och vänta längre, förklarade hon.

Det var således på det hon tänkte. Charlie klarnade igen.

Den glada värstämningen steg honom åt hufvudet. I kärlekens, glädjens och ungdomens berusning glömdes han den lugna beräkning som kännetecknar de invandrade, hvilka kommit hit i afsigt att lefva igenom hela lifvet här.

— Hvarför gå vi egentligen och vänta? Vi behöfva väl inte göra det. Andra ha börjat med ingenting och när vi...

— Älska hvarandra, Charlie... så... det tycker jag med, inföll Viola glad.

En elektrisk ström af sprittande lifsglädje genomlopp dem båda — tack vare den hopkopplade ledningen — och det lyste så vackert i bådass ögon.

— Till pingst, Viola? hviskade han, med den egendomliga susning i rösten som starkt svallande känslor åstadkomma.

— Ja, till pingst, svarade hon. Och se'n gingo de tysta en lång stund, till dess Viola plötsligt utbrast:

—Hvad det är härligt!

Hvad det var, som var härligt, förklarade hon icke närmare. Det var kanske allt, allt. Det gifves nemligen tillfällen i lifvet, då man tycker så.

*

Knopparne sprucko ut. Foglarne kommo med sin jublande, sorglösa sång. Naturen klädde sig i frisk jungfrufärging. Solen kyste henne allt varmare — varmare — varmare.

Och det blef sommar. Och det blef hetare — som passionerna i menskligt bröst. Och de varma vindpustarne kändes som het andedrägt på en rodande kind.

Och det blef höst och frukterna rundades och svälde och mognade. Och det, som blifvit sådt, skördades. Sedan kom regnet med stora, tunga droppar...

Och så blef det vinter och förgängelse och död. Och Guds englar höljde ett stort, hvitt täcke öfver alltsamman.

*

Det var påsk igen och damerna i de fashionabla kyrkorna hade som vanligt uppsändt brinnande böner om vackert påskväder, ty i år voro modisternas "skapelser" mera delikata än någonsin.

Men vare sig därför, att påsken kom ovanligt tidigt, eller emedan himlen icke ville vara damerna nådig eller af någon annan orsak — alltnog, påskdags morgon randades kall, blåsig och mulen och atmosfären var tung, antingen af att det var regn i luften eller af de många qvinnotårarne som götos.

Qvinnotårar på påskdags morgon...

Ja, i ett litet torftigt möbleradt rum satt en ung qvinna och grät. Det var icke därför, att hon ej kunde gå ut och visa sin nya hatt. Hon hade ingen ny hatt att visa.

Och när hon grät, föllo hennes tårar ned på ett litet täcke som omslöt en späd varelse, hvilken sof som oskulden och log i sömnen.

Modern grät och barnet log...

Barnet drömde och modern mindes.

Det var sorgsna minnen och dock sträckte de sig icke öfver en längre tidrymd än från påsk till påsk igen — från en solig, varm, glädjeric påskdag till en kall, dyster, sorgsen. De hade felat — felat i kärlek... Men var det då ett så stort brott mot naturen, att naturens herre skulle slå honom, den hon älskat... slå ihjel honom på stället endast fjorton dagar före pingst, då felet skulle rättas och kyrkans välsignelse blandas med mensklig hänryckning? Hade han blott lefvat några timmar... endast en... och varit vid sans — ja, då viste hon nog, hvad han hade gjort. Men vid en oformlig, sönderkrossad massa af kött och blod kunde hon icke blifva vigd — och så fick hon gå som en brottsling med skammen. Det hjälpte icke, att en känsla inom henne hviskade så tröstande — det var nog en engels röst — att de ändå vore vigda vid hvarandra inför en högre magt. Men det ville icke menniskorna och allra minst den högre magtens ombud bland dem gå in på. Hon var fallen, som bladet faller från trädet om hösten och trampas under fötterna.

Det kom sjukdom, elände, nöd. Det var straff, sades det. Ja, det var nog så. Det är märkvärdigt, hur rättvisan — både den gudomliga och den menskliga — klår efter de arma, de svaga och försvarslösa.

Och hon — hon kunde icke göra annat än taga mot slagen, tåga och lida — lida — lida, tills det tog slut. Men det tycktes aldrig vilja göra det. Hon var så svag — hade alltid varit det —

att icke ens förtviflan kunde ge henne styrka nog att sjelf sluta det... eller var det måhända en annan magt än den der hjertlösa, hämnande rättvisan som höll hennes händer, så att de icke tillfogade henne sjelf och barnet något ondt? Hon sjönk ned på knä vid den lilla bädden, knäpte ihop händerna och bad brinnande böner. Det blonda håret svallade löst och dolde hennes ansigte. En liten hand grep det och kröp ned deri som en ofjädrad fogelunge i dunklädt bo.

Klockorna ringde derute...

— — —

På eftermiddagen bröt solen helt plötsligt fram. Men det skedde egentligen icke därför, att damerna ändå skulle kunna paradera i sina vårtoaletter och göra hvarandra afundsjuka med sina påskhattar.

Det skedde till ett tecken af uppståndelsen och det nya lifvet. Men det viste ingen.

Icke ens viste man, när eller af hvad orsak den stackärs hattsömmerskan dött. Man endast undrade öfver att barnet icke var vådaqväft. Stackärs liten, kunde icke den ha fått följa modern? Hvad glädje i lifvet skulle den få?

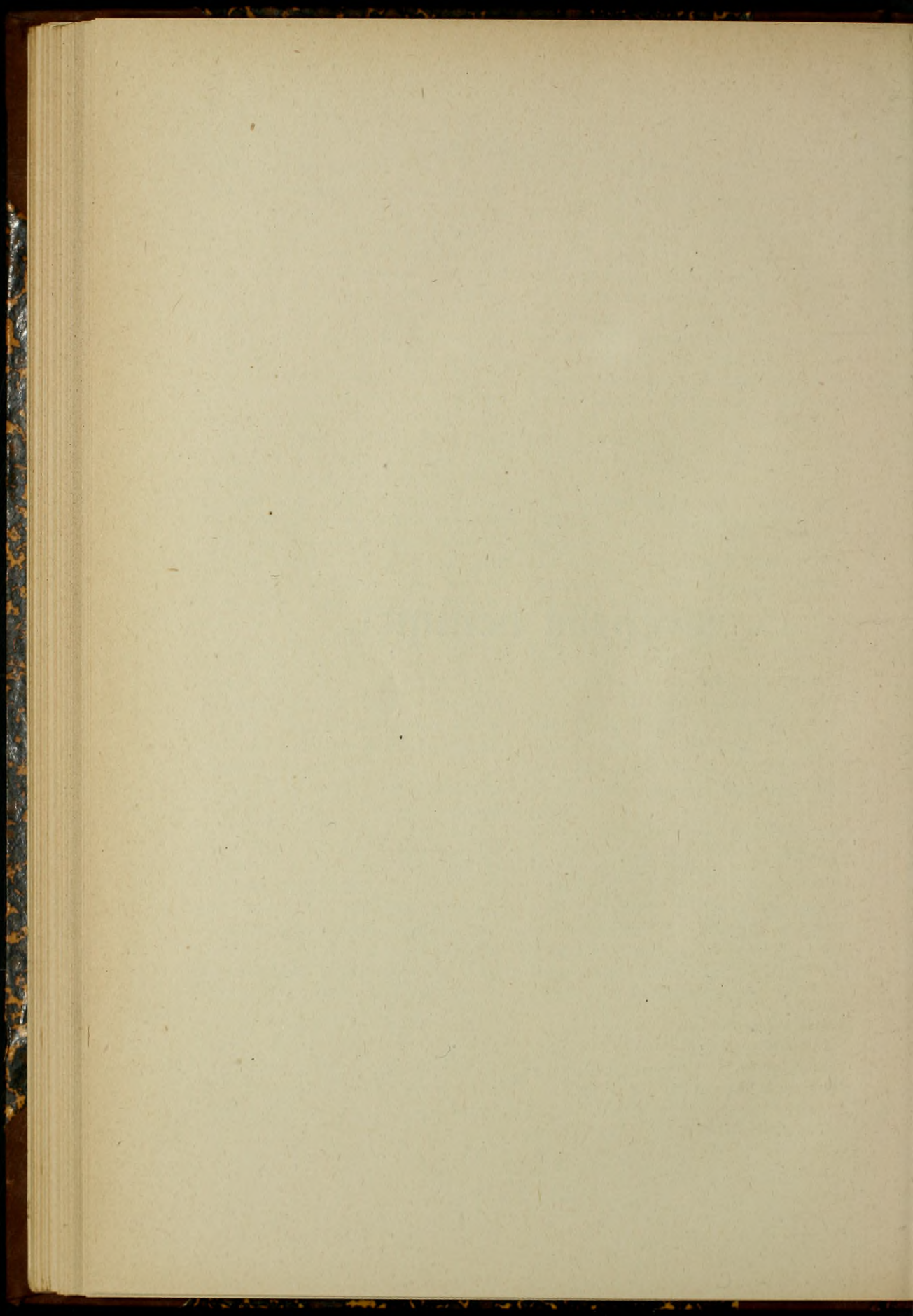
Men icke heller detta kunde man veta, ty äfven lifvet här är en ständigt återkommande förnyelse.

Den döda bars bort.

Så slutade det — eller kanske rättare började det, ty vid påsk, om icke annars ledes tanken gerna till uppståndelse, pånyttfödelse och ett annat lif i stället för det förgångna.

“Svenska hemmet.”

“Svenska hemmet.”

Smäländingen Lars Petter Petterson kastade spaden, med hvilken han dittills förtjenat sitt dagliga bröd och en liten nätt summa derutöfver, skaffade sig en krogrörelse, band ett hvitt förkläde framför sig och gick sedan i skjortärmarne och utminuterade ett slags whiskey, som ovilkorligen skulle hafva dödat hans kundkrets på fläcken, om icke denna bestått af riktigt hårdade naturer.

Den lilla staden, der hans krog befann sig, låg midt i stråkvägen för de många som mot vintern begåfv sig upp att söka arbete i skogarne kring de stora sjöarne och om våren kommo derifrån, fulla af pengar och ohyra i sina mångfärgade filtkläder. Den låg också lämpligt för en mängd jernvägsarbetare, som hvarje sommar höllo på med någon liten bibana, eftersom skogsafverkningen framsked.

Lawrence P. Peterson — som han kallade sig på skylten i stället för Lars Pettor Pettor Sån, som det stod på den blåmålade kistan, han medfört från gamla landet — räknade bland sina flesta och bästa kunder svenskar, ty de arbetade ordentligt och söpo ordentligt upp sin förtjenst. För deras skull

kallade han sin krog på ena fönstret “Svenska hemmet” och på det andra “The Swedish Home”, hvilka båda uttryck ju betyda aldeles det samma eller i detta fall rakt ingenting. Ty man får väl icke föreställa sig ett svenskt hem som en liten smutsig krogsylta med sågspån och spottpladaskor på golvet, fylld af frän tobaksrök och bierdunst samt möblerad med en nerspild disk och en hög tunnor.

Dock var det kanske icke så orimligt, ty många af skogs- och jernvägsarbetarne — dugtiga, hederliga karlar för resten, hvilkas enda svaghet var att ta sig ett långrus, när de kommo åt det — voro som hemma här, så länge pengarne räckte. De hade varit nödtvungna absolutister i flere månader och det var detta, mera än något annat, som gjorde dem så omätliga. Och då skogslägrer brutits upp, voro de faktiskt hemlösa. Så mycket bättre för “slägtingen” Peterson i “Svenska Hemmet” att få dem till sig.

Han höll ordning i sitt “hem”. Ingen fick stanna derinne, sedan pengarne tagit slut utan måste ge rum åt andra. Det var en regel som strängt genomfördes och noga respekterades.

Det föll ingen in, utom möjligen en och annan nykomling, att taga anstöt af att han blifvit utkörd, när han var pank, och för den skull icke återkomma, när han åter var stadd vid kassa.

För öfrigt hade Peterson intet anseende till personen men väl till omständigheterna. När något nytt ansigte uppenbarade sig utanför disken, frågade han alltid:

— Hvarifrån kommer du och hvart ska' du hän?

Blef då svaret:

— Jag kommer från Chicago och ämnar mig till skogen, då genmälde Peterson likgiltigt, under det han med en smutsig trasa torkade framför en annan kund:

— Ja, der förtjenar man bra med pengar. Titta in, när du kommer te-baks.

Lät det deremot:

— Jag kommer från rärlråden, men jag har inte fått min på än, för jag qvitta, då tog Peterson fram snusdosan och sa':

— Ska det vara en pris?

Kom rallaren från jernvägen med "på", då bjöds ett glas bier. Men var det en som kom från skogen och såg ut att ha legat der en längre tid, då sken Petersons rödblommiga ansigte och hans små ögon tindrade under de halmgula ögonbrynen.

— Då ska' de' väl va' en syp? sa' han.

En dylik gästfrihet kunde ingen skogens son motstå och när han tömt suppen, vaknade med ens hos honom den svenska storsintheten och spenderingslusten som bjöd honom att bestå öfver lag. Så började långfyllan som slöt med att skogsmenniskan vaknade, sjuk, olustig och sjelfföraktande, på någon mjuk sophög. Kraflade han sig sedan tillbaka till "Svenska hemmet", kunde

det hända, om han der nedlagt en större summa pengar, att han fick en drag-nagel att "fixa upp" sig med, ty Peterson ville icke vara oäfvnen.

— Man är väl menniska fast man är "saloon-keepare", plögade han säga.

Mr Petersons verksamhet välsignades i rik mätto och han blef med tiden ganska förmögen karl, ty han hvarken söp upp sin förtjenst eller på annat sätt förskingrade den. Allt gick honom väl i hand. En ovanlig tur hade han. Till och med när han råkade begå någon dumhet, hvilket dock sällan hände, var det som om en skyddande magt stått honom bi och hjälpt honom ur klämman. Så t. ex. gifte han sig, men knapt hade han hunnit riktigt ångra detta förhastade steg, förrän hans hustru rymde med en kypare, som han ändock tänkt afskeda en af dagarne.

Sjelf förklarade Peterson, att denna bondtur berodde på, att han var småländig.

Det fans emellertid tillfällen, då han kände, att han icke var så aktad, som han efter sina förmögenhetsvilkor borde vara, och det förargade honom att se personer, som "inte gjort det så bra" som han, intaga en ställning bland landsmännen, som han sjelf icke kunde nå. Då tänkte han sälja sin krog, flytta till något annat ställe, skänka ett par hundra till en kyrka och slå sig på en mindre öppen affär.

Men då frestelsen blef allt för stark, förnam han en inre röst som sade helt tydligt:

— Det är pengar i "liquor".

Och därför stannade han i sin lilla nedrökta, nedspottade kroghåla och blandade sig icke i den stora, syndiga världens hvirfvel. Det var anspråkslöshet, och anspråkslöshet är en dygd, hvilken som sådan borde belö-

nas. Men de magter som hade dygdens belöning om hand behöfde icke alls göra sig besvär, ty Peterson drog sjelf försorg om den saken. Lyckades det icke riktigt bra med suparne, spelade han kort och gjorde detta med så mycken framgång, att det blef många dygders lön i hans kassa.

En dag erinrade han sig, att han hade en fattig systerdotter i Sverige. Henne beslöt han taga till Amerika. Ginge hon någorlunda an, skulle hon få en fin uppfostran och om möjligt bli gift med en prest. På så sätt hoppades han kunna krångla sig in i himmelriket, dit ju en småländig hör.

Systerdottern eftersändes och kom. Hon visade sig vara en ungmö på nitton år, vacker, naiv, oskyldig.

Mr Peterson hade en tid spekulerat på att skaffa sig en ny, förgylld skylt till sin krog. Men den idén gaf han nu på båten. Systerdottern var den bästa skylten af alla och dertill af äkta guld, tycktes. Det kunde nu, för affärens skull, icke bli tal om någon fin uppfostran.

Men snart varseblef mr Peterson till sin förargelse, att han blifvit kuggad. Systerdottern Anna var icke så lifvad och glad som i början och kunderna brydde hon sig icke alls om. Hon skötte om huset ordentligt för morbrodern, men annars satt hon mest inne på sin kammare och grät. På krogen sattē hon icke sin fot.

En mörk, ruskig afton kom ett sällskap arbetare ned från skogen och helsade på i “Svenska hemmet”. Bland dem var Olle Björn, en storgväxt, bredaxlad ung man som gick och gälde som okrönt kung i skogen. Han kontrasterade skarpt mot sitt sällskap, trots det han var klädd som de andra i brokig mackinaw-drägt och långa röda ullstrumpor som räckte ofvan knä-

na och sutto utanpå som ett par storstöflar. Hans raka hållning och smidiga rörelser tycktes antyda, att han icke var någon kroppsarbetare, men ingen viste honom vara något annat. Sak samma — Olle Björn med det ungdomliga, skägglösa ansigtet och den atletiska figuren var både omtyckt och fruktad i skogslägren, och det något beherskande, befallande sätt han af naturen egde framträdde förstoradt derigenom, att de, som befunno sig i hans närhet, instinktlikt underordnade sig och kröpo ihop.

Mr Peterson var icke synnerligen förtjust i Olle Björn, ty dels söp denne icke — drack på sin höjd några glas bier och det var i mr Petersons ögon detsamma som helnykterhet — dels hade han en gång handskats hårdhänt med mr Peterson, när denne skulle taga pengarne “i förvar” åt en dödfull skogsbuse, som ej kunde taga vara på sig sjelf, än mindre på sina pengar.

Sällskapet fylde “Svenska Hemmet” med tobaksrök, spottfläckar och mustigheter. Björn satt med ett par kamrater i ett inre rum. Det led allt senare på qvällen. Ruskvädret rasade der ute i beckmörkret.

Björn reste sig upp och gick bort till en baddörr, som han öppnade.

— Fy sjutton sådant otäckt väder! Och här skall man sitta inestängd i denna håla! Nej, gossar, jag ger mig ut, om det så haglade kanonkulor och blåste blizzard. Är det någon som går med?

I detsamma hördes ett genomträngande qvinnoskrik åtföljdt af ett förfärligt oväsen, glas som slogs sönder och — så ännu ett qvinnoskrik.

I blinken var Björn, utan mössa, ute i mörkret...

Mattgult sken det ut genom ett fönster och belysfe en qvinlig gestalt som

låg hopsjunken i en pöl af snösörja. Björn skyndade att taga upp henne. Hon rörde sig och qved.

Men när han skulle bära henne in i huset och kom på de tre söndriga trätrappstegen som ledde till bakhörelsen, fick hon plötsligt lif och medvetande, spjernade häftigt emot och satte båda händerna mot dörrposten.

— Nej! nej! Icke dit! Icke dit in! Om ni är en barmhertig människa, tag mig härifrån... bort, bort härifrån!

Och så sjönk hon i hop till en viljelös massa igen.

Björn viste nu icke, hvart han skulle ta vägen med sin börda. Skulle han gå till den svenske pastorn eller någon annan människa, som kunde antagas hysa någorlunda medlidsamma känslor?

Men — —

— Dj—a människor!... Ett slags vanvettigt raseri bemäktigade sig honom. I skogen ville han söka skydd. Han viste, hvar blockhusen från ett nyligen utrymdt skogsläger funnos. Dit sträfvade han med sin börda, under det regn och isslagg piskade honom i ansigtet, så länge han befann sig i det öppna. Inne i skogens djup var det lugnt, tyst, säkert.

När han kom fram till blockhuset, dit han blifvit ledd af en bred körväg, satte han flickan, som nu åter qvicknat till, på en bänk, strök eld på en tändsticka och fick fatt på några stiekor. Den gamla, rostiga kaminen stod kvar. Han började elda i denna, bröt sönder en af de fasta bänkarne och ökade dermed brasan, som nu började värma och lysa.

Flickan satt och stirrade på elden, som återsken i hennes uppspärrade ögon. Men den muntert flammande lågan kunde icke förtaga det uttryck

af fasa och förskräckelse som speglade sig i hennes blick.

Björn var förlägen. Han grymtade flere gånger, innan han fick mod att tala. Slutligen sade han:

— Ni skall inte vara rädd för mig. Jag är inte så farlig som jag ser busaktig ut. Ni ville icke, att jag skulle bära er in till Petersons och jag viste icke, hvart jag skulle taga er. Så kom jag att tänka på det här blockhuset... Det är ett förskräckligt väder i natt, och det är bäst ni stannar här... Ni är väl inte rädd för mig?

I stället för svar började hon gråta häftigt.

Det knäckte Björn. Qvinnor voro för skogsmannen någonting främmande och en gråtande qvinna någonting alldeles nytt. Han viste icke alls, hur han skulle bära sig åt.

— Jag vill er ingenting illa, stammade han. Mitt namn är Olle Björn.

Det var den enda försäkran om sin ärliga afsigt, han kunde komma fram med.

Emellertid lugnade sig flickan. Hennes qvinliga instinkt mätte ha sagt henne, att hon hade med en ovanligt hederlig karl att göra. Medan Björn gick och snokade upp stockar att underhålla elden med, satte hon sig på en tomlår framför kaminen, så att hennes kläder skulle torka.

— Var det någon, som ville göra er något illa der nere? frågade slutligen Björn i nästan ödmjuk ton.

— Ja... en karl... han var drucken... kom in till mig...

— Hvem var det? frågade Björn tvärt.

— Jag vet inte... Men jag vill inte stanna der nere hos min morbror... Ack, om jag aldrig kommit hit!

Ju mera de samtalade, desto mera försvann flickans fruktan för Björn.

Hon berättade honom allt om sig sjelf och det allra märkvärdigaste var, att Björn narrades till att tala om sin lefnadshistoria, hvilket aldrig händt. Den var så pass intressant, att flickan af qvinlig nyfikenhet — och kanske äfven qvinligt deltagande — glömde sin belägenhet och lyssnade. Och omsider fattade hon så stort förtroende för Björn, att hon lät denne bädda ner sig i mjuk mossor som fans i en bunk, der hon somnade som ett barn i sin moders famn...

Björn pysslade om elden i kaminen och gick sedan ut.

I ett skjul utanför, mörkt och kallt, höll han vakt som en trogen gårdshund — nej, som en sagans ädle ridare öfver en sofvande prinsessa — till dagbräckningen. Och när flickan vaknade och varit uppe en stund, återkom han med filter, en besynnerlig blandning af manliga och qvinliga klädespersedlar och kaffe, som han med van hand tillredde.

Anna var nu till och med munter...

Snart kom emellertid frågan, hvart hon skulle taga vägen. Till “Svenska hemmet” ville hon icke, det var bestämdt. Och någon annan tillflyktsort viste hon icke af. Saken började se kinkig ut. Björn ref sig i hufvudet

och försökte finna en lösning på frågan.

— Jag skulle vilja vara död, utbrast då Anna.

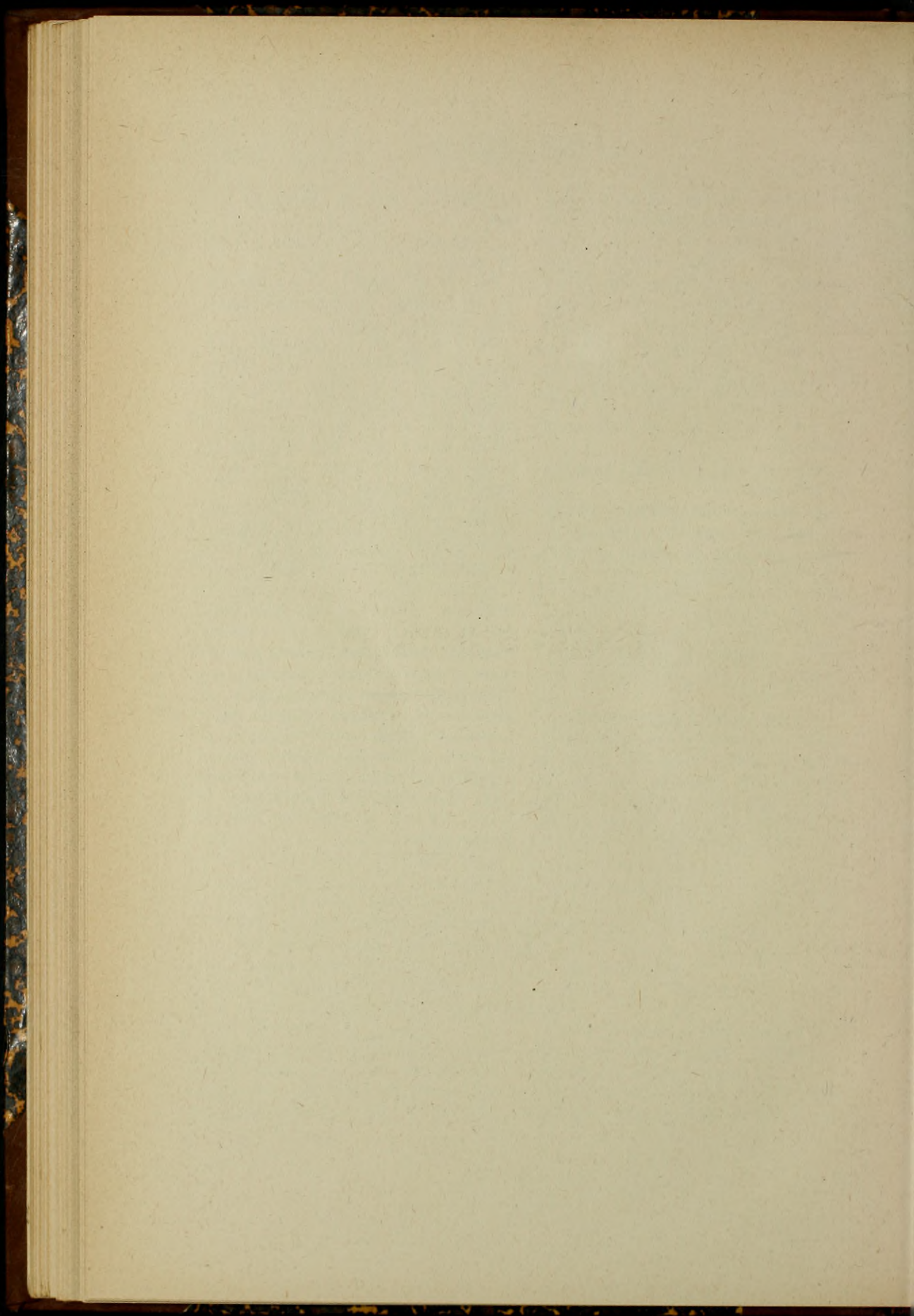
Det var en lösning — men den var allt för tragisk. Björn fann emellertid helt plötsligt en annan.

Det gick ej lätt att framställa den, men så småningom lyckades flickan förstå, hvad han mente. Det gälde nemligen äktenskap, efter hvars ingående Björn skulle gå åt skogen och lemna Anna i fred. När han inte afhöordes på en tid, kunde hon få skilsmessa. En mycket bra plan!

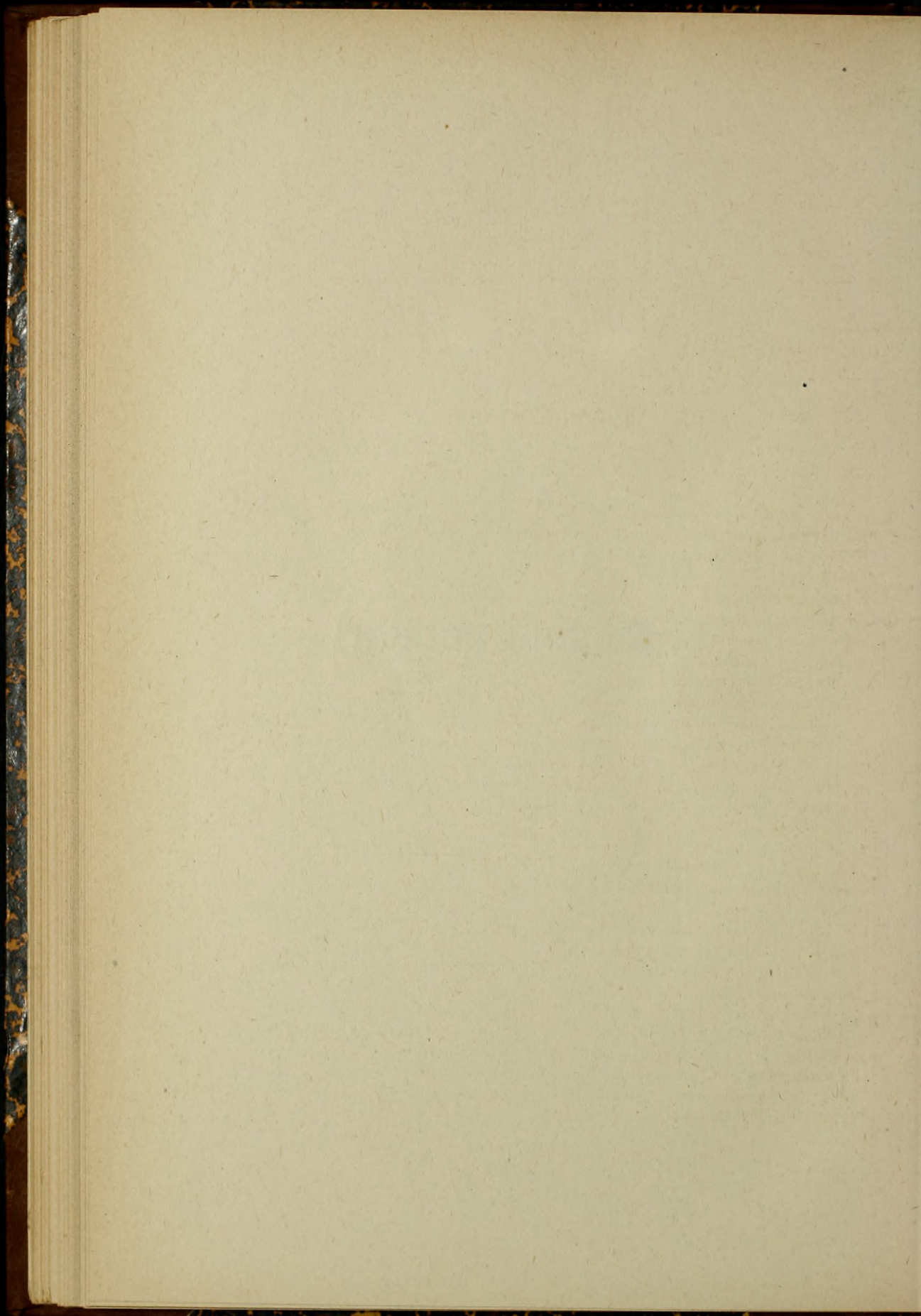
Den utfördes också men icke alldes så, som den ursprungligen uppgjordes. Redan samma dag uttog Björn äktenskapstillstånd och vigseln förrätades strax derpå. Men Björn gick ej åt skogen. Sedan han hemtat sin mössa och Annas saker från “Svenska hemmet”, företog han i stället med sin unga maka, som med undantag af en lindrig snufva, var kry och munter och glad som trots någon brud, en bröllopsresa till Minneapolis, der de slogo sig ned och lefde lika lyckligt som de menniskor, hvilka drömt kärlekens unga dröm i ljumma Juniqvällar.

Och deras svenska hem var ett riktigt sådant.

13
Digans pengar.

Pigans pengar.

Anna Svenson var en dugtig flicka. . ja, det måste en fattig, ensam främlingsflicka vara, annars går det icke väl för henne.

Den amerikanska frun hade tagit henne som nykommen, därför att hon såg dugtig ut, och omdömet förblef framgent det samma:

— Anna är en dugtig flicka.

Den första veckolönen var icke stor. Tre tunga silfverdollar lades i den lilla rödsvullna, arbetsamma handen, men Annas blå ögon tindrade af glädje, när hon stoppade dessa penningar i sin portmonnä, hvilken sedan omsorgsfullt inlöstes i byrålådan. Tre silfverdollar, förtjenta under en veckas ärligt, tråget arbete, äro mera värda än en hög guld, som kostar samvetsförebråelser.

— Nu skall Anna taga vara på sina pengar och sätta dem i banken, förmanade frun, som i olikhet med de flesta amerikanska fruar ansåg sig böra taga en viss vård om sin tjänstflicka.

Denna förmaning var dock alldeles obehöflig i fråga om Anna. Uppvuxen i fattigdomen och, om icke precis utkörd, så åtminstone utsläpt ur det öfverfyllda föräldrahemmet dagen ef-

ter sin konfirmation, hade hon lärt känna arbetets och penningens värde.

Hon hade nyss fyllt tjugu år, när hon kom hit till Amerika. Frisk, hurtig och arbetsam var hon och på den plats, der hon strax efter sin ankomst började tjensten, qvarstod hon. De tre silfverdollarne ökades ända till fem med tiden och hon sparade allt jemt. Hvad hon framför allt ville hafva hopsparadt, var en summa, stor nog för en hederlig begrafning — en något besynnerlig idé för en ung, frisk, dugtig flicka, men enligt Annas eget påstående hade mer än en ensam svensk tjänstflicka den samma.

Året efter sin ankomst till Amerika fick hon underrättelse, att hennes hjertanskär och läskamrat gift sig, och sedan dess tänkte hon också sjelf på att någon gång blifva maka åt en hygglig, ordentlig arbetare, om en sådan råkade i hennes väg och ville ha henne. Men hon var icke allt för säker på den saken. Hon såg ingenting vidare ut för världen. Derigenom hade hon undgått många frestelser, men skulle kanske också af samma skäl gå miste om lifvets lycka.

Tiden gick och Anna hann öfver trettioalet. Hon blef icke vackrare, men helsa och friskt humör i förening gånge henne ett hull som gjorde, att hon mera liknade en matrona än en ungmö — gammal ungmö till och med. Någon hygglig, ordentlig arbetare hade hon icke fått — dem hade unga, slarfviga, slamsiga, men vackra flickor dansat bort med, innan de fingo tillfälle att lära känna Anna.

Pengarne hade ökats och slutsumman i tienstflickans sparbanksbok var stor nog både för bröllop, barnsöl och begrafning ett par gånger om.

Det hade nu blifvit allmänna omdömet om Anna bland hennes kamrater, att hon icke hade några giftasgriller i sin håg. Men man kan aldrig vara säker på en kvinna i det fallet — och lika litet på en man, hvad det beträffar. Och äro icke giftasgriller för öfrigt naturens röst, en uppmaning att lyda dess lagar?

Det kan antagas, att ju mera Anna syntes tillfreds med sitt lif, desto mera längtade hon i sitt innersta efter kvinnans egentliga lifsuppgift, som icke är att vara tienstflicka. Kanske hon icke sjelf förstod det utan trodde det vara något annat, som förorsakade hennes hjerteoro. Man kan icke begära, att en stackars tienstflicka skall kunna analysera de hemlighetsfulla krafter, som verka så väl inom henne som hos den bildade kulturdamen.

Han kom slutligen — en knipslug karl, som viste, att den sträfsamma tienstflickan hade hopsparade pengar i banken. Han kom som agent för en religiös tidning, ett organ för samma sekt, som Anna sedan en tid tillbaka tillhörde, och han såg så hygglig ut, hvarjemte han talade så vackert och blandade litet af Guds ord bland sina egna utan att därför vara tungsint

pietistisk. Tvärtom var han riktigt glad och uppmuntrande. Naturligtvis prenumererade Anna på tidningen och bjöd honom äfven på kaffe med smakliga sockerkringlor.

Fastän hon visst icke var lättrogen gentemot okända manspersoner, tvekade hon icke ett ögonblick att antaga hans vänliga inbjudning att i hans sällskap gå till kyrkan på qvällen, då det skulle vara kaffefest i undervånigen. Han hade ett vinnande, förtroendeingifvande sätt och var ju dessutom religiös och — detta framför allt annat — tillhörde samma sekt som hon. Hade han varit metodist... ja, då hade det kanske varit en annan sak.

Snellman — så hette Annas nya bekantskap — smed, medan jernet var varmt. Det dröjde icke länge, innan vänskapen blef så innerlig, att den utan vidare kunde kallas kärlek, men huruvida det skulle ha blifvit något formligt frieri, om icke Anna varit den hon var, det var svårt att säga.

En qväll, när Snellman följt henne hem från något möte — kaffefest eller bönemöte — i kyrkan och han, efter vanligheten på senare tiden, blef inbjuden i köket, der han pratade bort en stund — men aldrig trakterades med annat än möjligen ett glas vatten — ville han ta Anna om lifvet och sätta henne i knäet. En rodnad, som icke egentligen var harmens, steg upp på hennes kinder, men hennes känsla hölls i tyglarne af det praktiska förståndet, som hvar och en ensam tienstflicka, hon må vara hur dugtig som helst, måste ha, om det skall gå henne väl.

— Hvad är det ni menar, mr Snellman, frågade hon på ett bestämt och rättframt sätt.

Nu måste det krypa fram — och det var nog, hvad Anna ville. Från den

stunden voro de förlofvade och Anna tog saken från den praktiska sidan. Helst hade hon kanske sett, att Snellman varit en hygglig, ordentlig arbetare, men att en man är en smula herrekarl, vore det också blott till en fjerdedel eller så, har aldrig verkat motbjudande på en tjänstflickas hjerta. Att inga besparingar funnos och att inkomsterna voro ganska obestämda, utgjorde emellertid skäl för betänksamheter. Men Anna kom att tänka på sina trettio år, hur hon såg ut i spegeln — den som fans i pigkamma- ren var en af det billigaste slaget, som ej var slipad nog att smickra — samt på den märkliga hjerteoro, hon förnummit, sedan hon blef bekant med Snellman. Detta gjorde, att hon icke ansåg sig kunna afslå hans frieri eller be honom vänta med svaret. För koketteri var hon för ärlig. Hennes svar blef jakande.

Efter detta kom det någonting jublande i hjertat på henne. Försigtig- heten, som hämmat njutandet af lifs- lyckan, fick krypa in igen. Den som- nade visst, ty den visade sig icke ens, när Snellman, mycket finkänsligt och taktfullt, öfvertalade Anna att lemna honom sina besparingar för att börja en affär med.

Sedan fick hon aldrig återse honom. Han gick till en annan flicka, som var yngre och vackrare men som ej spa- rat i hop några pengar, emedan hon

ansåg det icke behövas, ty mer än en skulle vara villig att försörja henne. Hon var icke tjänstflicka. Snellman och hon begåfvo sig långt bort någon- städes i det okända, der de njöto af stulen lycka, liksom folk njuter af hvad tjufgods som helst, derest ingen upptäcker det och Nemesis är bara en myt.

Anna sörjde. Om det var efter sina pengar eller efter Snellman, är något som ingen med säkerhet kan afgöra. Qvinnor äro outgrundliga och tjänst- flickor icke mindre än någon annan. Men hennes kamrater tisslade och fnittrade.

Anna blef snart derefter sjuk, kom på hospitalet och dog. En hederlig be- grafning, sådan hon tänkt sig, fick hon ej, ty hon hade inga pengar. Det var för sent.

Hon önskade också, att hon hade dött litet förr.

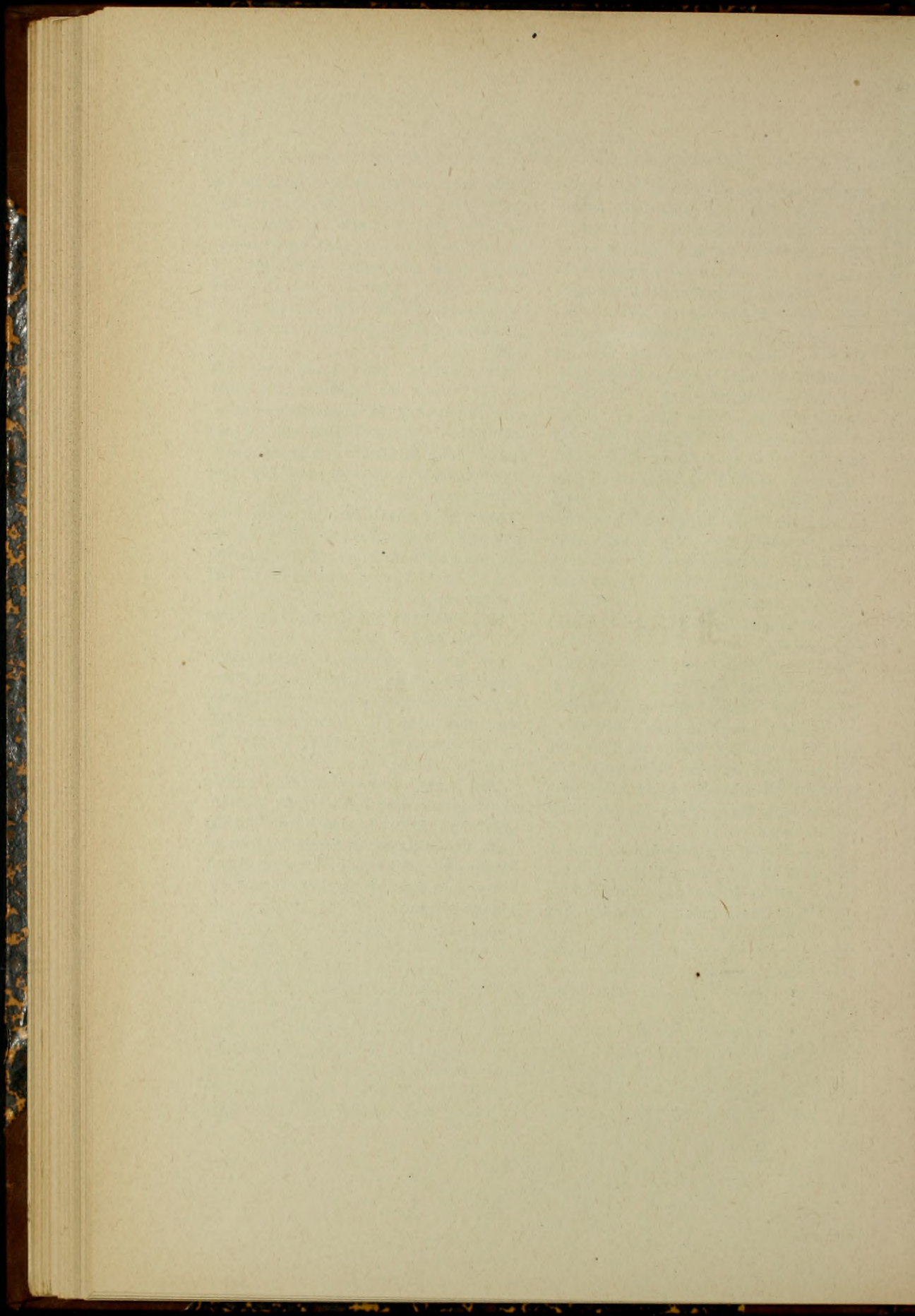
Om pigans pengar — med ärligt, sträfsamt arbete förtjenta, med försä- kelse hopsparade och, som det syntes, med obetänksamhet förlorade — blef- vo till någon välsignelse, är mer än man kan gissa.

Men Annas kamrater, som tisslade och fnissade, fingo sitt straff, ty mån- ga af dem förlorade sina hårdt förvärf- vade och aktsamt sparade styfrar på samma eller liknande sätt som Anna.

Ty man har ej mycken försyn för pigans pengar.

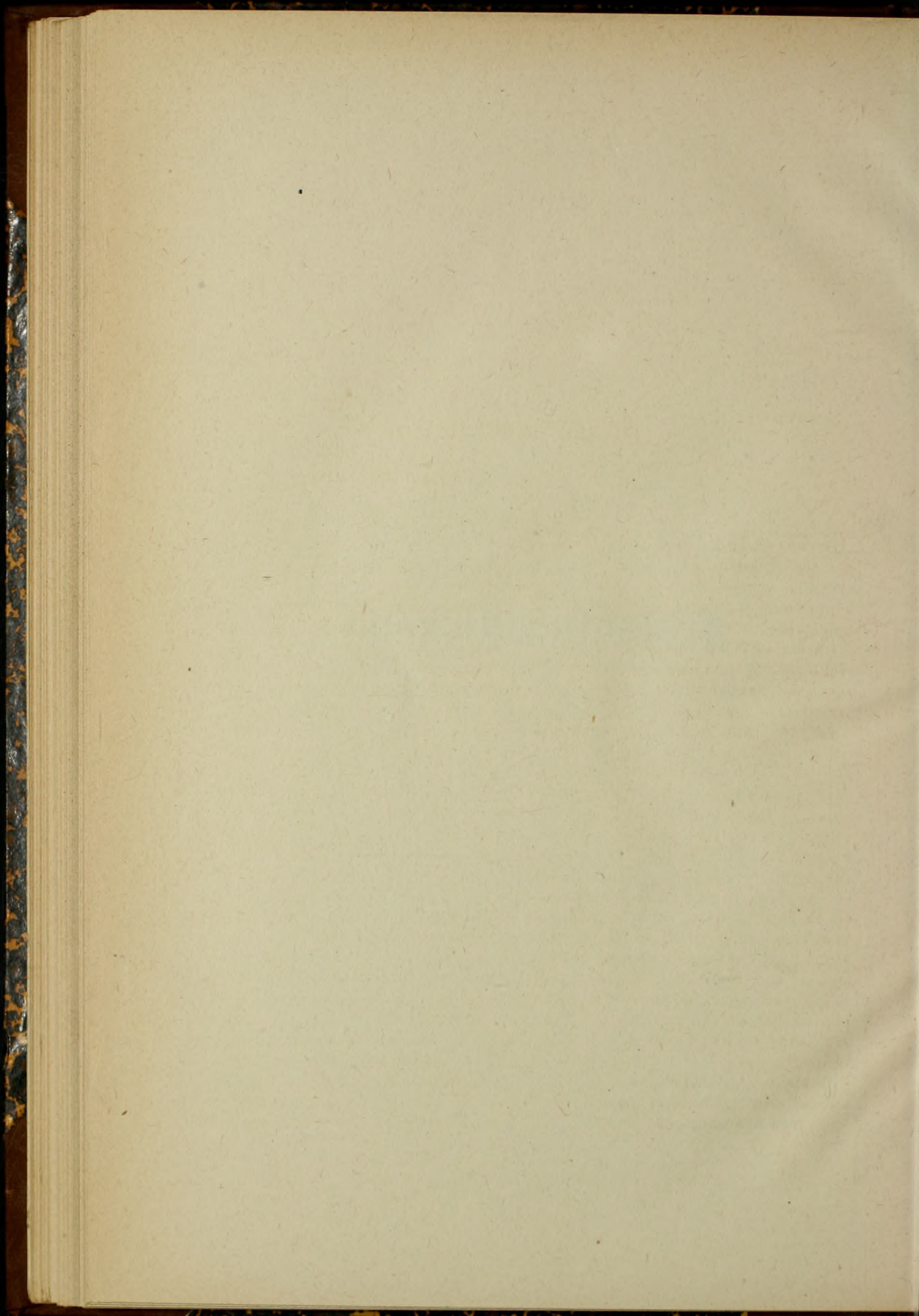

13

Jfrälsningsflickan.

Frälsningsflickan.

Det var omöjligt att gå förbi... Hennes bleka, allvarliga ansigte med de sjäfulla ögonen var så sympatiskt; hennes mjuka, böjliga stämma var så fängslande.

I krets omkring henne stod en liten trupp af frälsningsarmén — som nu gerna kan räknas till världens stående arméer.

En stor, lång grofknotig karl, en typisk bonddräng, höll arméns fana; en annan ett något urblekt stjernbänér. Af de öfriga — omkring ett halft dussin — hade de flesta hvar sitt musikinstrument. Ett af dessa var en dragharmonika. Förutom henne, som stod midt i ringen, funnos två qvinnor, en tjock, groffnasig, medelåldrig och en gammal, rynkig, skinntorr. Båda hade tamburiner. Öfver de flestas drag hvilade en viss slöhet, någonting passivt — som hos hypnotiserade. Hos några märktes också spåren af utbrunnen vildhet, kufvad djuriskhet.

I denna ram framstod den qvinliga centralfiguren.

Gälde det att afgöra, om hon var vacker eller ej, kommo ens sinnen i strid med hvarandra. En skönhet, som

icke har form eller färg, kan man svårligen göra sig reda för. Men den förnimmes likafullt.

Det var något hos henne, som kom en att tänka på en inifrån upplyst kropp.

När hon talade, hade hennes gester samma enkla behag, böjlighet och afrundning som hennes stämma — någonting så olikt de flesta qvinnors, då de uppträda som offentliga talarinnor, med en tafatt efterbildning af manlig gestikulering och synbart besvärade af armarnes längd.

Den stämning, som talarinnan åstadkom hos de kringstående — eller åtminstone en och annan af dem — bröts gång på gång af en skrälhals, som plötsligt utbrast:

— Amen! Halleluja!

Detta utrop, som kom från fanbäraren, hade vanligen samma verkan på de öfriga som ett hysteriskt fnittrande i en klass af skolflickor. Det upprepades af den ene efter den andre och stundom af två eller tre samtidigt.

Talarinnan tycktes dock icke lägga märke härtill. Förmodligen var hon så van dervid, att hon icke hörde det.

Hon fortfor att tala. Det var om sig sjelf hon talade.

— — —
Hon var född i en af mellersta Sveriges socknar, der fadern var prest. Hennes barndom förflöt i lycklig, omedveten glädje. Något ostyrig var hon, som ju i allmänhet är förhållandet med prestbarn. Hon fick en god uppfostran både i hemmet och sedan i näraste stads flickpension. Sedan hon blifvit konfirmerad, fortsatte hon sina studier. Hon ämnade utbilda sig till lärarinna. Det var härunder hon lärde känna en ung underlöjtnant...

Här gjorde hon ett uppehåll och i hennes ansigte — hittills lugnt och klart som en passionslös, högre varelse — syntes ett uttryck af menskligt patos. Men det var blott ett ögonblick. Sedan återtog hon — måhända efter en kort, hård själsstrid:

— Det finnes ingen annan kärlek än kärleken till Jesus.

Och nu glödde hennes ögon af en fanatism, som hade stor likhet med vild förtviflan.

Derpå öfvergick hon tvärt att tala om sin utvandring till Amerika. Hon var ännu icke tjugu år, då hon anlände till New York. Der tog hon plats som tjänstflicka för att försörja sig och deltog lifligt i alla nöjen för att söka glömska — glömska från de minnen, som plågade hjerta och samvete. Det är icke alla, som blifva förkrossade af olyckan. Många dansa omkring i ystra hvirflar af smärtan, likt stungna af taranteln. Man misstager ofta detta för uppsluppen glädje.

Hos denna unga flicka skymtade dock förtviflan stundom fram i den främmande omgifningen, der hon befann sig ensam, lösbruten, med alla band söndrade — kastad kring som ett lätt flarn på ett upprördt haf.

I detta haf simma hajar — tätt med hajar — men underligt nog föll hon icke rof för någon af dem.

Men hon råkade en af dessa menniskor, som jägtade af längtan efter lycka irra hit och dit, likt sågnens albatross, som ständigt måste föra en sväfvande tillvaro, till dess han slutligen med trötta vingar föll ned i hafvet.

Det var någonting som drog dem till hvarandra — instinkt — naturdrift — längtan efter ett hem hos dem båda. Kärlek fans icke — åtminstone icke å hennes sida. Kärlek hos henne var det samma som minnen, smärta, qval. Hennes känsla var en af hvila efter att hafva sprungit sig trött för att undkomma en fiende. Han var som man alldaglig, yttlig, men ordentlig och sköttsam — de senare egenskaperna väckta till lif vid äktenskapet. Han arbetade på en fabrik, drack upp en högst ringa del af förtjensten och var omtänksam om hemmet. Detta var litet och tarfligt, men det låg så, att en solstråle emellanåt kom in genom fönstret och det började så småningom växa upp en stilla lycka derinne.

En liten varelse som låg i vagga försonade allt. Sak samma hvad en qvinnas har varit, som moder är hon en madonna.

Men det förflutnas spöke låg och lurade. Nu var det ett lämpligt tillfälle för det att visa sig. Och det kom — på svarta vingar kom det flygande öfver Atlanten. Detta är bildligt taladt, ty i verkligheten kom det väl i form af bref och spred sig sedan som rykte.

Mannen fick veta det... Han var ingen vild natur, som gjorde henne något illa; icke en ädel, som förlät. Han var helt enkelt hvardaglig och som sådan full af feghet och futtighet. Han rymde från henne och barnet.

Nu kom djefvulen med sin förnämsta bundsförvandt, nöden, och bortförde henne. Undan dem rycktes hon — men först sedan hon blifvit misshandlad och våldförd och hennes kläder sönderrifna i trasor — af en liten blek, lydig, nästan grymt disciplinerad qvinnlig frälsningssoldat i "slumbrigaden."...

När hon slutat denna lefnadshistoria, berättad med andra ord än här, vände hon med en verkligt lidelsefull religiositet sin blick, som mera sett in i hennes eget förflutna än på de kringstående, upp mot höjden och bad en bön, hvars glödande ursprungliga ord nästan höjde sig till lyrisk poesi...

I det samma skrälde messingsinstrumenten, tamburinerna skramlade och den lilla frälsningstruppen stämde upp melodien till en populär gatslagdänga, som lät ytterst banal, och i takt med den, eller rättare hvar och en i takt med sitt instrument, troppade den af till ett annat gathörn, följd af gatans barn, de stora och de små.

— — —

Bland dem, som stannat vid den icke ovanliga företeelsen af en trupp frälsningssoldater "i elden", var en lång, mager, sluskig karl, som luktade whiskey och lök mycket starkt. Han gjorde snarare intryck af att vara utlevvad än gammal till åren. Full var han egentligen icke, ty då skulle han hafva varit redlös. Icke heller var han nykter, ty i detta tillstånd skulle han säkerligen också hafva varit redlös. Förmodligen var han sådan som nu bäst i stånd att — med konstlade medel — hålla sig uppe.

Med blodsprängda ögon stod han och stirrade på frälsningsflickan, då hon talade. Allt mer och mer tycktes dessa ohyggliga ögon med sin dämpade hel-

vetesglöd tränga sig ut ur sina djupa hålor. Det var pinsamt att se.

Slutligen blänkte det till... Klar som en diamant glänste ett ögonblick en tår på det smutsiga, pussiga, äckliga ansigtet och trillade sedan ned på den rostfälda, flottiga västen...

Plötsligt sjönk han ned på trottoaren med öfverkroppen mot en lyktpäle och benen i rännstenen. Der låg han hopkrupen — det ryckte i hans kropp, så att den skakade som en lös, slemmig massa, hälften människa, hälften blötdjur.

— Dille! anmärkte en och skrattade föraktfullt.

— Hej! hej! skredo gatpojkarne och ryckte honom i den trasiga tröjan.

Ett öfverlastadt samhällets olycksbarn, liggande i en ränsten, är ingen ovanlig syn i en storstad. Men den drar alltid en liten folkhop, och den som stod församlad här, delade sin uppmärksamhet mellan den som låg på gatan och frälsningstruppen — ungefär som den betar sig i en cirkus, der det finnes mera än en manège. Den såg allt, men egnade ingen särskild uppmärksamhet åt någotdera.

När frälsningstruppen aflägsnat sig, stannade ännu några af de nyfikna kring den fallne, som låg der lik en formlös massa. Man ville vänta, till dess polis kom, och man finge se patrullvagnen föra bort den drucken — ty att han var något annat än drucken, kunde man icke föreställa sig.

Plötsligt reste han sig och till folkhopens häpnad gick han hastigt och utan att vingla derifrån.

— — —

I en lokal, som förut varit krog, höll frälsningsarmén sina möten, alldeles liknande dem, som förut hållits i gathörnen. De flesta af åhörarne bestodo af sådana, för hvilka en sittplats

var välkommen, sak samma hvar den befann sig.

På tribunen stod samma frälsningsflicka, som berättat sin lefnadshistoria ute vid gathörnet. På en af platserna närmast dörren satt den, som legat i rännstenen.

När de omvexlande, ofta osammanhängande talen och slagdängmelodierna pågått en stund, gingo ett par qvinnliga frälsningssoldater och upptogo kollekt med tamburinerna, på hvilkas solkiga skinn mest kopparslantar lades.

Äfven hon deltog i detta ödmjuka tiggande. Hon kom rakt fram längs gången, vid hvilken han satt. Sakta, sakta, tycktes hon sväfvä fram... Han satt med händerna djupt instuckna i byxfickorna och hufvudet nedsjunket mot bröstet...

Nu klirrade den lilla tamburinen alldeles bredvid honom. Hans fingrar rörde sig nervöst i de tomma fickorna och det var liksom ett tjockt dok af skam höjt sig öfver honom. Tamburinens sakta klirrande gaf genljud i hans öron... klingade som bjellror... dånade som kyrkklockor... och brusade slutligen som en katarakt af dofva ljud...

Hon lade sin hand på honom. Det var, som om en hvit dufva sväfvat ned och satt sig på en gödselhög. Han såg upp...

— Gå ifrån mig, sade han hest. Ni vet inte hvem jag är. Jag är... en usling.

— Det är just sådana vi vilja föra till ett bättre lif, sade hon i mild ton.

— Men inte skulle ni vilja omvända — djefvulen?

Hon drog munnen till ett svart leende och svarade:

— Jo, det skulle vi visst vilja, om vi kunde. Det är för öfrigt just det som

vi hålla på med, tillade hon allvarligt ... Viil ni bli frälst?

— Gå ifrån mig! Jag är djefvulen — er djefvul... Ida...

En mängd kopparslantar rullade på golvet och med det samma bröt ett riktigt Bedlam löst i lokalen. En mängd slynglar slogos om de rullande slantarne. Det råa buselementet, för hvars räddning denna lilla trupp af människoförbättrare arbetade, försakade och i de flesta fall dukade under, hojtade, skrek och hvisslade. Nu var det "skoj". När inga ord kunde göra sig hörda, grepo frälsningssoldaterna till musiken, hvilket gjorde oväsendet så mycket större. De hårda slagen på bastrumman ljödo som kanonskott i batalj. Armén hade en af sina vanliga skärmytslingar.

Midt under allt detta stod hon, ur hvars darrande hand tamburinen med kopparslantarne fallit och som derigenom varit den oskyldiga orsaken till oredan, allt jemt kvar hos slusken.

Han viste redan förut, hvem hon var. Det hade han ju erfärit derute på gatan. Och hon hade nu fått veta, hvem han hade varit — ty nu var han ingen. Han hade varit den unge, förföriske löjtnanten... Hon kunde knapt tro sina ögon. Hon måste helt och hållet lita på sina öron.

Han var icke den ångerfulle, bedjande. Han var den förtviflade, den dömda, som erkänner det rättvisa i sitt straff, den hopplöse, som ej längre ser någon räddning.

Ett ögonblick hade hon tänkt att gå ifrån honom, ett ögonblick kände hon sig som hvilken annan qvinna som helst i samma belägenhet, men i nästa var hon frälsningsflickan — barmhertighetssystemen i det mensklige eländets stora sjukhus.

Nästan viljelöst lät han — sedan polisen ingripit och drifvit hela församlingen, botfärdiga och obotfärdiga, ut ur lokalen — henne föra sig till "kamraterna", som togo hand om honom, läto honom få mat, bad och liggplats.

Derpå tog man honom, figurligt taladt, under armarne och stälde honom på benen, och så länge dessa voro allt för svaga att bära honom, leddes han varligt. I detta arbete deltog hans räddande engel föga. Hon var sysselsatt med att rädda andra — och möjligen undvek hon honom afsigtligt. Kort derefter blef hon kommenderad till en annan stad, långt borta. Och i frälsningsarmén fordras lika sträng lydnad som i någon armé.

När den återupprättade fått igen så mycket af sitt människovärde, som

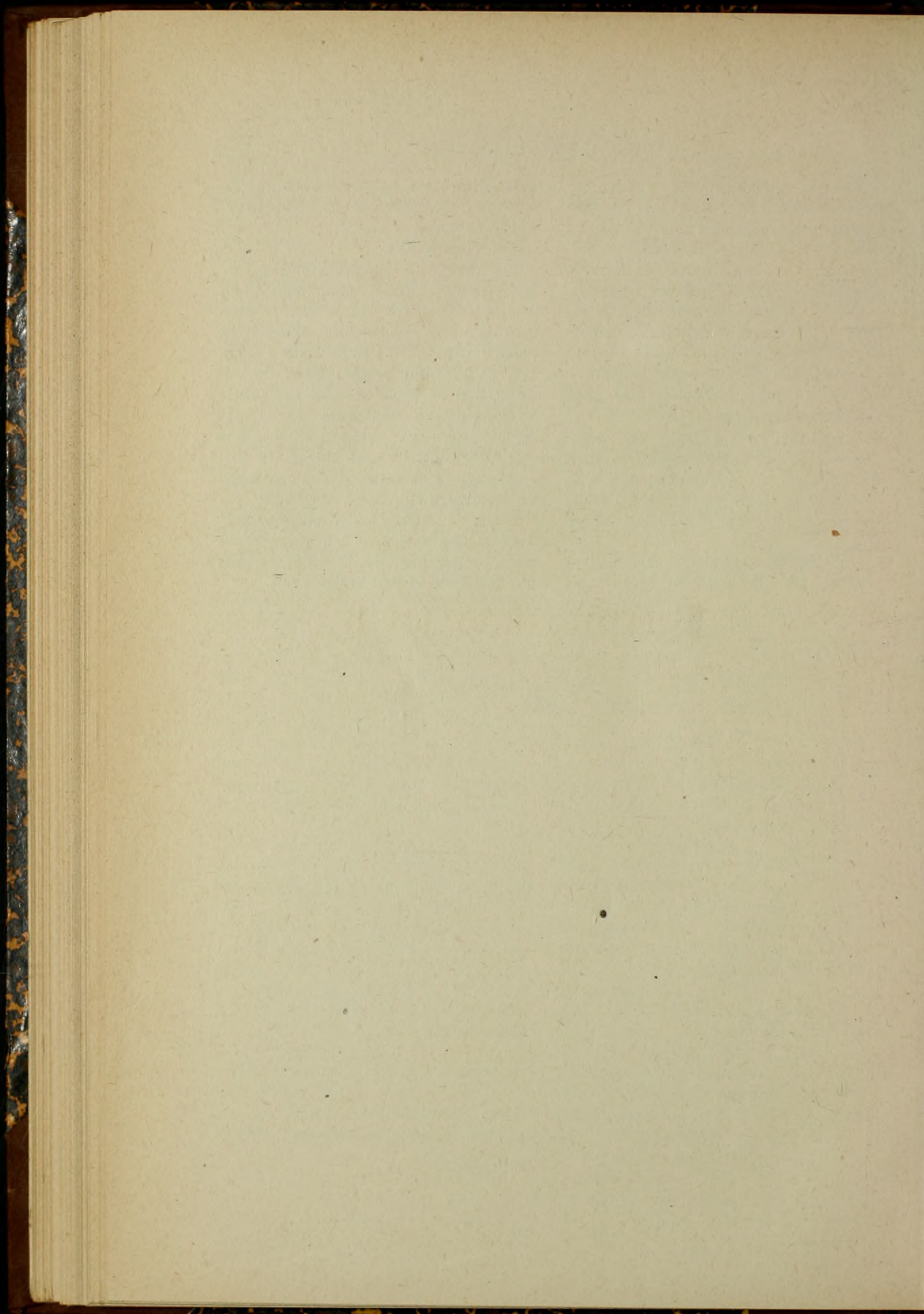
han under omständigheterna kunde få, och sjelf arbetade på sin förbättring, ville han uppsöka henne.

Han fann henne.

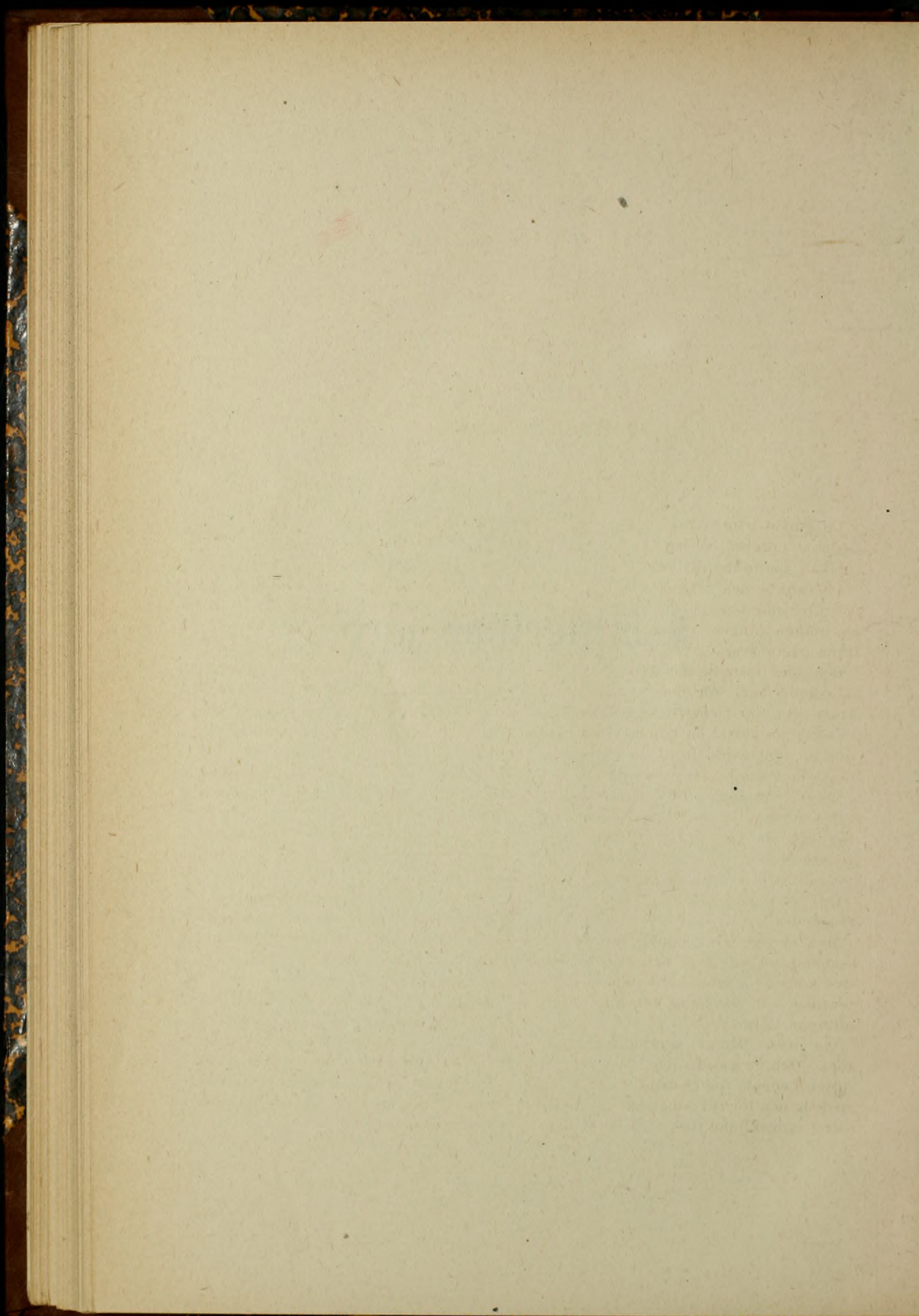
Och det blef halleluja-bröllop?... Nej, några timmar innan han kom, dog hon. Det var vid jultiden. Hela veckan hade hon nästan hvarje dag stått i ett gathörn i tö och snö, i slask och bitter köld, timme efter timme, stilla som en bildstod, med ett enkelt kors af grofva träplankor, på hvilket en röd sparbössa liknande en breflåda var fästad, och samlat bidrag till julmiddagen åt de fattiga. Det var mera än hennes klena helsa förmådde och hon dog — stupade på valplatsen, sade hennes kamrater, som icke egnade det mera uppmärksamhet än soldater brukar, då någon af dem faller i fält.

II Amerikas jord.

II Amerikas jord.

De kunde icke trifvas i Amerika — Leopold Löfgren och hans unga maka.

Hvad skulle de väl här?

De tänkte den frågan hvar för sig och uttalade den till hvarandra, många, många gånger — men tycktes icke finna något svar.

Och dock viste de det ju...

Leopold hade för den unga vackra Anna, som var tjenstflicka i hans föräldrars hus, fattat en böjelse, som icke var en kurtisörs utan en allvarlig känslomenniskas. Hon besvarade den — högt — tydligt — oförbehållsamt — sedan hennes sunda förstånd, hennes oförderfvade känsla och framför allt hennes klara, qvinliga instinkt sagt henne, att han menade allvar.

De båda voro fullt öfverens med hvarandra.

Men så var der Leopolds far — virkeshandlare en gros och portugisisk vice konsul — samt hans mor, den sidenfina och frynande förnäma konsulinnan Löfgren.

De hade många invändningar att göra. Och de gjorde dem.

Men Leopold tog tiensteflickan Anna med sig och for till Amerika, der ingen social rangskilnad fins — så länge man

håller sig utom de många små kretsar, hvilka hvar för sig kallas "societet".

Der gifte de sig. Det gick lätt, ty icke många ceremonier behöfdes för att få det verkliga äktenskapet — naturäktenskapet — det som slutas i samma stund, som två älskande lofva hvarandra sin tro — lagligen erkändt. Om det också icke var giltigt i Sverige, så betydde det ingenting, ty dit skulle de icke återvända. Här var det giltigt och lyckligt. Och det var nog.

Lyckligt var det — såsom äktenskap betraktadt. Men dock kunde de icke trifvas i Amerika.

Leopolds naturanlag och uppfostran gjorde uppror, när han skulle stiga inom skacklorna och blifva arbetsdjur.

Väl höll han arbetet i all ära. Det tillhör ju den moderna utvecklingen. Den, som icke gör det — teoretiskt åtminstone, såsom i de flesta fall — är gammalmodig.

Men det var det fria arbetet, det ... Här i Amerika fans också slafveri, ehuru det var långt efter 1864 — slafveri i en ny form — men lika mycket slafveri som det, hvarunder negrerna suckade. Om de för resten suckade och icke snarare sjöngo.

I det nya slafveriet voro egarne icke så rädda om sina slafvar som förut, ty nu kostade de ingenting. Så snart en blef oduglig till arbete, behöfdes det blott att gå utanför murarne kring de kolossala fabrikerna — som liknade fängelser både till sin byggnad och deri, att arbetarne derinne hade nummer, ej namn. Der stodo hundratal — väntande, vaktande — ditpiskade af nöden, hvilken hade sin grund i samhällsordningen, som i sin tur inrättats af slafegarne. Bland dessa utanför väntande kunde en ny slaf anskaffas utan ringaste kostnad. Visst betaltes det veckoaflöning — men den var försvinnande liten i jämförelse med arbetets värde och hvad det inbringade slafegarne. Hvarför skulle dessa under sådana omständigheter som de nämnda taga hänsyn till slafvarne? Dessutom egdes dessa icke af enskilda personer utan af korporationer, om hvilka det var bekant och ofta sades, att de hade hvarken hjerta eller samvete.

Det var detta Leopold fick göra bekantskap med. Och han kände det på samma sätt, som man kan tänka sig, att det kändes för en negerprins från det inre Afrika, när denne började arbete under piskan på ett bomullsfält i någon af sydstaterna. Och kanske ännu värre.

Det var därför han icke kunde trifvas i Amerika.

Annas erfarenhet var icke af samma slag. En qvinna, gift med en skötsam, arbetsam man, omtänksam om de sina, har här ingenting att uträtta utom hushållsbestyren. Och de voro icke många. Två små rum med kök voro snart städade, när det gjordes hvar dag, äfven om hvartenda damkorn skulle förjagas. Ej heller behöfdes mycket stök med frukost och kvälls-

vard, när den förra skulle ätas strax efter det man med ansträngning ryckt sig upp ur sängen, sedan väckarklockan på sitt brutala sätt stört sömnen. Endast kvällsvarden kunde göra skäl för namnet måltid. Sin middag fick Leopold med sig i en blecklåda och åt den i den svarta, smutsiga, osunda fabriken.

Det mesta af dagen fick Anna därför tänka och tänka och tänka, under det hon mekaniskt sysselsatte händerna med så godt som ändamålslost arbete. Det var så tyngande långsamt och tråkigt... Hon kunde icke glädja sig åt någon uppfostran. Ingen hade för henne öppnat det stora, härliga, vida, der tankarne kunna sväfva fritt och svinga sig upp som lärkan, då hon i dityrambisk sång stiger uppåt och försvinner i solig, blå sky. Hennes voro innestängda inom en mycket trång krets, der de fladdrade omkring och stötte emot öfver allt, alldeles som en stackars fogel, som blifvit inspärrad i en liten kammare.

Annorlunda var det tillsammans med Leopold i de ljusa sommarqvällarne i björkhagen... med det hängande fina löfverket och de glimmande hvita stammarne... derhemma i Sverige, dit hon längtade med hopplös längtan — —

Annorlunda var det, när de stodo på skeppsdäck midt emellan två världar — den gamla och den nya. Då var det något så ofantligt och ofattligt stort och fritt och skönt. Och när de stodo der för sig sjelfva vid relingen och blickade bortåt, der himmel och haf möttes, var det — antingen Leopold talade eller teg — som om hans tankar slingrat sig om hennes och de tillsammans sväfvat ut i det stora okända, djerfva och glada — skälfvande endast af lycksalighet — —

Annorlunda än detta var det nu.

Om qvällarne, när Leopold, sotig och svettosande, kom hem, var han trött och fåordig. Han orkade hvarken tala eller tänka. Han åt för att blifva mätt så fort som möjligt och lade sig sedan att sofva. Der låg han, själlös, liflös, som en stannad maskin, och sof en drömlös sömn. Stackars Leopold!... Det skar hans hustru i hjertat att se hans tunga gång, hans tysta resignation, hans hopplösa, stela blick.

Hon hade ingen skarpsinnig uppfattning af livvets många sidor, men med kärlekens finkänslighet förstod hon, att Leopold borde vara något annat än den slaf han var — att han visst icke, som det kunde tyckas, "arbetade sig upp" utan i stället arbetades ner af omständigheterna — som kornen i quicksanden mala ned sitt offer.

Det fans stunder, då hon kände att det var hennes skuld. Men strax derpå kom medvetandet, att det i alla fall icke var det — åtminstone ej helt och hållet. Det var någonting i väntan, som gjorde, att Leopold måste låta oket ligga på nacken och dra det tunga lasset.

Omsider kom det väntade. Det var en liten rar pojke, och när Leopold fick se honom, märkte han icke alls okets tyngd. Det kändes tvärtom, som då han och Anna foro öfver oceanen på 5 dagar och några timmar i slutet af Maj månad.

Men någon frigörelse ur trældomen var det icke nu värdt att tänka på. För öfrigt skulle han nu helt säkert gå med tunga steg och böjd nacke, äfven om oket vore borta. Det går mycket lättare att göra en fri man till slaf än en slaf till en fri man.

Men det kom något i detta slafveri som icke funnits der förut — ett mål,

som höjde honom och tände hoppet i hans bröst. Han — pojken der — skulle blifva fri och för hans skull ville fadern vara träl.

Det var något — det var detta — som nu adlade honom och hans arbete.

Trött och fåordig var han som vanligt, när han, sotig och svettosande, kom hem om qvällarne. Men han lade sig icke att sofva, så snart han ätit. Han lekte med den lille sprattlande varelsen som låg i hängmattan, hvilken var uppsatt i köket, så att Anna skulle kunna fullgöra sina pligter som maka och moder samtidigt. Och i hans ögon syntes en liflighet, som skarpt afstack mot hans trötta, tunga gestalt.

Dock kunde det ännu icke sägas, att hvarken Leopold eller Anna trufdes i Amerika.

Den lille gjorde det så mycket mera. Men så var han ju född der.

— — —

Det hade ofta varit på tal mellan man och hustru, att de, liksom de flesta arbetarefamiljer i den hastigt uppväxande präriestaden, skulle köpa en af de billiga tomter som såldes i stor skala i stadens utkanter. De skulle sedan känna sig mera bofasta och lättare slå rot här i landet, än det hittills lyckats dem. Men först skulle pengar sparas; och det gick mycket långsamt. Det, som blifvit hopsamladt före den lilles ankomst, gick sin kos vid detta stora tillfälle. Efteråt börjades på nytt igen.

Ändtligen stodo de dock nära målet. Nu följdes de åt om söndagarne alla tre — den tredje åkande i en liten korgvagn, som Leopold sköt framför sig längs den ändlöst långa trottoaren — ut till den ödsliga slätten, der några små nya trähus lågo kringströdda som packlärar och nyplanterade skuggträd utan skugga stodo som káp-

par i marken, utstakade längs de blifvande gatorna. Det var icke alls trefligt. Sjelfva åsynen af denna obegränsade, flata vidd, som låg och darrade i solen, ingaf trötthet.

Men ett stycke derifrån — helt nära, tycktes det, ehuru i sjelfva verket en god mil borta — fans en grön lund, som vänligt inbjöd till svalka och hvila. I dess mjuka, rogifvande grönska skymtade här och der något hvitt fram.

Det var en begravningsplats.

Dit styrde de kosan med tunga, trötta, släpande steg. När de kommo innanför den ståtliga porten — utifrån den dödande enformiga, hvardagliga slätten med dess pressande solbadd, drog Anna ett djupt andedrag af lättnad. Härinne var det som ett paradisi i jembörelse med derute. De lummiga träden räckte hvarandra sina grenar och bildade skuggiga alléer längs gångarne. Öfver allt var det en rikedom af blommor, grönt gräs, buskar med hängande grenar och skulptur i marmor och granit. Foglarnes qvitter lät så vackert i den här rådande tystnaden, som var på samma gång lugnande och stämningsfull.

Här satte de sig. De sade ingenting. Båda njöto de af hvilans och båda tänkte de: här är godt att vara. Lillen sof...

*

Det var så tyst inne i den lilla våningen. De oartikulerade, gurglande glädjeljuden och de genomskärande skriken saknades. Blott kanariefogeln i buren vid fönstret utstötte gång efter annan ett ängsligt pipande. Han hade

ingenting att äta eller dricka. Man hade helt och hållet glömt honom.

När Leopold eller Anna rörde sig, gingo de på tå med tassande steg, som fruktade de att väcka en sofvande.

Det var lillen som sof.

Han sof derinne i "frontrummet", i en liten trång, hvit, sidenstoppad säng som stod på två hvita pelare. Men de behöfde icke frukta att väcka honom. Han kunde icke vakna.

Lillen var död.

*

Leopold Löfgren köpte ingen tomt på den skugglösa, ödsliga prärien — der emellertid tomtvärdet steg allt mera och der han inom kort skulle hafva blifvit ganska bergad karl. I stället skaffade han sig en liten vacker vrå bland de lummiga träden och alla blommorna på den lugna idylliska grafplatsen. Och der lefde de sitt söndagslif, när väderlek och årstid tillät det.

Det blef emellertid tal om att flytta tillbaka till Sverige. Ett oväntadt tillfälle till ekonomiskt oberoende hade der yppat sig för Leopold.

Men nu kom det. När det gälde att återvända till fäderneslandet, kunde de icke.

De voro nu rotfästade här i landet. Med hjerterötterna hade de slagit rot i Amerikas jord.

Aldrig hade de känt det så tydligt, som då de för första gången på de dödas minnesdag följde de folkskaror, som begåfvos sig ut till grafplatsen för att smycka de hänsöfnas grafvar med blommor.

På svenska kyrkogården i
Worcester, Mass.

På svenska kyrkogården i Worcester, Mass.

En svensk kyrkogård i Amerika? Det är någonting ovanligt. Ingen sådan finnes ute på de stora prärierna i vester. Men då det verkligen finnes en någonstädes här i landet, är det icke alls underligt, att man påträffar den i en trakt, der kanske till följd af den omgifvande naturens pregel, som likt minnet af en dröm erinrar om vårt gamla, sköna hemland, svenskheten tyckes vara mera oförfalskad än på andra håll — bland kullarne i och omkring Worcester.

Vi från det gamla vikingalandet längta ut i världen, när blodet är i ungdomsbrand. Väl vuxna upp, taga vi afsked af de nejder, der vi lekt, och de granar, som i sin susning hviskat oss sagor; af kära vänner och kända ställen och slutligen af den gamla, klippomgårdade kusten, som försvinner i en fuktig dimma. Saknadens vemod är i hjertat, men viker snart för lifslust och dådlust och skimrande hopp. Sedan blir det — hvad lifvet egentligen är — strid. Vi kämpa oss fram steg för steg; segra och vika; vackla och resa oss upp; vinna och förlora. Ingen rast och ro! Men när vi fått hvad vi sträfvat efter eller helt

och hållet uppgifvit hoppet om att få det — då gripas vi af hemlängtan. Bland vårt eget folk vilja vi hvila ut.

Lifvet är i allmänhet så prosaiskt — möda och arbete mest — och det betyder på det hela taget föga, hvar eller bland hvilka vi tillbringa det. Men en aning säger, att det skönaste, den stora, verkliga poesien drömmes i den sista sömnen och därför vilja vi sofva den i hemmet, d. v. s. bland våra närmaste och käraste. — —

En liten vacker, idyllisk kyrkogård är den svenska kyrkogården i Worcester, på sluttningen af en grönlädd kulle strax utom staden.

Jag har aldrig kunnat finna en väl vårdad begravningsplats vara dystert, frånstötande, melankolisk. På sin höjd har den kunnat, vid vissa dit medförda sinnesstämningar, vara sentimental. Men mera än detta fridfull, idyllisk, ja — hvarför icke? — hemtreflig.

Och poetisk!... När månen sken på de hvita korsen; när andehviskningar susade i asparne längs stenmuren; när lavendel och isop doftade från grafvarne och den i marmor huggna handen på värden, vid hvilken jag satt.

sträckte sig emot mig som den hänsofnas i lifstiden — då hade den en alldeles säregen tjusning, den gamla svenska kyrkogården i moderlandet.

Den svenska kyrkogården i Worcester uppväcker icke alldeles samma stämning — äfven om jag skulle hafva besökt den i månsken, hvilket jag icke gjorde. För det första var jag en främling bland grafvarne. Ingen bekant till mig låg derute. Dels fans det något jag saknade, något som fattades för att kyrkogården skulle hafva en riktigt svensk pregel. Hvad var det?

Jo, korsen — de små hvita träkorsen. En kyrkogård full af stela marmor- och granitvårdar är kall, osympatisk. Annat är det med de små hvita träkorsen, der de ofta stå lutade mot hvarandra som två älskande i gemensam sorg. Hvarför ser man ingenting sådant på Worcesters svenska kyrkogård?

Det kan naturligtvis inte vara, som jag hört antydast, att man skulle anse korsen katolska. Det vore ju barnsligt. Och jag älskar att tro Worcester-svenskarne, oberoende af skilda religiösa åsigter, vara allt för intelligenta för sådant.

Men här är ändock ett litet tyst och stilla Sverige i Amerika härute — ett Sverige som sofver och hvilar sig efter ett sträfsamt, idogt lif. Sof i ro!

Jag känner god lust att lägga mig ned och hvila, äfven jag. Men min hvila blir icke så god som er. Der är tankarne! Och minnena! Hafven I, som sofven djupt, också tankar som plåga, minnen som störa? Och så skall jag upp igen och åter genomleva det gamla, nötta. Fån I göra det samma?

Molnen segla på himlen och en skugga faller öfver kyrkogården...

*

Det ligger djup patos i den tanken, att grafven är målet för vår lefnad. För den skull ha vi sålunda älskat, lidit, hatat — för att gräfvast ned i jorden?

Det är nästan värdt ett hänskratt — likt gastarnes i den hemska spöktimmen.

Är det därför vi tänka, arbeta, jägta, bekymra oss, ja äfven intrigera och begå förbrytelser — att dö och begravas? Då är det ju höjden af dumhet att ha så många bekymmer för att uppehålla lifvet. Man kan ju lika gerna vara ett ungt liksom ett gammalt.

Är då hela resultatet en graf — om vi ha qvarlåtenskap nog eller tillräckligt goda vännar, som vilja åtaga sig begravningskostnaderna? Är det all frukten af våra ansträngningar? Och så som de flesta anstränga sig, rika och fattiga!

Ja, i allmänhet är det nog det. Men der gick en gång, i det gamla Hellas, en blind tiggare — tiggare förmodligen därför, att han icke ansåg lifvets uppehälle värdt att arbeta för eller också därför, att han icke dugde till något "nyttigt" — och han dog, han som alla andra, och blef begraven — antagligen som ett fattighjon. Men dermed var det icke slut. Under det han gick och tigde, sjöng eller deklamerade han poem — säkert intressanta för åhörarne, men icke desto mindre af dem anseddast som "onyttiga visor" — och dessa dogo icke med honom. De lefde, växte, svälde ut till verldsdiktning och blefvo vingar för mensklighetens andliga utveckling. Detta är blott ett exempel. Det finnes många sådana — många nog att fylla en hel stor planet.

Skönt är det också att tänka sig — tro utan anledning — att de verkligen göra det, att de hafva sin tillvaro i

högre form, i en värld af finare, mera etherisk substans än vår, en värld som rullar fram i den stora tystnaden kring en härligare sol än denna.

Icke äro de dödliga, som åstadkomma något hardt när odödligt — Plato, Homeros, Sokrates, Buddha, Goethe, Rydberg m. fl.? Skulle de sjelfve nå det absoluta slutet i grafven, när det, som de frambragt inom den materiella begränsningen i en ändlig värld, öfverlever dem i generationer? Hufvud och hjerta protestera deremot.

Att de återigen, hvilkas enda och högsta sträfvan är mat, dryck och kläder, skulle helt och hållet upphöra, när mat, dryck och kläder icke längre behövas, det skulle kunna vara både tänkbart och rättvist.

Men — har ni ej någonsin lifligt önskat, att det verkligen skulle vara slut med grafven och känt det som någonting orättvist att mot er vilja tvungits att fortsätta ett lif, som ni tvungits att inträda uti? Ja, är icke lifvet efter detta ett högre och bättre, så är det orättvist. — —

“Af jord är du kommen och till jord skall du åter varda, men...”

Nu faller solsken öfver kyrkogården.

*

Nej, en kyrkogård är icke platsen för en lefvande menniska att hvila! Det är, som om i upplösningen under

torfvan all oro, ängslan, tvifvel, plåga, som fått ro der, liksom materiens celler trängde sig genom marken.

Men så tyst och stilla här är ändå! Allt tisslande, tasslande och sqvaller ha upphört. Tystnaden är dock någonting stort och skönt! Icke utan en viss afund betraktade jag de med vackra granitvårdar prydda kullarne, under hvilka Carlos Goldkuhl och Bengt Åkerlund hvila. Lyckliga svensk-amerikanska pennfäktare, som fått en riktigt stadig plats!

Jag tyckte särskildt om den svenska kyrkogården i Worcester, därför att den ligger på en kulle. Allt ifrån kumlarnes, högarnes och bautastenarnes dagar har det tilltalat nordbons sinne att få en upphöjd graf. Högt sträfvande i lifvet, högt sträfvande i döden — det är, eller åtminstone har varit, ett nordiskt karaktersdrag. — —

Aftonvinden susar sakta i träden kring grafkapellet; solen har gått ned bakom kullarne i vester; återglansen deraf på de uppstigande molnmassorna i öster bleknar allt mer. Från dammarne nedom kyrkogården höja sig sakta dimgestalter och bland grafvarne käns aftonkylan. Det är tid att återvända till staden.

Och jag känner mig ännu mera fäst vid Worcester, då jag vet, att man der kan ha det hemtrefligt på svenskt vis, både som lefvande och död.

INNEHÅLL

VESTERLANDSFÄRDEN	Sid.	1
NYKOMLINGEN	"	13
LYCKORIDDARNE	"	19
FRÄMLINGSLEGIONEN	"	27
NELS NELSON	"	37
EN PLANTA SOM GICK UT	"	47
HEMMET	"	53
DEN NYA KÄRLEKEN	"	67
DE FRÄMSTE OCH DE YTTERSTE	"	79
GAMLA MORSGUMMAN	"	85
PÅSK OCH NYTT LIF	"	91
"SVENSKA HEMMET"	"	97
PIGANS PENGAR	"	105
FRÄLSNINGSFLICKAN	"	111
I AMERIKAS JORD	"	119
PÅ SVENSKA KYRKOGRÄDEN I WORCESTER, MASS.	"	125